
Vedersø-Jerusalem Tur-Retur

Prosa af

Kaj Munk

Udgivet i 2019. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Metadata om værket	5
Titel	6
1. Så pakker vi Kufferten.	7
2. Landet under Sol og Skyer.	10
3. Alle Mand i Gang med at dige!	13
4. Sønderjyllands Prinsesse.	16
5. Teatret i Det tredie Rige.	19
6. Gennem Hitlers Tyskland.	23
7. Over Alperne til Venezia.	27
8. Den evige Stad i Dag og i Går.	30
9. Som Fører for Sct. Peter gennem Peterskirken.	34
10. Vesuv, Pompeii, Capri.	40
11. To Herskeres Hærskue.	45
12. Mellem Biler og Kameler.	49
13. Passiar ved Pyramiderne.	54
14. Interview med Sfinxen.	58
15. Flugten fra Ægypten.	62
16. Og nærved Staden græd han over den.	66

17. Et Betlehem uden Stjerner.	70
18. Fra Jerusalem via Nazaret til Genesaret Sø.	74
19. Med Paulus over Middelhavet.	81
20. Tre Verdensdele og Vedersø.	85
21. Danmark.	88

Kilde Munk, Kaj, 1934. *Vedersø-Jerusalem Tur-Retur*, København: Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck.

Vedersø-Jerusalem Tur-Retur

1. Så pakker vi Kufferten.

Hvad skal man have med på en Rejse til Ægypten? Kan en Tandbørste undværes? Nej. Tandbørsten må med. Og en Salmebog.

Nogle Skjorter. Barbermaskinen. Og Nis Petersens Digte. Så bestemt ikke mere. Jo Acetylsalicyl. Og ens Kone. Dette er det allernødvendigste, det rent uundværlige. Resten kan man købe undervejs. Hvis der da skal mere til. Åh jo, endelig en ekstra Kraveknop. Og Passet, Menneske, Passet. Tegnebogen. Farvel! Farvel!

Selvfølgelig er Bilen punkteret. Altså på Knæ i Tagdryppet efter Nattens Regnvej og skifte Hjul. Så Farvel, du dejlige Præstegård med blæsthærdet Park i gyngende Eng langs sivøet Sø. Nu løfter Vedersø Kirke sin rene, milde, moderlige Pande med den opgående Sol som en Glorie bag sig. Ford V 8 spinder en indsmigrende Afskedsvis. Hvad? tuder Toget allerede i Ulfborg? Og hvor hurtigt har man Lov til at bile på Landevejen? 60 km frem og 60 km tilbage giver 120 ialt, når man ikke skal tilbage. Hej, Konduktør, hej!

- Og så stolprer Ekspressen ned langs Vestkysten - langsomt, som om den ikke kan bekvemme sig til at komme af Sted. Den betænker sig og betænker sig på at sætte Fart på, og næppe har den fået taget sig sammen til det, før den atter lader sig overvælde af Betæneligheder og standser.

Hvor ofte har jeg ikke forbandet Skæbnen og Hr. Generaldirektør Knutzen, der ved fælles Hjælp har maget det så, at en Rejse fra Ulfborg til Esbjerg eller omvendt er en Overbelastning af Tålmodighedsnerverne. At tænke sig, at det ikke er muligt for os Ringkøbingfolk, der jo også er et Slags Mennesker, at inklade os på en Dagsrejse til eller fra København uden at skulle gøre Ophold ved Sig Station!

Men i Dag, Hr. Knutzen, skal der intet Fjendskab være mellem os, fordi Deres Tog går med Træsko. For vel er det dejligt engang imellem at tage en Udflugt fra den lille Provinsby ud til Bankerne uden for dem, stige op på en af de højeste og få besindet sig på, hvor lille Byen dog egentlig er, og se, derinde går Borgmesteren med sin høje Hat og Kommunistredaktøren med sin demonstrative Kasket - herudefra set er de nøjagtig lige store, og, Gud, hvor er de dog små! Og vel er det dejligt at høre fremmed Tungemål om sig og opleve, hvordan Mennesker bærer sig ad og har båret sig ad på andre Steder af Kloden. Men det haster ikke, det haster ikke.

For når man nu er født i Provinsbyen, har lært at gå dér og det på dens toppede Brosten, og faldt man, så slog man sig ikke, for der var jo Græs imellem dem - mon anbragt af Hensyn til Børnene? -, har købt Kager hos Bouschinger tværs over Torvet To et halvt År gammel - det var før Bilernes Tid -, har set af den Måde, hvorpå Onkel tog Hatten af, at Borgmesteren og Redaktøren trods alt dog var store Mænd, har beundret Frederik den Syvende, der stod i Balance til Rådhuset - han gav Folket Friheden og giftede sig med Rasmussen, og man vidste lige så lidt, hvad Friheden var, som hvad Rasmussen var, skønnede kun, at Beundring værd var begge Dele, ellers rejste man vel ikke Statue af Manden? og når man - så sandelig! nu holder Toget ved Sig.

Jeg ved ikke ret, hvordan jeg nogen Sinde har kunnet blive vred på jer, I vestjydske Stationer! I er en Gru, og Husene omkring jer en Biksemad, kogt sammen i jeres Grukedler. Men den Jord, I ligger på, er dog Jyllands Jord - de svedne Fyrreplantager, de side Kær med den sorte Mosejord og Buske af Stargræs og Sivjer og Pors, de udstrakte Valpladser, hvor Lyngen kæmper for Livet, har kæmpet i Århundreder, mod Sommerens Tørke og Høstens Storme og Sandflugt og kæmper nu mod den værste af alle Fjender, Hakken, Spaden, Traktoren, Mennesket - vestjydske Jord, rig på Berømmelse for Fattigdom, har du en Katskægdot, hvor ikke den Spasmager til Hare kan finde på at rede sit Leje og sidde skjult så godt som nogen fed Kollega i Øernes Kløervæld, en Lyngtue, der ikke har tjent som Tronstol for den Herre Urkokken, når han har spændt sin Lyre og opløftet Røsten til kongelig Sang? Springer ikke Laksen som en elektrisk Gnist gennem dine Åers lange blanke Ledninger? Får du ikke to Gange hvert År Staffetbud af den lydløst susende Snæppe så godt som nogen Skov på Østersiden, og hilser Regnspoven dig ikke i Vår og Høst med sit på engang ve- og overmodige Fløjt, når den raster på dine Enge eller konkurrerer med dine Tyttebærplukkere på Heden? Og vestjydske, karrige Jord, skænker du ikke dine Karle og Piger allerede fra 10-Års-Alderen af eller før Sliddets Glæde, Nøjsomhedens Sundhed, Undværelsens Adelskab?

Om jeg kunde på denne min Landflygtigheds Dag sige det, så det gav Genlyd i hver arm dansk Jordbrugers Hjerter: Du Mand og Kvinde, der træller for at skaffe Føden til jer og jeres, der spinker og sparer, der lever i en evig Grublen over Terminer og Kreditforeningsrenter og Løsgæld og den hele Jammer, prøv engang at løfte Hovedet og se op og betænk din Velstand! Du ejer et Stykke af Danmarks Jord, og så længe de endnu ikke har taget det fra dig, er det dit, du er Selvhersker over Køer og Grise, Ræve og Agerhøns, Staldens tamme og Markens vilde Dyr, du må gøre med Agrene om Huset, som du vil, og Gud hjælper dig med at lave Miraklet, så eet Korn bliver til 10 og een Kartoffel til 15; du har et Hjem, hvor nogen holder af dig, nogen, du har Ansvar for og skal gøre en Gerning for; og Vandet kommer villigt, når du snakker med Pumpen om det, selv om det i År som alt andet i Verden har været lidt rebelsk og gjort sig en Smule kostbart, for at du ret skal forstå, hvad det dog er for et værdifuldt Tyende, der tjener i din Gård; og Solen skinner, når det passer den, og Luften står der til gratis Afbenyttelse den hele Dag. Jeg ved godt, dette her kan ingen Terminsrenter udrede, og alligevel! måske

kan det det; betænker du engang imellem alle Guds milde Gaver og tager fri fra de evige Bekymringer, kan det lette Sindet, kan det klare Tankerne, give Mod i Brystet, gøre Hjernen kvikkere til at finde på Udveje og Hånden uforsagtere til Sliddet.

For det skal du vide, danske Bonde, om du sidder på Lollands fede eller Hedens magre Land, rig er du selv i din Fattigdom; dansk Jord er værd at være Ven med; det føler den klarest, der er ved at rejse fra den. Og skal det gå dig sådan, at også du kom til at drage fra den, om end mindre frivilligt end jeg og til noget andet end en Lystrejse, har du kæmpet, så godt du kunde, kan du gå med en frank Samvittighed; det skal holde dig oppe, til det lysner for dig igen. For det vil lysne.

Men se, der er Løvskov ovre, og Landet begynder at svinge sig i Bakke og Dal. Er det et ukendt Land, der skimtes hist ude? Et ukendt Land, mere kendt end noget andet: Sønderjylland.

2. Landet under Sol og Skyer.

Disse Rejsebrevne skal indvies med en Hyldest til dig, du Barn af vor fælles Moder, du Sønderjylland, der aldrig svigtede hende, selv når hun kom for Skade at svigte dig, en Hyldest til dem af dine Sønner, der Gang på Gang i Århundredernes Løb satte Livet ind, når Danmark kaldte, til hine af dem, der forlod Odelsret og Fædrenejord, fordi de følte det uforeneligt med Sjælens dybeste Krav at blive, og til dem, der blev og døjede, fordi de fik det sådan, at dette var Kaldet for dem, en Hyldest til dine stille Døtre, der lærte deres Småbørn Fadervor på jydsk Tunge og næsten altid hellere gav slip på Hjemmets Lykke end på Troskab mod Hjertets Sprog.

En Hyldest til jer, I Drengene, fødte i samme År som jeg eller kun et lidet før, I, som ikke løb for Ørnen, da den kom susende for at slå Kloen i jer og slæbe jer til Flandern eller Galizien, I, som faldt for Danmark, da I faldt for Tyskland, og Som lemlæstede lå i jeres Fællesgrave, da Sejrens Dag endelig oprandt gennem det Nederlag, I vandt.

Og en Hyldest til dig, du Jord, som Thyra og Havene har hegnet om, som ydmyg fandt dig i March af hårde Støvler, i fremmede Pæle og Farver og Kommandosprog og bestandig smilte, snart i Tårer og snart i bly, men sikkert Skælmeri, som den unge Bondepiges, der bøjer sig over Opvasken og ikke vil vide af den rige Bejler: ”Jeg er dansk, jeg er dansk!” En Hyldest til de fede Marsker, der hvert livskabt År har grint til Tyskerne: ”Vi har al vor Familie i Bovbjerg”, til de dystre Hedesletters høje midtjydske Alvor og den kåde Østkyst, der i sin danske blonde Pigeynde har filmet med blå Sommerbølger i de lyse Nætter og sendt Fingerkys med dem til Søster Kolding, Søster Assens, Søster Vejle.

Ja, Sønderjylland, fra en, der knap er værdig til at bringe dig den - Hyldest til dig, fordi du er dansk og blev ved at være dansk - kom, da du fik fri og hørte din Mor kalde.

Hvor ofte har jeg ikke i dyb Bevægelse set en Karl eller Pige på sin træge Cykle trodse lange sandede Veje og den stride jydsk Modvind bort fra den rige Gård hjem til Søndagskaffen af en skåret Kop bag en lerklinet Væg hos en halvopslidt og halvvranten gammel Mor, fordi det dog var at være hjemme. Og ikke sjældent har jeg i endnu dybere Bevægelse set en Pige forlade sin gode Plads og rundelige Løn for at tage hjem og være hos en Mor, der var blevet ensom og gammel og i sin Fattigdom og Skrøbelighed hårdt havde Brug for Datters Hjælp. Meget har din Mor ikke at byde dig, Sønderjylland; fattig er hun og ringe hendes Hus mellem de andres store Gårde. Gud velsigne dig, at du er taget hjem for at blive hos hende! Hun har din unge, muntre, stærke Arm behov.

Dette var Poesien. Skal vi også vende os til Prosaen?

”Bare vi aldrig havde fået Sønderjylland tilbage!” er et ikke ualmindeligt Suk hos Nørrejyllands og Øernes Folk. ”Bare vi aldrig var kommet bort fra Tyskland!” klages der ofte i det såkaldt genvundne Land. ”Nordslesvig er tysk Land; kun nødtvungent har vi midlertidigt afstået det”, er ikke usædvanlig tysk Tale. Intet kunde da synes rimeligere eller lettere at ordne end dette vort Naboskab mod Sønder: bare vende tilbage til Tilstandene før 1920.

Må jeg spørge: Hvem i Alverden vilde det? Hvem ud over erobringsgale Tyskere, der gerne åd hele Verden, og så Tyskerne i det danske Sønderjylland naturligvis - og selv de burde ikke ville det. Man siger jo så meget, når man sådan går og mukker til Hverdags og ikke ret kan få det til at løbe rundt. Men er der mon en eneste dansk Mand, der - når han fik tænkt sig om og skulde stå med fuldt Ansvar for sine Ord - vil træde frem og sige: Giv Tyskerne dansk Land tilbage!

Hvad er det da, der er sket, som har fået de to genforenede Landes strålende 1920-Glæde til at fortone sig i så grå og sur en 1934-Tåge? Spørg Erik Appel, Domæneforpagteren, en duelig og frisk og åben Mand, en dansk djærv Forpost imod Syd. Spørg rundt i Landet, Syd og Nord for Kongeåen. Man kan svare dig, at der nu for det første var det, at Genforeningsjubelen var altfor højrøstet, ligesom ikke var bygget dybt nok, når den nu skulde være så høj. Alle disse Taler, alle disse Sange, alle disse festsprudende Artikler, alle disse Genforeningssten, rejst offentligt rejst i private Gårde og Haver af Mænd, der nu mumler: ”Hu, hvad den Genforening har kostet vort fallerende Land!” Og af Koner, der nu hvisker:

”Bare vi ikke risikerer en Krig med Tyskland, fordi vi fik den Stump Land tilbage!” Jeg siger: Al denne Hurralykke hos et Folk, der ikke havde ofret andet for den end skæppet Millioner og atter Millioner af Kroner til sig under Krigen. Vistså, vistså, det var os, der stod i Forpostfægtningen, ynkeligt ladt i Stikken, i 1864. Men 64 - det er alligevel længe siden; der er sket meget siden da. De er glemt, de Hanser og Petere, der faldt ved Dybbøl, selv om Nederlagets Svie endnu stak i somme. Havde vi været med i andet end Forpostfægtningen - jeg skulde tro, at Sejrens Glæde bygges fastest på Kampens Hovedhjørneste. Den Mindetavle, Gårdejer Mads Hansen da havde rejst i sin Have, betød så ikke blot: ”Sønderjylland vundet”, men tillige ”Og det har min Dreng givet sit Liv for.” Var Glæden blevet mindre højrøstet? Jeg ved det ikke. Men varigst ligger vist den Glæde, der hviler på Sorgens Fundament.

Men nu Sønderjyderne da? De har jo ofret deres Sønner for Danmark i Verdenskrigen? Rigtigt! Somme af dem; og disse somme ved også den Dag i Dag usvigeligt sikkert, hvor de hører hen.

Nævnes må dernæst Ukendskab til de faktiske Forhold hos det brede Folk. Sønderjyder kan have regnet med næsten udelt Interesse for deres Sag i Danmark, og mange brave danske Mænd og Kvinder var sig lidet bevidst, at Danmark havde en stor national Sag uløst. Nu skyllede det pludselig ind over Landet fra Gedser til Skagen efter Tysklands Nederlag, at nu kunde vore Sønderjyder komme hjem. Det gav hos disse lidetkendende en Forestilling om, at hele Landsdelen dernede stod i et enstemmigt Brus. De glemte eller gav sig ikke Tid til at indse, at 50 Års tysk Styre måtte have skabt en Del Tyskhed rundt om i den danske Provins. Når denne Tyskhed nu er blevet så højtaltende, tror disse Danske, at det er Sønderjyderne, der svinger, og lukker sig til. Og Sønderjyder, der har indstillet sig på Danmarks hele og fulde Hjertelighed, føler sig stødt tilbage og sårede. Deraf en Del Lunkenhed hos begge Folk og Usikkerhed over for hinanden.

Og så er der jo Pengeravagen. Hvad har Sønderjyderne ikke oplevet i Pengesager! Deres Markværdier blev pludselig værdiløse du ved jo slet ikke, hvad det betyder, du danske Mand - at du og din Kone har slidt og sparet i tredive År for at sikre jer en sorgfri Alderdom og har fået samlet jer 30.000 og sælger så Gården, og en skønne Dag står I to på Gaden med jeres 30.000, de slår lige til til at købe jer 2 Par Sko og 2 Støtkæppe for, så kan du gå ud på Landevejen sammen med Konen og tigge.

Altså: De oplevede Markværdiernes Hensmuldren til intet, de oplevede den dyre Forandring af Gårdene fra preussisk gammeldags Drift til moderne dansk, de oplevede og oplever endelig, at denne nyindførte Drift giver bare pure Underskud. Denne sidste Ulykke er de fællig med alt dansk Landbrug om i disse År. Men de to første er dog kommet dem alene til Skade. Hvad Under, om selv dansksindede Sønderjyder kan komme til at udbryde, når de jages fra Slægtsgården: "Hvad Kår er det, du byder mig, Fædreland?"

Hermed er der sat Navne på de største Skyer, der for Tiden driver hen under Genforeningsglædens Sol. Giv mig Lov til i et Brev endnu, inden jeg går over Grænsen, der skærer gammeldansk Land midt igennem, at give Udtryk for Håbet om Forårsblæsten, der kan drive Skyerne væk.

3. Alle Mand i Gang med at dige!

Her ligger så Dybbølskanterne - disse beskedne Småhøje, disse hjælpeløse Grave - hvorfor springer den Hare op for mine Fødder og piler af Sted? - og Als derovre - ved De, husker De, at da Tyskerne tog Als i 64, kostede det dem 370 Mand og os over 3000 faldne, fangne, sårede, savnede? Hvad fortæller Jorden under mine Fødder mig om? Danskes Ære, Danmarks Skam. Pludselig mindes jeg en gammel Lollik med rindende Øjne og spinkel Røst for 15 År siden, han står og fortæller mig, den vildfremmede, Studenten, om Dybbøl, hvor han var med: "Vi måtte sgu humme vus", slutter han. Ja, Landsoldater, I måtte humme jer - med afsindige Ofre og efter at have vist Verden en Tapperhed, der forfærdede den, måtte I humme jer på Grund af de tyske Baglade-geværer og den hovedløse og ansvarsfortumlede, tyndtøllede danske Politik.

Da Gud Århundreder før vilde prøve os Danske for at se, hvad vi duede til, når det rigtig gjaldt, og blæste sin isnende Ånde over alle Sunde og Bælter, så Karl Gustav uhindret kunde skøjte over fra Ø til Ø og rykke frem mod selve Frederik den Tredies Rede, skal der have været Folk i Danmark, der udlod sig med, at det var dem ligegyldigt, om deres Konge hed Karl eller Frederik. Den Race har forplantet sig, og deres Efterkommere er blandt os den Dag i Dag; til dem henvender jeg mig ikke; de må selv tage Skæbnen, som den kam flaske sig for dem, af Karl'ens eller Frederik'ens Hånd.

Men til hver eneste dansk Mand og Kvinde, der forstår en Smule af, hvad Lykke og hvad Pligt det giver at have et Hjem, retter jeg mit Råb: Du, der ikke lader din egen Bror i Stikken, men har kautioneret - stundom længere, end du burde - fordi det dog var samme Kød som dit, du vil heller ikke glemme din Slægtning i det gamle Hus Danmark, hvor du selv har hjemme; det er ikke Sønderjylland, der har dig behov, men det er Danmark selv. Vi har to store Spørgsmål på Dagsordenen i vort Rige i disse År, to Eksistensspørgsmål, kan jeg gerne sige; det ene gælder vor Mad, og det andet gælder vort Hus. Hvordan afhjælpe Arbejdsløsheden, og hvordan gøre vort Landbrug atter rentabelt? Dette er det ene Spørgsmål; men det andet er lige så vigtigt Hvordan passer vi, at den søndre Gavli i Danmarks Gård ikke falder ned?

Om jeg mindes ret, var der for År tilbage en Degn og Førstelærer, der opgav som sit Valgsprog: Det skubber sig nok. Det gør det måske også; men om der ikke sættes Vågenhed og Vilje ind, skubber det sig muligt til den gale Side. Af Vågenhed og Vilje er vor Rival mod Sønder Masseproducent. I tyske illustrerede Blade ses for Tiden indignerende Billeder af, hvordan Franskmænd i Saardistriktet gratis transporterer Børn i

Biler til Skolerne for at gøre dem franske. Står sønderjydske Udsagn til Troende, er Tyskernes Taktik dog ikke væsensforskellig; Folk i nordslesvigske Sogne, for hvem Nationalitetsspørgsmålet ingen videre Rolle spiller, skal kunne få Cykler til deres Børn for Spotpris og derunder, blot de vil sende dem i tyske Skoler. Af sådanne er der bygget ikke få i det sidste År, bl. a. ved Hjælp af dansk Lovgivning, der i sin Retfærdighedsivers Overdrivelse indtil det latterlige og selvudslettende støtter slige Foretagender ved at give Penge af vor velforsynede Statskasse til Skolegang for Mindretals-Børn. Husk dertil Tysklands Opstemthed, at Hitler har snakket og snakket Humør i alle tyske Hjerter. Synd at sige, at Stauning har lovet Sønderjyderne for meget. Der går de så i deres Mismod og hører daglig af deres Familie på den anden Side Hegnet, at nu er Tiderne ved at bedres overdådigt i det Land, der har en virkelig Fører ved Roret. Samtidig svinges der med Faner og marcheres, så Jorden danser, og råbes Heil i een Festrus lige op til Grænsen. Det er ikke rart at stande i den kolde Sne og kigge ind ad Vinduerne til Tusindårsriget.

Al denne Pågåenhed og Opstemthed har et godt Bud til os Danske. Den skal ikke gøre os modløse; men den skal stramme os op. Ikke til at lære af den, så vi siger, at so ein Ding müssen wir auch haben, men til at besinde os selv på alt det i vort Væsen, der duer og er egent for os. Vi møder ikke det ophidsede og erobringssyge Hav med stejle og hårde Klipper; det kan vi ikke, for vi har ingen; de ligger ikke i vor Natur; bare et lille Stykke på Færøerne. Nej, vi dukker os, vi er små og lave - ja, og sejge og giver os Tid og holder ud.

Det er bare Sand, vi har op langs hele Jyllands Vestkyst, ene Sand. Men se, om Havet har overrumplet os endnu. Vi lader det komme og kile ind på os og viger Tomme for Tomme - og tilsidst har det ikke kunnet hævde sig overfor al denne Sagtmodighed, men har løbet sig træt og må give op.

Hører du det, Tyskland, du tager os ikke, du får os aldrig i Evighed. Vi smiler bare af dig, af al din Kraft og Kamp og Svulmen; og stjæler du engang imellem et Stykke Jord, krymper det sig vel i os, men vi tier og smiler omsider igen og er der jo så stadig alligevel. Sådan vil vi også møde dig i Sønderjylland, venligt og høfligt ja, men sejt og ukueligt.

Vi måtte sgu humme vus - ja, i første Omgang, men se, nu er Dybbøl vort igen. Lad bare Havet stejle op i Klitterne engang imellem; tre Dage efter ligger Bredden dog igen befriet og glitrende i Solen; og den, der forstår det, kan da gå langs med det trætte Hav og finde Rav.

Men i 1872 gik Østersøen fra Forstanden og vilde æde hele Lolland. Et Par Dage efter lå den som sædvanlig halvfersk blå og mindelig og nynnede et stille: "Om Forladelse. Skal aldrig gøre det mere." Men da tog den lollandske Bonde, som havde hummet sig under dens Anfald - han tog sin Spade og lavede et Dige lige fra Nysteds ubedækkede Hoved og til Nakskovs krumme Arm. "Nu tror jeg dig lisom bedre," sagde han.

Landsmænd, vi skal dige i Sønderjylland! Urtekræmmer bag din Disk, du skal give Procenter af din Indtægt til alle gode Formål i det danske Grænseland. Og Bondemand, du skal lade dine Sønner komme ned til Tønder og tjene et År eller to og hente dig Karle dernedefra; og vore Skolebørn skal på Sommerferie hos hinanden, og vore Gammelfolk skal have en Udflugt til en af Fjordene hver evige Sommer. Og vi skal sige til Stauning: ”Du har vel gjort, hvad du kunde, for vort Grønland mod Syd, Fatter; har haft Landets klogeste Mænd til at spekulere ud, hvordan Landbrugets og specielt Grænselandbrugets Kår kan lempes; og har sørget for, at der er Kanoner nok dernede og Folk nok til at betjene dem, så Fireogtres-Skammen ikke også skal kunne komme til at plette dit Navn i Historien?”

Ikke for Hitlers Skyld, han er Gud været lovet vistnok en fornuftig Mand og velsignet forelsket i det nordiske; men han kunde jo have holstenske Landsknægte, der en Nat kunde gå hen og blive tossede uden at spørge om Forlov. Og længere er den Landevej fra Kruså til Marsken nu heller ikke, end at vi godt kan passe på den mod Zigøjnere.

På disse og andre Måder - find dem selv - skal det komme sig, at i Løbet af en Menneskealder skal den kedelige Historie helt fra Abels Tid skrives i Forbibogen, og der er ikke længere noget, der hedder Danmark, og noget, der hedder Sønderjylland - for det er jo Danmark, det hele.

4. Sønderjyllands Prinsesse.

En Danskers to første Indtryk af Flensborg er disse: Hvor er det blodig Synd, vi ikke fik denne Perle af en By tilbage! Og: Hvor er denne Stad dog tysk!

Ja, det er smerteligt, at den ikke længere vilde hjem til Danmark. Hvilket Skår i Glæden over Generhvervelsen af sønderjydsk Jord, at vel vandt vi vor Prinsesse, men Kronen havde hun tabt i det fremmede. Ja, for Flensborg er Sønderjyllands Krone. Eller rettere er det måske at sige, at når man kører over den traurigt halverende Grænse de få Kilometer nord for Flensborg, føles det med et Stik i Hjertet, som om Danmark bare vandt det halve Kongerige, Prinsessen og det andet halve blev hos Tyskland. For Flensborg er Sønderjyllands Prinsesse.

På een Gang stolt og dog undseelig ligger den ved Foden af de stejleste og højeste Skrænter, nogen dansk Fjordby ved af, Lemvig indbefattet. Og Fjorden selv er vel den skønneste af alle danske Fjorde. Lun og mild, kilende sig ind i skælmske Kroge, fuld af Smilehuller, lukkende sig inde og dog bestandig findende en Vej ud igen, så bred og statelig og dyb, inviterende selv anselige Skibe til at komme ind og lede efter Skatten, som den gemmer inderst inde, Flensborg selv, Byen med de 70.000 Indvånere, den fortrinlige Havn og de mange snurrige, hyggelige, gammeldagsfornemme Huse foruden Banegårdskolos og Marinestation og andre nye Herligheder, som Preusserne har smækket op og fortysket Byen med.

Endnu i 64 var denne gamle ærkedanske By trods sin Tysksprogede dansk af Sind. Men Erobrerne har nyttet de 50 År godt.

Hvad om vi havde fået de næste halvtreds! Der er en Retfærdighed, der er større end Folkeafstemningers. Hvad om vi havde været et enigt og modigt Folk, der havde turdet vedgå vor Ret og løfte vor Pligt! Men ak! skælvende forklarede man sig selv og andre i hine Afstemningens Dage, at hvad skulde vi stille op med 10 tyske Rigsdagsmænd i den danske Rigsdag, og Tyskerne vilde aldrig tilgive os, at vi tog ”for meget”. Nu indser vel de fleste, at hvad Rigsdagsmændene angår, kunde det næppe skade synderligt, da Rigsdagens Rolle jo snart er udspillet, og Frygt for Besværligheder skræmmer kun Kujoner fra at gå Retfærdighedens Vej. Og gjaldt det om for enhver Pris at bevare Altyskernes Venskab, burde vi vel snarere have tilbudt dem også Ribe.

Imidlertid - det ubarmhjertige Ordsprog siger: Spar Gråden over den spildte Mælk! Og lad os da følge den strenge Tale, hvor svært det end falder, når vi ser, hvor meningsløst

Grænsen gennemskærer Helheden, hvad Flensborg som dansk By kunde have været for Danmark, og hvad Danmark kunde have været for Flensborg, som nu ligger hen med Havnen tom og sit Opland frarevet, henvist til en Tilværelse, der hverken er Liv eller Død.

Lad os da se på Situationen, som den foreligger i Dag. Tiden er jo næppe heller inde til at kræve Skåne, Halland og Bleking tilbage, så lidt som Shetlands- og Orkneyøerne, endsige Normandiet.

Og Situationen synes da at være den, at Flensborg i Dag er den tyske af alle tyske Byer. Intet Steds har jeg set det vrimle med Nazistuniformer som her, hørt Heil-Hitler-Råbet med sådan Appel, oplevet Mage til Ekserceren og Kommanderen og hands up og Musik og vajende Faner. Overalt på Gaden hører man Tysk, i ingen Butiker tales der Dansk, Stadsteatret er med sine Forestillinger udelukkende sønderfra orienteret. Blæsten omkring Byen er dansk, men Luften derinde er preussisk. Hvor må den offentlige Mening i Danmark have været vildledt i Afstemningsdagene, når den et Øjeblik kunde drømme om, at et Valg hernede skulde vise Pil mod Nord.

”Tysk er denne By, og tysk skal den forblive,” sagde Overborgmester Todsén, inden han måtte forlade den for den internationale Kommission. Så overvældende er Indtrykket af, at Manden har Ret, at man summer op for sig selv: Al historisk Ret til Trods blev det dog en Uret at tvinge en By til at være dansk, der så afgjort tilkendegav sin Uvilje.

Skulde man da have gået en anden Vej end den, man gik, havde der vel kun været Muligheden for Sønderjylland som Stødpudestat, hverken dansk eller tysk, men et selvstændigt Hertugdømme med Flensborg som Hovedstad og f. Eks. Kong Christian som Hertug. Mon den sønderjydske Danskhed og mon Danmark selv i det lange Løb kunde have været tjent med det?

Så ligger da Grænsen, som den ligger. Og Tyskere har frygteligt ondt af det for Christian den Første, der engang gik hen og svor på, at Slesvig og Holsten skulde være up ewig ungedeelt - uadskillelige. Jeg tror, de skal trøste sig; den gamle danske Konge i sit himmelske Oldenburg er trods alt sikkert bedre tilpas med den nuværende Ordning end den før Genforeningen. Og vi andre må også være det. Der er mange andre Steder i Verden, hvor Grænsen ligger lige så kunstigt, og det går dog godt. Mellem Tyskland og Schweiz f. Eks. gennemskærer den Konstanz' By; der høres aldrig om Spektakler, og dér taler de tilmed Tysk på begge Sider af den. Flensborg må betale for sit Standpunktsskifte, og dens danske Opland kunde vel med Tiden finde på at samle nogle Huse sammen om en Havneplads ved Fjordens nordre Side. Efterhånden som dansk Landbrug gør Bønderne dernede velstående, når engang normale Tider kommer igen, vil der være god Brug for en dansk Søster til det tyske Flensborg. Find et Sted i Strømpesokkens Hæl!

Men til de Danske syd for Grænsen skal der siges: Intet i Verden er større end at kæmpe for en Sag, der er tabt. Tilmed er den det måske alligevel ikke, når blot de, der kæmper, holder ud. Først da er den for Alvor tabt, når ingen vil løfte Hånden for den mere.

Underlig er den Tid, vi lever i; hvad der var umuligt i Går, sker i Dag. Hold da fast ved jeres jævne danske Væsen, stærkt og sejrrigt i sin Ro og sin Beskedenhed. Husk, som I er mod den Stat, som er over jer, har vi en vis Ret til at vente, at det tyske Mindretal vil være hos os. Danske Grænsefolk, I er Høfderne i Havet, lad det daglig overskylle jer, I bliver dog ved med at høre til Landet, I er kommet fra, og hindrer med jert stille, faste Væsen Havet i at rive til sig, som det før har gjort.

5. Teatret i Det tredje Rige.

”Det er godt, når det er gjort,” siger Baggese og tilføjer, som den dobbelttydige Gavtyv han var: ”men det la’r sig ikke gøre.” Om disse to Verslinier har Gyldighed noget Steds, da er det, når Talen gælder ægte Kunst. Der er noget næsten rørende i det nye Tysklands Bekræftelse heraf, hvad anbelanger den dramatiske Kunst. Ikke alene, at de Herrer af den nye Fugl Fønix i deres evige Agitationshunger også har kastet Blikket på Teatret og forstår, hvilke Næringsværdier det ligger inde med; men Teatret i sig selv, altså ikke blot som Middel, men tillige som Mål, har for flere af dem uomtvistelig ægte Interesse. Göbbels og Göring konkurrerer med Heftighed om Statsteaterdirektørstillingen. Og i det tredje Rige er en af de Drømme, der har stadigst Bopæl i enhver virkelig Teatertroendes Sind, blevet virkeliggjort: Göbbels har i Centralhovedstaden åbnet Rigets største Teater som en Scene, der skal opføre de bedste Stykker med de bedste Skuespillere aldeles gratis for det store Folk. Hvad Nero kunde i Oldtiden og Kirken i Middelalderen, med en rundhåndet Gestus stille Befolkningens Sult efter det, der syntes den næsten lige så livsnødvendigt som panis, skulde dog heller ikke være vor Tid en umulig Opgave, om end et noget andet Repertoire til Dels turde være ønskeligt. Den lille Göbbels har da også taget den på sine spinkle, stærke Skuldre og er i Færd med sejrrikt at løse den, hvilket naturligvis ikke - så lidt som så meget andet - vil afholde Folk i Nordens Athen, der må betale 8 Kr. for en Billet i deres millionunderstøttede Statsteater, fra at fremture i at kalde ham og hans Fæller Barbarer.

Denne Teaterinteresse fra oven har virket overordentlig indlivende og energibefordrende over det ganske Land. At følge Byteatret i en lille Stad som Flensborg i den fjerneste Yderkant af Riget blot en Uge er noget af en Oplevelse. En Tirsdag er der Urpremière på et dystert og dybt alvorligt Skæbnespil af en mestens ukendt Forfatter, omhandlende middelalderlige Bondeforhold. Næste Aften spilles en Eventyropera om Hans og Grete, næste Aften igen et Lystspil om Harun al Raschid, derpå en stor historisk Forestilling om Gustav Vasa, endelig om Lørdagen en Lehar-Operette ”Greven af Luxembourg”. Endvidere er under Forberedelse Schillers ”Wilhelm Tell”, Gaertners ”Die geprüfte Treue”, Kleists ”Der zerbrochene Krug”, Kolbenheyers ”Die Brücke”, Mahner-Mons’ ”Hasen-klein kann nichts dafür”, Ibsens ”Peer Gynt”, Webers ”Freischütz”.

Findes der i Danmark, i Provinsen som i København, noget Teater, der ikke, stillet Ansigt til Ansigt med disse Kendsgerninger, føler sig tilskyndet ikke til at gå hjem og lægge sig, men til at stå op og bestille noget?

Et uopslideligt Tema for Hitlers Veltalenhed har været dette, at hans Gerning ikke tager Sigte på en enkelt Stand eller på enkelte Klasser, men på Tyskland, d.v.s. hele det tyske Folk. I Overensstemmelse med dette Ideal ønsker Kunsten i den nye Stat at få ikke en Æstetikoverklasse, men Folkets store Masse i Tale. Dette forsøges da med mangfoldige Midler og på en direkte Måde, som danske Nerver slet ikke kan tage. Hvad der i Parentes indskudt udmærket godt kan være mere Nervernes Fejl end Mådens. I Overgangstiden skal Kunsten sænke sig ned mod Folket, og Folket skal opdrages til Kunsten. På et eller andet Mellemstade skal de to Parter så mødes og derpå begynde deres Samvandring mod Højderne. Principielt vil det således udmærket kunne tænkes i den nazistiske Stat, at denne ikke blot anbefaler visse Stykker til Publikum, men ligefrem pålægger sine Borgere Teaterpligt. Vi mindes Kristian den Sjettes Forordninger om tvungen Kirkegang. Der skal da også være Byer, hvor en Del af Embedsmændslønningerne udbetales i Form af Teaterbilletter. Og Opdragelsen af Publikum og Teaterfolk kan foregå på ligefrem skolær Manér. I Teaterprogrammer trykkes Artikler med Overskrifter som: Ledetråd for Kritiks Udøvelse i det nye Tyskland.

Jeg vil ikke formene Dem Bekendtskab med Indholdet i sådan en Artikel:

”Vi opstiller,” hedder det, ”til Diskussion et Skema med Retningslinier, der synes skikket til at anspore Publikum, Sceneledelse, Kunstnere og Kritikere til positiv Vurdering og Frembringelse af tidsbevidst Scenearbejde. Det vilde nemlig være urigtigt kun at kræve Kritik af Anmelderlauget. Intim ansvarsfuld Teaterkritik skulde være Pligt og Hjertesag for alle modtagende og ydende Medlemmer af tysk Nationalteater. Ud af Egenkritik og alvorlig Vurdering vil da opstå hint levende Forhold fra Kunst til Folk, der egentlig først skaber Basis for Blomstring af en - ikke blot æstetiserende - Folkekunst.

Wilhelm von Schramm fordrer følgende almene Synspunkter for Bedømmelsen af en Teaterydelse:

A. Stykket.

1. Nationalpolitisk Betydning.
2. Digterisk Værdi.
3. Tyskhed, det er Stykkets Sjæl.”

o.s.v. o.s.v. Dette får være nok.

De ser altså: der spares ikke på Ulejlighederne, for at det nye Tyskland også på den dramatiske Kunsts Område skal kunne vise, hvad det duer til. Men endnu synes det Hitler'ske Styre trods al god Vilje at have været mere kommanderende end inspirerende.

”Det er godt, når det er gjort, men det lader sig ikke gøre.” Dog! lad mig nogenlunde objektivt og uden Kommentarer referere Gangen i et af Nazilands typiske Skuespil:

Forfatteren hedder Friedrich Forster og Skuespillet ”Alle gegen Einen, Einen fur Alle”. Spillemåden tilsynelader, som om Reinhardt aldrig har været til; der ageres med fuld Lungekraft, fra Tæppet går op 8,15, til det 10,45 falder under Publikums høfligt betagne Klap.

Indholdet: Sverige 1523. Svenskerne har tabt Krigen, Danskernes Åg er hårdt over Landet. Arbejdsløshed, Fattigdom, Trældom er det svenske Folks Lod. Frygteligst af alt er, at Marxist-Ærkebisp Gustav Trolle er en Landsforræder, der bruger den almindelige Opløsningstilstand til at berige sig selv. Da forsøger en ensom, hungrende og frysende Mand, Gustav Vasa, at rejse sit Folks Mod og Tro og Æresfølelse ved at drage fra Sted til Sted over hele Riget og tale til Bønderne. Forsagthed og Hån møder ham; han er jo en ensom Mand, en latterlig Figur, en farlig Person, der kan drage Danskernes Vrede over dem. Hellere leve som Trælle i Fred end dø i en ny Krig. Kun en Bjergværksarbejder slutter sig til ham og lader ham drikke Blod af sin Arm, engang han er ved at omkomme i Ødet og Sneen. Gustav Trolle sætter ham i Kirkens Band, ingen vil have med ham at gøre, men fuld af Tro på sin Sag bliver han ved med at prædike, at de må rejse sig, de må ville Krig endnu en Gang for Æren, Friheden og Fredens Skyld.

En Juleaften er Bønderkarlene i et afsides Sogn forsamlet til Gudstjeneste i Kirken. Foran Krucifikset og de brændende Voksllys knæler de alle ned med Præsten i Spidsen i en indtrængende Bøn, at Gud vil forbarme sig over dem og tage mod deres angstfulde Råb og deres Sjæles Fattigdom, for andet har de ikke at byde ham. Da står med eet den bandlyste Vasa imellem dem inde i Kirken; han holder sin ”eneste Tale” og ender med også at knæle og beder en lang, lang Bøn om, at Gud vil op flamme de Unge til at følge ham, og da han går ud af Kirken, har Talen fænget, alle følger ham under Råbet: Gud vil det.

Så beslutter han Marchen mod Stockholm, men må snart standse grundet på håbløs Pengemangel. I dette Fortvivlelsens Øjeblik melder en gammel Dame sig hos ham, Enke af et af Landets rigeste Købmandshuse; hun vil give ham alle de Penge, han ønsker - hvis hun må få Eneret på Sveriges Tømmerhugst, når han bliver Landets Herre. Da slår det ædle Hjerter i hans Heltebarm ud i harmfulde Flammer, og han lader den Profane, der vil blande Forretninger ind i hans høje Befrielseskamp for Nationen, arrestere, og med den ellers aldrig sygnende Tro genoplivet af Indignationens Kraft indtager han prompte Stockholm. To Jøder derinde, der snuser sig til Byens snarlige Fald, får i Hast overført deres Papirer til Lybæk, og Gustav Trolle jamrer over sin Skæbne, at dér stod han med hele sin Magt og Rigdom, og den anden havde kun sin Mund, ”men med denne Flab har han kæftet mig Riget af Hænde, har han præket et nyt Folk ud af Folket, har han tilsnakket sig alt og skabt Verden om.” Så bryder Vasa ind i Borgen, og mens Trolle og

hans Mænd kaster sig ned og beder om Nåde og får til Svar: Ingen Nåde! udråber Stockholmerne Vasa til Nationens Fører. Men tro nu ikke, Stykket hermed er slut. Sidste Billede: Midsommer i Sverige, Solen skinner, Skoven er grøn, Karle og Piger danser på Grønsværet, og en af dem jubler: "Nu er det Sommer, den herlige Sommer, og nu har vi Frihed, den herlige Frihed, og nu kan vi feste og være glade." Men midt iblandt dem på en Høj sidder Føreren selv, tavs og sammenbidt. Omsider spørger en af de Dansende: "Er du ikke tilfreds med os?" Da rejser Vasa sig i sin Tordenvælde og holder igen en Stortrommetale, at "i jeres Hænder, o Ungdom, betroede jeg min Sag, som var Folkets Sag, men nu vil I bare fejre den første Sejr, skønt vi mangler en Række endnu, så sandt Ondet stadig ikke er udryddet i sin Rod." Da falder de ned for ham og hulker: Tilgiv os, og Føreren bøjer sig også til Jorden, "den Jord, der har drukket vore Brødres Blod, vor Mødres Tårer, vor Fædrenejord" - hans Stemme skælver, og han løfter de Unge op til sit Bryst og hvisker: "Jeg tilgiver jer, men så må I også forstå, at vi skal kæmpe og arbejde mere end feste, for vi skal videre, videre." Og Karle og Piger løfter Armen mod Føreren under det taktfast gjaldende Råb: "Weiter!"

Tæppe.

6. Gennem Hitlers Tyskland.

Hvad siger den tyske Forretningsmand (note), da vi har forladt Pad-borg: ”Ah, så er vi hjemme i Hitlers Tyskland igen!”

(note: Har en Weekend-Nat forældet denne Artikel? Se det afsluttende Rejsebrev).

Hvad siger den gamle fine Dame i München: ”Nu ved vi Tyske påny, at vi må holde sammen,” og hun løfter Øjnene fulde af Kejserærefrygt op til Chatollet med Billedet af Føreren, der for en Gangs Skyld har iført sit Åsyn et Smil. Og hvad siger Børnene, der brununiformerede står opstillet i lange Geledder på Hamburgs Banegård Søndag Morgen Kl. halvsyv, Drengene for sig og Piger for sig, og skotter utålmodige hen til Overkommandoen, om de snart kan rykke ned og indtage Perronen - og så ud til en lang dejlig Vintersøndag med Musik og March og Eksercits, ud til strabadsis Soldaterleg i Terrænet? ”Heil Hitler!” siger de. Hvad siger Aviserne? Det, de må sige, det, de skal sige - intet andet. Hvad siger da Præsten? Efter Præsters Skik sin Kollega imod; men hvad siger da Kollegaen?

”Aldrig har der været så mange Folk i min Kirke som nu.” Og hvad siger Kunstneren og Videnskabsmanden? ”Omsider er tysk Ånd ved at finde sig selv igen.” Og hvad siger Arbejderen? ”Jo, han er alligevel rigtig nok; vi har beholdt vore Lønninger og Understøttelser, og nu får vi gratis Teater og Film, og Wilhelm vil han ikke have tilbage.” Og hvad siger Bonden? ”Gud har friet os fra de vilde Bolshevikker.” Og hvad siger hele Tyskland? ”Heil! Heil! Heil! Du har frelst os fra de vilde Bolshevikker.”

For så vidt er da stadig alt i den gamle Gænge. Den Mand, der for et godt Års Tid siden kåredes til Afgud af det halve Tyskland og gjorde sig selv til det hele Tysklands Gud, sigtes endnu af ingen for falsk Varebetegnelse. Og hvem er da denne Mand? Ingen ved det, aldrig vil det blive opklaret. Hvor meget er han en bryndsk Ærgerrighed, der har set Mussolinis Triumftog og målt sine egne Talegaver med hans og derefter sammenbidt spillet det høje Spil, der hedder Plat eller Kejserkrone, og hvor meget en brændende Idealist, der på mandbar Vis har omsat sin hulkende Fortvivlelse over sit Folks Nedværdigelse til flammende Indignation og flagellantisk hidset sig frem med den til den åringelange Stordåd, i Kraft af hvilken Tyskland nu sidder på hans Arm - vel ikke enigt, men dog enet, ikke stærkt endnu, men dog styrket?

”Han er Idealist, han er Idealist,” siger de til mig fra alle Kanter hernede, og Kontoristen ser op til det lille Helgenbillede af ham over Pulten, og Pensionatsværtinden stryger hen over Fotografirammen, som når en stolt Moder sniger sig til et Kærtegn over sin store Søns Kind.

Og jeg nikker og siger ingenting, og forsigtigt begynder jeg at famle efter lidt Besked om, hvilke reelle Mirakler Idealisten da har udvirket, siden han spændte Styrkebæltet om sig.

Jeg bider Mærke i Varepriserne i Vinduerne. De er hambre.

Benzin når over de 60 Øre for 1 Liter. Sandelig, det økonomiske Åg over Tyskland synes ikke synderlig lettet. Og samtidig med, at direkte og indirekte Afgifter tager deres dybe Greb som forhen i Borgernes Lommer, er der tilføjet et indtrængende offentlig Pres om Godgørenhed. Til Vinterhjælp maner Opråb og Bøsser overalt Nazister møder frem og betler til Staten på Gaderne og Restauranterne, stortype Plakater minder om, at ”jeres Frontkammerat Adolf Hitler venter sig af jer, Folkefæller, at I giver en Skærv til Landsmænd i Kulde og Hunger.”

Og trods de store Nødhjælpsarbejders Igangsættelse flakker Arbejdsløshedens Spøgelse stadig hen over de tyske Byer og Bjerge.

Men Mønten holdes fast. I sin stædige sønderjydske Hånd knuger Rigsbankpræsidenten Marken, så den ikke får Lov til det mindste Udsving, skønt hele Verden tørner omkring. Stort! Og beundringsværdigt! Og hvor forstår man et Folks Rædsel for at lege med Guldet, når det een Gang har prøvet at brænde Fingrene på Papiret, så Neglene sprak! Alligevel - hvordan vil det gå med Eksporten til disse Priser? Kan Hitler lære tysk Geschäft med Gevinst at sælge Varer for det halve af, hvad det koster at frembringe dem?

Men Enhed og Orden er der i Riget. Og tænk så på, hvad der var, da Hitler kom til. Åh ja og ja vist. Der er Enhed og Orden. Og Koncentrationslejre. Og Folk i Landflygtighed. Og Afskedigelser og Arrestationer. Nu vel, sligt må til. Det er dog altsammen bedre end Snigmord og Gadekampe som fast Institution og det evige golde, besmudsede Kævleri. Ja, det er bedre. Men ikke godt, ikke ganske godt i Betragtning af, at det er en Gud, der har taget Kommandoen. Der begynder at blande sig Hvadbehager ind i Halleluja'et. Hvadbehager? siger Monarkisterne. Og hvadbehager? siger lovlige mange af Præsterne. ”Og hvad er nu det for noget?” spørger temamelig højrøstet en Del af ”de Kvinder, der fulgte ham”.

Hvordan kommer sligt så snart? Jo, for Mester var tavs om alt, hvad han positivt vilde, i de År, da han endnu stred for Magten. Nu vandt han den - og er stadig tavs. Så begynder hans hede Disciple at snakke for ham - nu kan de ikke styre sig længere om ham selv som Kejser; om Odinsdyrkelse, om Ægteskabsafskaffelse. Det lyder jo ikke allerbedst i Øret på Monarkister, Præster og Damer. Tie skulde de, tie skulde de hede Disciple. Eller: Lader han dem netop snakke, når Timen er kommet, da han har Råd?

Og udenrigspolitisk. Brud med Folkeforbundet. Glimrende Gestus. Tredie Rige rask Nation. Ikke Tid at spille på Snakkerads.

Så Fredspagt med Polen. Men Herre Jemini! Det kunde Stresemann jo have lavet lige så godt. Men er det Alvor? Vil Tyskland Fred med hele Verden, Frankrig inkl.? Vi vil tro dig, Frontkammerat Hitler, vi vil tro dig, når du forsikrer det, vi tør ikke andet for Europas Skyld. Men har du betænkt - dog, du kender det vel ikke - et Digt af en Landsmand af dig, der også var stor - om en Troldmand, der evnede at hekse mægtige Ånder op af sin Pose, men så gik det galt, det glippede for ham at mane dem ned igen, og så tog de Magten fra ham? Eller er din Fredspagt med Polen netop det Ord, der viser, at du magter dem? Atter og atter spænder det Spørgsmål Ben for os: Lugter her af Napoleon den Første eller af Napoleon den Tredie?

Nu kører Toget frem mod den bayerske Grænse. Endnu en Stump af dit vældige Rige foran os. Selvhersker over alle Tyskere, hvad vil du egentlig? Ved du det selv? Nationalsocialisme - hvad er det for noget? Har du løst Problemet om Cirkelns Kvadratur?

Eller har du det netop ikke?

For 10 År siden skrev Lion Feuchtwanger sin Kæmperoman "Succes" om Datidens Tyskland. Deri fortalte han, at spurgte nogen det nye Partis Fører om hans Planer, når han engang tog Regeringen, pegede han på en Skuffe og sagde: Dér ligger alt. Den Morgen, de arresterede ham, brød de Skuffen op. Den var tom.

Nu sidder den store Forfatter et Sted i Landflygtighed og den latterliggjorte Fører på Stolen over Riget. Gad vidst, hvem der sidder bedst af de to!

Med udstrakte Hænder råbte han, da han stod ved Trontrappens øverste Trin: "Tyske Folk, giv mig fire År til at bygge op, hvad de andre har revet ned!" Forsigtigere var det høje Forbillede Syd for Alperne: "Italienerne, det må vi forstå, at alle Dage må vi forblive fattige, kan vi bare med vort Slid nå at få gjort det lidt godt for vore Børn!"

Eet År af de fire er gået. Man ser på "Føreren", denne spændstige, mandige, kraftstrengte Skikkelse, dette Ansigt, der lyser af Mangel på Intelligens. Gjorde du ham Uret, Feuchtwanger? Man kan ikke skue en Fører på Overskægget. Fordi der ingen Planer lå i Skuffen, kan de jo godt have ligget i et Hovede; der forvares slige Ting ofte bedst; et Hovede enten på Manden selv eller på en anden, som han er Geni nok til at holde sig nær, og som har en Mund, der kan hviske så klogt, som hans egen kan råbe højt.

Kom ikke og sig, at en Fører skabes af Øjeblikket, dets Trang og dets Krav! Så skulde Øjeblikket skynde sig lidt med at rejse til Frankrig, min Far! Øjeblikket kan hjælpe

Manden; men Manden må være der. Han er i Tyskland, bestrid det ikke. Trods alt, hvad der endnu hæfter og hikker og slæber på, betænk, hvad der er nået, og hvordan det er nået! Han brugte Hævn- og Krigsfanatismens Stigbøjler til at svinge sig op i Sadlen på og red så hen og sluttede Fredspagt med Polen, han lod Monarkisterne skubbe sin Vogn i Start og styrede så omkring og kørte dem alle over Ende. Han talte om Tyskland, Deutschland über alles, og mener vel dermed Tyskland, måske i den ukendte Soldats Symbol, ”jeg er jo selv en af Folket”.

Lån mig Kikkerten! Hvad ser jeg forude? En Lovgiver, en Fredsfyrste? Eller rasler det bag ham af Bajonetter? Ræk mig den anden Kikkert, den lange, ja. Er Paven på Vej over Alperne med en rød Pandering under Forklædet? Har Dronning Zita af Østrig en Datter, der ikke er gift? Rust, Frankrig, rust! Intet Bayern mer, intet Sachsen mer, intet Preussen mer! Ræk mig den tredie Kikkert, den længste! Den lille Ø derude i Stillehavet? Mon dog?

7. Over Alperne til Venezia.

Her i Østrig mellem disse Kæmpebjerge sidder der en lille bitte Mand, der hedder Dollfuss. (note: Ak, hvad er ikke siden hændet!)

Han har stemt Fødderne mod dem og vil ikke lade sig rokke; men Hitler har spidset Læberne ad ham, og hans stormende Ånde vil feje ham væk. Endnu holder han Stillingen - kun et Spørgsmål om Tid. Den fortvivlede Idé at henvende sig til Folkeforbundet – Stop! Jeg kunde fortælle Dem en Masse om Tyrolerne: at de er stolte af at være Landsmænd med Nytysklands Diktator, og når han i Kroll-Operaen i Berlin tager den høje Tone om sit Hjemland Østrig, perpendikler Tyrols musikalske Hjerte bort fra den lille Dollfuss hen mod den store Adolf. Dog nok herom! Jeg gør ikke Ret og Skel mod mine Læsere. De, der siger ”Tak for mig” til Politik og Politak og Politaktik, fortjener også Opmærksomhed. Det er jo først og fremmest en Rejse, jeg har inviteret Dem med på.

Vi er altså startet fra München i Morges tidlig, og nu er alle Bjerge spættet af Sne. Toget er spækket med Skier. Ene i Kupeen sammen med os var en henrivende ung Dame i hvid Sweater og allertækkeligst blå Skibukser; men Østrigs Grænse er ikke nået, før en rask ung Mand er groet ud af Bænken lige over for hende. Ak! hun er Hitlerinde, han Dollfussianer; snart højner Diskussionens Bølger sig herinde omkap med Bjergene udenfor. Og det er dog Alperne nu: Huit suser Toget ind i en Tunnel, tramtatatramtatatram gennem Mørket, huit ud i Lyset igen. Jeg hører Herren med nedstemt Tone oplyse Skidamen om en ny Forordning af Dollfuss, ifølge hvilken ingen Tunnel i Tyrol må passeres af en virkelig smuk Dame, uden at hun skal afstå en Medpassager et Kys. Jeg gør mig ordentlig underlige Tanker - og noterer, at allerede efter den tredie Tunnel er der gået Svind i Nazidamens Uforsonlighed mod den østrigske Kansler.

O Læsere, kunde jeg beskrive Dem Alperne! Havde jeg Ord til at levendegøre Dem den strenge Alvor over disse hvide Pander, der rejser sig i deres livsfjendske isende Fjernhed og Højhed eller - i Solsiden, hvor Sneen er smeltet - med deres grublende grå Tynge, deres Furer af Ælde og Ensomhed! Kunde jeg levendegøre Dem Døden over dette øde Landskab, hvor selv Floden er stivnet som i Angst for sig selv, for sit eget Liv, mellem forvitrende Afgrundes Grave og endeløse Snestletters Liglagener, kun plettede af Ulvenes Spor! Havde jeg Toner til at tolke Dem den under Ensformigheden vaklende Opbygning af Håbet i Sindet ved derefter Mil på Mil at omringes af tause Fyrreskove, som klamrer sig til Klippernes ugæstfrie Sider i fortrøden Kamp for et sparsomt Liv! Og kunde jeg samtidig inddigte i Dem en Følelse af, hvor stolt det er at hage sig frem mod Italiens

Løfte om Sol og Sang gennem denne Livløshed og Livsangst ad to spinkle Tråde på Jorden, narre sig langs med en isgangen Strøm, balancere Hundreder af Meter over en Kløft, liste sig sagtmødt uden om en Klippe, til sidst blive hidsig, sætte fuld Fart på ind mod det spærrende Bjerg, slå Hul på det, mase sig igennem og med et flot Pift dampe ud på den anden Side, mens Ørnen højt under Himlen står på en Sky, utrættet, usvimmel og utilnærmelig, hvilende i sin egen Kraft, spejdende mod det fjerne Mål, indtil Tinderne ind under Aften slår hvide Slør for deres Ansigter, der strejfs af en bleg Rødme under den synkende Sols Farvel, som holdt de trods alt dog også af Dagen og harmes over at røbe det - og hvor ulideligt kedsommelig det er med sit dyrt betalte Hurtigtog at holde ved alle snottede Mellemstationer! Da vilde De udbryde: Hvilken Lykke at læse derom og være fri for selv at foretage Turen!

Vi beder i Byen Innsbruck, et lille rimglitrende Maleri i Bjergenes tungt massive, vældigt knudrede Sølvramme. Skier og Skier igen! Et Hundrede Mennesker og ethundredeogseksoghalvfems Skier stoppes ind i en Kurv, så knirker et eller andet Maskineri, og nu hænger hele Klumpen fritsvævende i et Stykke Ståltråd højt oppe over de højeste Graners Toppe og hives opad og opad og højere op, til det suser for Ørene og Låget omsider svipper af Kurven og vi hældes ud i Sneen og Bjergtoppens frostklare spinkle Luft med Byens Legetøjshuse næsten forsvundet i Lidenhed under os. - Modsat Vej lader man Tyngdeloven hjælpe sig; det er billigere; se de gamle Bjergbønder, der har et Ærinde i Byen, overskrævs på en ganske almindelig Drengeslæde kure med vildene Fart milelangt ned, en kvart Hårsbred fra Afgrundene og i susende Sving om Fjeldenes Fremspring - jojo, her er Bilernes Fart nok opfundet Århundreder før Bilerne selv.

Næste Dag videre. Og så må det da være Europas Støvle, vi endelig kryber ned i, selv om Vinteren ikke vil slippe os; så smilende selv i Sne kan kun Italiens Småbyer i Håndfuld efter Håndfuld op ad Bjergene skilte med deres glade Fattigdom på alt undtagen Kirketårne og gebræklige Krucifikser. Og som vort trofaste Tog har dystet med Bjergene, giver det sig nu i Kast med Vandene, kører lige ud i Havet og bliver ved at køre og køre, men Bølgerne er slet ikke ukammeratlige, som Tinderne var; muntre og små og med Dansesko på træder de Valsen til Hjulenes klaprende Takt og nynner selv på en Vise imens; tydeligere og tydeligere bliver dens Ord - ja, rigtigt, nu hører jeg: Det, de synger, er jo Venezias Navn.

Byen er bygget langt ude i Havet med alle Gader af det ilende Vand. Ikke en Bil, ikke en Sporvogn, ingen anden Lyd end Menneskers Stemmer, mest Gadesælgernes selvfornøjede Skrål, og Vandenes aldrig helmende Pludren og Plasken om Marmortrapper og Både. En Eventyrby, en Drømmestad, et Åkandebland på den vuggende Sø, Perlen i Middelhavets Muslingskal, hvilken Kæde af Navne skal jeg hænge dig om Halsen, Venezia, som dine Tilbedere ikke forlængst har hyldet dig med? I et vulkanisk Udbrud af Forretningsgenis frugtbare Lava og Overmods flammende Aske har Middelalderens Købmandsskab kastet

dine Marmorgrundvolde ud på disse sandede Småøer, og Byen steg i Rigdom, i Magt, i Herlighed, og den strålede sit Skær mod Himlen i mørke Nætter og råbte:

”Søstre, der gynger på Himmeloceanet, spejl jer i mine Vande, og se, Havets Stjerne står ikke tilbage for jer, I himmelske.”

Det hørte Gud, og Gud lod et Menneske finde Søvejen til Indien, og Skibene kom ikke mere til Venezia, og dens Glans forsvandt. Stille er der blevet, der hvor Livet før bruste og brændte, en Helsebod for Nerver, der hvor Nerver forhen i Griben efter Chance og Bæren af Risiko blev næsten overmenneskeligt spændt. Rørende er Byen nu i sine Forsøg for at tilpasse sig og ligne ”de andre”, rede til at ofre sin Sjæl for at bevare sit Liv; Togdæmning har den ladet bygge herud forlængst, Motorbåde søger at fortrænge Gondolerne i de store Kanaler, de små Kanaler begynder så småt at blive overbygget med Broer og blive til Gader, Husenes direkte Døre til Vandet forfalder og mures efter; endogså overfor Motorvogne byder Byen sig til og har i Sommer opført en Autochaussé ud til sig; men hvad bryder Biler sig vel om Havfruer?

Det nytter dig altsammen lidet, Venezia, din Tid er forbi; men selv i din Død er du dårende dejlig; fra dine labyrintiske Gyder ringler Ekkot af Gadesælgernes Råb sig ud over Canale grande; Markuspladsens Marmorfliser kruses af dine titusinde Duers kælne hoppende Bølger, Kanalernes flydende Alabast rifles under de sorgløse Brisers Tagfat. Dogepaladset trodser Tiden, den Bolshevik, med sin Tusindogennatspragts knejsende Adel. Og Markuskirkens Facade åbenbarer sin Skønhed, som var den Indgangen til Himmeriget. Vi dyer os ikke, vi går derind; det skulde vi ikke have gjort; for Himmeriget var under Reparation. Kirken er bygget på Sand som den hele øvrige Verden her; sligt kan stå til en Tid, siger Skriften; så vil det synke.

Venezia, Venezia, synkende Stad! Der vil komme en Dag, da en Bøje i Havet viser: Her strålte Venezia. Fattige Slægter, der ikke får din engang pulsende travle, nu yndefuldt drømmende Skønhed at se, du By, Herren slog for dit Overmods Skyld, skønt han nænned det knap og lod Slaget følge af dulmende Kærtegn, Sensommernøkkerose på de sukkende Vovers Bryst, Søkongens Datter i Tornerose søvnen, hvoraf du aldrig skal vækkes.

8. Den evige Stad i Dag og i Går.

Det første Indtryk Rom påtvinger en, udkrystalliserer sig i et Ønske: Gid Politimester Seldorf og Mussolini vilde bytte Embeder en Måneds Tid. Odense kunde umuligt have nogen Skade af det, og Rom vilde blive sin ulidelige Støjplage kvit. Her kommer man og center sig noget i Retning af en ærværdig Oldtids- og Middelalderstad, betrukket med gejstligt Fløjl og så har man næppe sat sin bod på Gaden, inden man befinder sig i en Centrifuge af ustandseligt hylende Biler. Også i Henseende til Tudehornsvirksomhed er kom den evige Stad. Det er, som om Kimbrenne atter er sluppet løs mod Byen for at indtage den med deres hjerteslagende Hyl.

Men Orden er der i Malstrømmen. En gammel Herre fra før Mussolinis Tid skråer ud på Gaden uden at se sig for; vips klipper en Bil ham over, og straks er der to Betjente, der løber med ham, een med Overkroppen til højre Side, den anden med Resten til venstre, så Trafikken ustandset kan rase videre. Dog er dette den regelbegræftende Undtagelse, fortæller man mig; man må nemlig bile så hurtigt, man vil, men får Fængselsstraf for at køre nogen ihjel; det vil Chaufførerne derfor helst undgå.

Og se nu bare her i det nye Kvarter, hvor Gaderne er brede og lige, ja og rene (der går Gadefejere hele Dagen med en lille Riskost og en Fejespån så nuttet med Låg til og Hank i). Se, Mussolinis Betjente, sandelig Børn af et Folk, der har haft Mejselens Kunst for Øjnene gennem halvtredie Årtusinder: Gadekryds efter Gadekryds i een stram Række disse billedstøttestatelige unge Romere, hver på sin Sokkel midt i Virvarret, med Sabel ved Lænd, i kunstfærdigt komponeret Uniform og med Marmorstaven plastisk i den løftede højre Hånd.

Men nu snævrer Gaderne sig ind, vi er ikke længere i det allernyeste Rom, og Italiens Gader måtte helst ikke være så brede, at Sommersolen kunde glo ned i dem; derfor kniber det tit for en Slagter her at følges med sig selv. Men Færdselen dunder igennem, slanger sig mellem Husene, pifter om Hjørnerne, durer i Vejret og kurer i Dybden (Rom er jo bygget på 7 Høje og på 7000 Ruiner; er man gået ind i et 5-Etages Hus og har prustende aset sig op ad de utallige Trappetrin og ud på det flade Tag, observerer man Gaden, man nys forlod, 2 Meter over sit Hovede).

På Størrelse med København har Byen endnu hverken Højbane eller underjordisk Bane, så al Færdsel må ske i Gaderne, og den skal ske med Skub. Den eneste, hos hvem det nye Styre ser gennem Fingre med Lazzaronliv, er nemlig Tiberen. Ellers er Træghed og Dovenskab afskaffet af Diktatoren; og hvem skulde mukke? Om det så er Hundene, løber de alle - efter Ordre - med Mundkurv på.

Altså: Avanti! Af Sted! Af Sted! Langs med og over den ugidelige Tiber med de grimme, 10-15 Alen stejle Bredder, mellem Stormagasinerne Vinduespral, Gadehandlere, Soldater og Præster, tretusindårige Obelisker, Paladser fra Middelalderen, Funkishuse, Munke, Gadefejere og Præster, Templer fra før Kristi Fødsel, Biografer, ældegrønne Murrester, Reklamer, Slotte, Avissælgere og Præster, Udgravninger, prunkende Biludstillinger, små lumre Butikker, nærmest en Revne i Væggen, Pissoirer og Kirker og himmelstormende Springvande, Bars og Præster, travle Forretningsfolk, dasende Turister, Statuer af Paver, Hospitaler, Hoteller og Præster, Klostre og Teatre, røde Jesuiterlærlinge og Her boede Thorvaldsen og Kaserner og Appelsintræer og atter Springvande og Præster og Præster tumler mellem hverandre, Sporvogne, Automobiles, Motorcykler, et Utal af Hestedrosker og en Del tohjulede Lastvogne med Mulæsler for og de to Hjul så store som Hundeøjnene i Fyrtøjet, Bilerne tudende, Cyklerne skrattende og eksplosionerende, Sporvognene klemtende, Kuskene hujende og et Æsel jamrende sit Sirenehyl.

Og imens går Arbejdet sin rappe Gang; her jævnes Høje, hist fyldes Sumpe, her bygges Asylter (f. Eks. for ugifte Kvinder, der skal føde, hvilke før foragtedes og stødtes på Gaden), der anlægges Haver for Børn at lege i, hist rejses en Række af nye Fabrikker en Virken og en Munterhed, et Rige af Hænder i Arbejde - og over det hele een fast Hånd.

Stille! Otte Skridt ned fra Strøget, ja, måske bare seks! Stille!

Og det begav sig, at der udgik en Befaling fra Kejser Augustus, at Alverden skulde skrives i Mandtal.

Tys! Thi fra det Sted, du står på nu, udgik denne Befaling.

Mellem de stakkels Søjler dér, der har ligget i Stumper i Jorden i over et Tusinde År, og som nu på en ny Storrømers Bud er udgravet og lappet sammen og rejst igen på deres gamle Fundament, som stadig lå dér alendybte under Århundredernes Dynger af Skarn og Smulder og Jord, er han for nittenhundredogfemogtredivte År siden trådt frem, lille og tæt, med sit lukkede, kloge Skuespilleransigt, hinkende svagt på den venstre Fod, har vinket med en Papirrulle ad en Departementschef, samlet Kappen om sig med en lidt ligegyldig Bevægelse og henkastet: Lad os tælle Verden, Quirinus, og se, hvor mange det er, vi regerer.

Og rundt omkring ham, på selve disse Fliser, har de myldret, hans Folk, hans Bysbørn; der står Butikkerne endnu, skårede af Tidernes Rottetænder, men de står der, Butikkerne, hvor den lille Oldtidsmadam er trippet hen i den grå Morgen og har tinget om Priserne på Hvidkål og Løg i Dag - Templerne, hvor de gudfrygtige har samlet sig i Andagt til de strenge Guder, og hvor de store Højtider er fejret med logisk Pragt - Rigsdagen, hvor der er ævlet og trukket Tov og fiffikeret, indtil Caius Julius Hitler sagde sit charmerende, men afgørende: Nok, skabte det nye Storrige på een Dag og til Tak Året efter blev stukket

ned af de 43 Dolkestød - Talerstolen, hvor den største Sagfører, Jorden har ejet, på godt og ondt, fejrede højtbeundrede Triumfer med den Tunge, der efter Krakket og hans selvvalgte Død - o, Sagførere! - af Fjender blev afskåret og spigret til netop denne Talerstol.

Her, lidt genert, i Skyggen af en Søjle har han stået, Simon Peter, Fiskermanden, med sit Halsskæg og med de røde, endnu lige som lidt skællede Næver så rørende tilovers i deres Uvirksomhed, krumbøjet af Slid og Oplevelser, der strengt taget egentlig lå over hans Horisont, men stadig med de hvasse Øjne karlelyseblå af Galilæas Bølger, stået og kikket sig om og tænkt på, hvad al den farlig megen Storhed har kostet at opføre, og ikke forstået synderligt af den - indtil de kom, de Søjlers Herrer, og trak ham bort til at dø - det, han forstod.

Her har de kolde, altid sejrende Krigsmestre slæbt alle fjerne Grænsers Fanger efter sig i prunkende Triumftog; hist ligger det cirkelrunde Kæmpeteater, kaldet "Det kolossale", hvor kristne og andre uskyldige har måttet kæmpe med de vilde Dyr til Fornøjelse for indtil ad Gangen 87.000 Romere med Bokseinteresser.

Her mellem disse Søjler, disse Statuer, disse Paladser, der nu løfter sig brudstykkeagtige og sorte, men dengang var velafbalancerede Helheder af Guld og Marmor, er der sagt Ord, der fik Verden til at skælve, Afgrunde til at lukke sig, Kaos til at glatte sig ud i Lydighed og Orden, og der er sagt Ord som: Næ, god Dag, hvordan har du det? Hvor er det længe siden. Ja, Gud, det var, da jeg havde min forrige Mand, ham, der blev gift med en Stiftsdame

Vi tager de otte Trin op fra Oldtiden og står igen i Mussolinis Rom. Og min Sandten da også! Er det ikke ham selv, der rider der - ud ad Kejservejen? Se, Cæsar er her stadig. Og Læbestiftsdamerne tilvisse også. Men Bilerne er nye. For 8 Lire kan jeg køre en Tur ned ad Strøget; Nero, det kunde du ikke trods al din Almagt og Alherlighed. Nu vel, hov, Taxa, lad os dupere Kejseren! Kør mig for disse 8 Lire ind i Middelalderen! San Pietro!

Dududut! Af Vejen! Dududut! Og så - i denne Gade fik Italien Ende; midt i sin Hovedstad slap Kongeriget op; for nu er vi i Pavestaten, se bare: andre Politibetjente. Et helt nyt Rige, flere Tønder Land stort, med egen Fyrste, egne Love, egen Hær, egne Frimærker, egen Mønt, eget Sprog: Latinen.

"Er det det hele?" sagde Drengen, han så en Konge første Gang.

Og så stor er Peterspladsen, at Kirken virker lille, skønt dens Kuppel sejler over det hele Rom fra hvert Sted med lidt Udsigt uden for Byen som en stor massiv Sky. Men nu går vi op ad de mange, mange brede Trappers Halvcirkel, ind mellem Søjlerne, forbi Schweizervagten i dens Tredivårskrigsuniformer, ind i Våbenhuset, der er så rummeligt,

at tre danske Landsbykirker af Mellemstørrelse mageligt kan finde Plads derinde. Fjernere og fjernere bliver Byens Larm, bliver Tidens Larm; nu løfter vi de århundredtunge Portiører, nu står vi i Peterskirken, i Verdens Domkirke, og Middelalderens Halvmørke lægger sig over os, som Hønen breder Vinger over Kyllingerne.

Tyst. Uendelig fjernt forude skinner der Lys ved Hovedalteret.

En Barfodsmunk trasker forbi, Tærne lyser røde, for der er Kulde og Gråvej i Rom; det hvide Skæg falder så smukt ned over Bringene; inde i Kuttene brænder to unge Øjne front og stærkt. Altre og Altre og Altre, hvorhen man ser. Mumlen af Sjælemesser. Optog af Pilgrimme ved Helgenbilledet hist. Gamle Koner rokker ind, breder Lommetørklædet over det tynde grå Hår (ingen Kvinde må vise sig i Menighedens Forsamling med ubedækket Hoved - for Englenes Skyld, skriver Sanct Paulus Apostel), knikser, bestænker sig med Vievand fra Skålene ved Portene, sjokker lidt rundt, knikser og forsvinder ud i Nutiden igen; Småbørn løber og leger på Gulvet, til de tysses ud, en Kardinal i sin røde Kåbe går forbi et Alter, læsende i sin Bønnebog (han er så fornem, at han ikke behøver at knæle for Alteret (med Kristi Legeme), et flygtigt Nik slår til).

Skriftestole for Tyske, for Spanske, for Engelske, Skriftestole for alle Verdens Sprog, gråt Snavs på Gulvet, Marmor og Purpur på Væggene, det driver af Røgelse fra et Sidekapel, det lugter af Hvidløg fra de knælende, Gud og Mennesker, en Procession af Præster, klædt i sort og med barberet Måne i Nakken, nette Mandfolk, der aldrig har ejet en Kvinde (og hvis de har, er det Synd!), Statuer hist og Billeder her, Rafael, Michelangelo, ja vist, her omgås man Kunstens Store fra Luthers Tid og før, omgås Helgener, Peters Grav midt i Gulvet, højærværdige Lig, her lever de døde - uendeligt højt op til Himlen, til Kuplen histoppe, uendeligt langt ud til alle fire Sider her midt i Kirkens Kors, Uendeligheden omspændt af Kirken, tvunget ind under Korsets Form, o Middelalder, o Fortid, fjernere end Oldtiden.

En ung Pige sender mig et sortøjet Smil. Jeg hader kort Hår, jeg hader farvede Læber; hun har begge Dele, hun er yndig, hun er Dagen i Dag. - Ud! ud i Dagen, hvor Bilerne suser og Kærterne skrumler med fulde Læs, hvor Pigerne ler og Vinden kommer springende ned fra Bjergene og fløjter: Du lever, du lever.

9. Som Fører for Sct. Peter gennem Peterskirken.

Forleden hændte der mig noget ikke helt dagligdags. Der skulde være en eller anden Højtidelighed i Peterskirken, jeg véd ikke nøje, hvad det var; måske skulde nogle Martyrer, der var fyldt deres første 300 År, forfremmes til Helgener. I hvert Fald gik jeg hjemmefra i god Tid sammen med min Ledsager, der for Resten ikke befandt sig helt vel og derfor undervejs opgav Turen og vendte om. Der var mindst et Par Timer til Højtidelighedens Begyndelse; det var lovlige længe at sidde og vente i Kirken, mente jeg, og drev derfor ned til de udgravede Ruiner af Trajans Torv. Og dér - ja, hvad beskriver min Bestyrtelse? - der mødte jeg Simon Poulsen, kaldet Bjerg, hjemme fra Vedersø Klit. Han stod og skræbede lidt Grus ud af en af Søjlerne med sin Lillefinger og vendte Siden til. "Simon!" sagde jeg i et Udråb. Manden rettede sig i glad Overraskelse og kom hen imod mig. Og nu fik jeg det næste Stød: han sagde noget til mig på Hebraisk.

Jeg har lært Hebraisk af - nej, dette Udtryk er ikke så korrekt, som ønskeligt er i Forbindelse med den Person, der nu skal nævnes. Altså: min Lærer i Hebraisk var Professor J. C. Jakobsen, Indehaver af en af de retsindigste Sjæle, der nogen Sinde har opholdt sig på Gennemrejse i en Teologs Krop; men Hebraisk kunde han ikke lære mig; det Menneske er ikke født. Og nu fik jeg det tredje Stød: da Simon mærkede, jeg ikke forstod ham, slog han over i Græsk.

Den Mand, jeg har haft i Græsk, har jeg gjort mig selv den Glæde at glemme Navnet på. Tilbage i min Hjerne står blot et Minde om Anvendelsen af det nye Testamente som en baglæns Kryds- og Tværsopgave: en skulde sige Løsningen og en anden skulde svare med Tallet. Jeg må til Dels have opfattet, hvad Simon sagde, for midt i min Forbavselse fløj det af gammel Vane ud af Munden på mig: "Andet Peter det tredje. - Men hvordan går det dog til, du pludselig er her og taler disse fra Jydsk så forskellige Sprog, Simon?"

"Men det er jo en Dansker!" lød Svaret på Jydsk med en semitisk Biklang i S-Lyden; "hvem er ellers den Mand?"

Og dermed fik jeg så Stød Nr. 4; for det var jo slet ikke Simon, bare en Person, der lignede ham stærkt.

Inde i mit Hoved åbnedes en Filial af Ulfborg Marked med talrige Karruseller i Gang; men omsider fik jeg så meget Hold på mig, at jeg, hjulpet ved Betragtning af den

Fremmedes Påklædning, kunde opstille følgende Gisning for mig selv: Det er en Vestjyde, der for mange År siden er kommen til Rom, har meldt sig ind i en Munkeorden og siden studeret Teologi hernede. Højt sagde jeg: Jeg hedder Munk og er hjemmefra - fra et Sogn, der hedder Vedersø.

Kender De det?" Et bredt, åbent Fiskersmil gled over det vejrbidte, djærve Ansigt, "Vedersø, Vejse, som I kalder det, næ se, hvor morsomt!" og en stor rød Lab rystede hjerteligt min en Smule overvældede Hånd; "det er s'mænd ikke længer siden end i Aftes, at jeg snakkede med min gode Ven Henning Klyne om Vejse; dér er han jo fra."

Og dette var da det femte Stød; for Henning Klyne er død for over 8 År siden og begravet af mig selv. Hvad jeg med en lidt rystende Stemme gjorde opmærksom på.

"Ja, ja," svarede min Mand helt fornøjet; "men så kom han jo op til os, og dér -," han stoppede brat op og stod lidt og jukkede i det; "nå ja," kom det så, "det måtte jeg måske ikke have snakket om, men hvad?" Og så bøjede han sig over imod mig og sagde rart og fortroligt: "Jeg er jo Peter, forstår De nok, Simon Peter, Herrens Apostel."

"Er De Peter?" var alt, hvad Ånden gav mig at udsige som Svar på denne Oplysning.

"Ja, jeg er såmænd. Jeg gik deroppe og fik Lyst til at kikke hened en Gang igen - og spurgte så - og der var heller ikke noget i Vejen. Nu er det jo en 15-16 Hundrede År siden sidst." "19," rettede jeg.

"Nej, dog vel! Jo, ja, det bliver det vel også. Ja, Tiden går. Og man mærker jo ikke noget til det. Men skal vi ikke sammen slå et Slag ned ad Gaden? Måske De kan hjælpe En lidt til Rette. For selv om En har holdt sig underrettet og spurgte dem ud, der kom, er alt alligevel så forandret. Og så disse Biler - huha -!"

Fra det Øjeblik, vi gav os ud på Spadsereturen sammen, var det, som om al min Forundring og Forvirring var blæst væk. Denne trohjertige, sindige, jævne Mand - på ham var det umuligt at tvivle. Snart forekom det mig som den selvfølgeligste Sag af Verden, at jeg fulgtes ned over Forum Romanum med Apostelen Peter.

"Hvem har lært Dem Deres Jydsk?" sagde jeg; for noget skulde vi jo snakke om.

"Det har såmænd Deres Sognebarn, gamle Henning," lød Svaret; "jeg véd ikke, hvordan det gik til, at vi faldt over hinanden deroppe; den fælles Håndtering gør jo noget: det, der hører sammen, det søger sammen; men ossenså er han da så meget herlig en gammel Mand; mangel Morgen har vi taget hver sin Åre og roet en Tur sammen på Himmelhavet; men han kunde jo ingen af mine Sprog, og mig har det altid faldet let at lære en ny Dialekt." I det samme vendte han sig bort og skar en nervøs Grimace; det var Kolosseum, han havde set. "Ja," sagde han alvorligt, "de så ikke skønt ud, dem, = der kom derfra. - Men vi fik jo da lappet dem sammen igen!" tilføjede han og lo både lunt og lykkeligt. "Ja, det var de Tider!"

”Hør, skal De ikke ned i Deres egen Kirke - til Festen?” faldt det mig ind.

”Jeg véd nok, jeg har en Kirke; det har de jo fortalt mig om,” svarede Peter; ”men jeg har s’mænd aldrig set den. Er der Fest? Jo, det kunde da være helt højtideligt.”

”De vil vel helst være incognito,” gjorde jeg mig nyttig som en Fremmedfører, der har været heldig med et Kup; ”og da træffer det sig så storartet, at jeg har 2 Adgangskort i Lommen.” ”Adgangskort?” Apostlen standsede, men så blev han en Udstilling af Fiskegrejer var på den anden Side Gaden og trådte ud lige foran en Bil, hvis Bremses hvinede omkap med Chaufførens Eder og Forbandelser. Apostelen løftede Hånden: ”Det var en Fejl af mig ikke at bruge mine Øjne, men det er en Synd af dig at bruge din Tunge, som du gør. Og det vil jeg sige dig -” Chaufføren gav et Vræl med Tudehornet, der kunde have overdøvet selv en Hitler, og fo’r væk i en Giftsky af Dunster. ”De Kuske,” sukkede Apostelen, ”de er sværere at vinde for den Herre Kristus end deres Heste. Og nu har de tilmed ikke Heste mer,” lagde han sørgmodig til.

Jeg vilde gerne lede Tankerne i en anden Retning, og her var jo Chancen egentlig til at få autentisk Besked om mangt og meget.

Jeg busede derfor på: ”Nu kan De da sige mig, om det virkelig passer, at De blev begravet her i Rom, der, hvor nu Peterskirkens Krypt er?”

”Ja, mon ikke. Eller også -,” der lagde sig et Net af Rynker over hans velvillige Ansigt; ”hvor jeg blev begravet? næh, det kan jeg såmænd ikke huske; det har jeg aldrig regnet for andet end en ganske uvæsentlig Ting.” Jeg kunde ikke ret slippe af Sted med at spørge videre. Dels har man jo Takt, og dels. - Men havde min gamle Ven Rechendorff fra Socialen været her, så siger jeg bare: ”Arme Sanct Peter for et Interview!”

En Tigger stak Næven frem, og Apostelen raslede i Lommen og fik et Par Småmønter op med Augustus’ Billede på. ”De duer skam ikke,” mente jeg topmålte Fæ, og i det samme greb en Betjent Betleren i Kraven. ”Hvad har Manden gjort?” spurgte Peter forbløffet, men den Uniformerede trak af med den Pjaltede uden et Blik til Spørgeren. Hvor blev nu Sindigheden af? Med to røde Streger af Ilterhed ned over Kinderne sprang min Ledsager hen foran Betjenten og brølte: ”Hvad har den Fattige gjort?” Betjenten blev paff, derpå lige så rød i Planeten som Apostlen. ”Kan han komme til Side!” hvædede han og løftede Staven, ”eller han kan selv følge med.”

Jeg begyndte at blive skidt tilpas, Folk stimedede til fra alle Sider.

”Herren Jesus skal slå dig med dine egne Synder på Dommedag, hvis du ikke slipper hans fattige Bror,” tordnede Simon Peter, og hvad skete nu? Blev Betjenten bange for Folkestimerne eller for den gamle, myndige, vrede Mand?

”Il duce har forordnet -” forsøgte han spagt.

”Så længe il duce ikke har afskaffet Nøden, burde han ikke afskaffe Barmhjertigheden,” sagde Peter på en Gang stærkt og mildt, og vendte sig halvt, som om han vilde dække de to for Mængdens Blik; så hørte jeg Tiggerens Stemme fjerne sig med et taknemmeligt ”Gud skal lønne dig,” og Betjenten stod flov og bevæget og gnaven med Peters Hånd på sin Skulder.

Hvordan vi kom ud af Stimlen, begriber jeg ikke. Men ud kom vi da og fortsatte vor Vej mod San Pietro. Apostelen gik længe, dybt alvorlig, øjensynlig i mangehånde Tanker. Så vågnede han op, rev sig i venstre Arm og lo: ”Dette her vilde Paulus ikke have syntes om!”

Disse forskellige Begivenheder havde dog taget så megen Tid, at der nu stod en Golfstrøm af begge Køn hen mod Kirkens Porte.

Vi fægtede for selv at bane os Vej frem, men måtte opgive det og bare lade os føre af Strømmen. Helt oppe ved Indgangen blev vi nuffet og puffet, og det var nær ved, at Peter ikke var sluppet med ind, fordi han var trængt et Stykke fra mig, og jeg kunde ikke gøre Kontrollen begribeligt at mit andet Kort gjaldt for den Herre derovre; omsider lykkedes det dog, og under Kirkens Buer fandt vi sammen igen.

Hvor var der skønt i Peterskirken! Hvor er den lys i Modsætning til andre Middelaldertempler, når Solen skinner og får Lov at være dens allerfornemste Kærte! Det mægtige Rum, storslået i sin Simpelhed i Konstruktionen, sin Overskuelighed, hele denne Verden skabt af Kunstens Ypperste og befolket med Rigdom og Herlighed, med Marmorguder og levende Mennesker og Altrenes Lys, der svajer som Blomster for Blæsten, noget stort, noget opløftende tog mig, jeg følte et Greb i Armen, det var Peter, der pegende på Højalteret hviskede ængsteligt ”De vil da ikke til at ofre Mennesker på det der?” Min Sjæl faldt med et lille Plask ned fra Kuplen, og jeg formåede kun at måbe. Da Peter mærkede, han havde forgået sig, blev han lidt rød og stammede: ”Er det da ikke Jupitertemplet, dette her?”

”Jamen, det er jo Peterskirken, Peter. Det er din egen Kirke, Apostel. Jupiter har slet ingen Dyrkere mere, forstår du. Det er Kristne, alle dem, vi står her iblandt, dem, der kravler op på Bænkene nu, fordi Garden kommer. Og det er ussel, vi kom så sent og fik så dårlig en Plads, for nu kommer også vi til at kravle op.”

Vi kravlede op. Og Gardisterne i deres Landsknægtuniformer rykkede op ad Kirkegulvet. Og lange Rækker af Præster kom i Processioner og indtog deres Pladser. Så gennembævedes hele Rummet af Hornfanfarer. Stole og Bænke væltedes. Mennesker trængtes og puffedes. Og med Kardinalernes Elite foran sig og den imponerende Livvagt

omkring sig entredede Paven i sit Guldbrokadeskrud højt på Stol, båret af Mænd i Legemsstyrke og Klædepragt, som var det de hellige Engle selv. Og al Folket klappede i Hænder, viftede med Lommetørklæder og råbte med frydelig Røst: Papa! Papa!

Jeg kom til at kaste et Øje på min Ledsager; der stod en Tåre i hans ærlige blå Blik, han bøjede det grå Hoved helt mod Jorden og hviskede imens: ”Oh, han ser god ud, Kejseren ser god ud!”

Jeg blev formelig irriteret over den gamle Mands manglende Evne til at opfatte. En Smule hårdt tog jeg ham i Skulderen og sagde temmelig skarpt: ”Det er ikke Kejseren, Simon Peter; vi lever ikke i Oldtiden mere. Det er Paven, ja, altså - ja, det er jo dig selv, forstår du, han der i Bærestolen skal forestille dig selv.”

Men nu greb Højtiden mig atter. Paven var bragt op til sin Plads ved Hovedalteret, og et Højttaleranlæg fyldte Kirkens Kæmpekonkylie med et Hav af brusende Orgeltoner.

Midt under Højtiden kommer jeg atter til at kaste et Blik hen på Simon Peter; han sad ned på Bænken og havde skjult sit Ansigt i Hænderne. Og sådan blev han siddende, til væltende Stole og Bænke forkyndte, at nu var Menigheden atter på Stikkerne for at få et Afskedsglimt af Ypperstepræsten at se; da rejste han sig resolut, det gjorde Apostelen, skubbede og ålede og masede sig frem med mig forfærdet halende ham i Kappen, helt hen til Afspærringen og Vagten, til vi stod i første Række, hvor Processionen skulde passere.

Og med Fingrene løftet værdigt og nådigt til Velsignelsens Tegn over de nejende Skarer, vendende sig snart til højre og snart til venstre Side, vugger nu Hans Hellighed i sit Herskerskrud frem i sit ophøjede Sæde på Skjoldvagtens Arme, med Kardinalernes purpurflammende højærværdige Fylking skridende om sig, under Hilfanfarernes Torden og Folkets Jubelråb, mens Kærterne stråler og Røgelsen udvider Kirkens Højenloftshal, så det lader, som om den omspænder hele Verden, nærmere kommer han, mine Øjne fugtes, sandelig, dette er Skønhed, dette er Højhed, dette er Magt, hil dig, Nøglebærer, Statholder, Guds Lensmand på Jorden, Selvhersker over de seende Millioner på hele Klodens Rund - da hører jeg nogen le.

Det kryber mig i Håret og på Halsen som af små Mider, så uhyggeligt virker det. Jeg skeler stjålent omkring mig. Den halvgamle, provinsielle Stodder i den tarvelige, forslidte, gammeldags Kofte, ham, som jeg har slæbt med ind i Kirken, ham er det, der ler. Jeg ser nok, han vil det ikke, han prøver at klemme det inde, men Skuldrene ryster på ham, der driver ham Vand af Øjnene, hohohoho ruller det ud af hans Strube.

Hvad vil der ske? Vil Paven rejse sig i Stolen og bandlyse ham?

Nej, Gud være lovet, Paven har slet ikke mærket det, han er optaget af at velsigne til den anden Side. Men en Kardinal med Høgenæse, stejl bengul Pande og glimtende Brillglas sender os et Blik, der knuser, studser, forvirres, vendes væk.

Hvad skal jeg gribe til? Åh, Gudskelov, nu er Anfaldet ovre, nu er min Ledsager atter rolig, kun har der lagt sig et løjerlig fjoget, næsten åndssvagt Udtryk over hans Ansigt.—

Vi står udenfor Kirken i Solskinnet. Festen er endt. Jeg aner intet om, hvad jeg skal sige, hvordan jeg skal tage Situationen, hvordan jeg skal behandle denne Fremmede, der står ved min Side og nu ser underlig sammenfalden og gammel ud. Da hører jeg ham sukke: ”Herre, Herre, tag mig hjem igen, jeg er bleven så sært fortumlet i mit Hoved.”

En Hånd rører ved min; jeg farer sammen og vender mig om; det er Kardinalen fra før. ”Hvem var den Fremmede, der var med Dem i Kirken?” siger han til mig, og aldrig har jeg set ind i to Øjne af så gennemskuende en Intelligens. - ”Spørg ham selv,” svarer jeg og peger til Siden og ser selv derhen - ud i den tomme Luft. ”Før mig til ham,” byder han som en, der er vant til at lydes. ”Det kan jeg ikke,” svarer jeg stille; ”for han er væk.”

Der glider et Udtryk over den høje Gejstliges Ansigt; men så stor er hans Beherskelseskunst, at jeg ikke kan afgøre, om det er af Skuffelse og Sorg eller af usigelig Lettelse. Uden et Ord gør han brat omkring og går ind i sit Rige igen.

10. Vesuv, Pompeii, Capri.

Ved De, hvor meget en Mursten vejer, mine Damer? Ikke en af de små, gesvindte, strygebrættede, men en af de drøje, bastante, maewest-iske? Sådanne, som De vilde have Besvær med at løfte, hvis De ved et Ulykkestilfælde kom til at fatte om den med Deres Fingerenders Rosenblade? Hvad vilde De sige om at få den læsset af på Hovedet? Ingenting. Bare dåne blidt hen. Tilmed kan jeg betro Dem en Hemmelighed: 14 sådanne Mursten vejer 14 Gange så meget som 1.

Hvad vil De forøvrigt have, jeg skal fortælle Dem om Italien?

Vil De følge mig ind i Kirkerne og Museerne for at se Kunst? Eller beder De for Dem, fordi det vil blive et altfor uendeligt anstrengende Stykke Arbejde, så rigt som dette Land er på den Vare? Ja, hvad er Italien ikke rigt på? Men - indrømmet - ikke på noget som på Kunst. På det Område er den hele Halvø en Vulkan, dækket af den frugtbareste Lava. Billedhuggere og Malere og Træskærere og Arkitekter - der har stået en Kappelstrid mellem dem her alle Tidsaldre igennem, indtil Støvlen var proppet med Kunstværker, så det er ved at løbe ovenud; "Rom er så fuld af Guder som en Hund af Lopper ved Sct. Hans," hedder det i Luthers grove Mund.

Ja, Romerne indtog Grækenland med Sværdet, og bagefter indtog Grækerne så Rom med Ånden. Hellensk Kunst, ægyptisk Kunst, persisk Kunst fandt hinanden og befrugtede hinanden under Kejserne. Og da den store Lømmel Middelalderen trampede frem og sparkede i Stykker, stillede Pave efter Pave sig værnende frem, bredte Kjolen ud og sagde: "Ikke hos mig!" Kirken reddede Oldtidens Åndsværdier og blev senere hen stærk nok til at være Moder for nye. Den fattige Tømrer fra Galilæa, der med Smerte så sit eget skinnende Tempels Søjler beskygges af den sig nærmende Undergang, havde nået i sine korte tredive År at få lagt Syld for en anden Søjlerække, som skulde bære og løfte Kunstens Hus som et Kapel inde i det Åndens evige Tempel, han vilde gøre Jorden til. Som Menneskeåndens Skønhedsevne havde sat Knopper og stået i Flor under Kejserne, blomstrede den da videre under Paverne. Tysk Kunst, nederlandsk Kunst, dansk Kunst stræbte mod den evige Stad og foldede sig ud under dens Solskin.

Og skønt Thorvaldsen var Protestant og altså en Kætter - så stærk var dog stadig, midt i den ufravigelige Fastholdelse af alle Middelalderdogmers Mørke, Romerkirkens Følelse af Skønhedens Sandhed i sig selv, at da der døde en Pave og Gravmælet skulde rejses over ham i Domkirkens Alvældighed, kaldte Kardinalerne den Kunstner til det, de anså for den største - uden ængsteligt at spørge om Trosformular.

Men se, nu snakker vi jo alligevel om Kunst! Ja, hvordan Italien uden Æstetik? Nu vel, i Stedet for at forsluge os i Overflødhedshornet vil vi være forstandige og søge os en enkelt lille Oplevelse ud, give os god Tid sammen med den og lade den blive til den store Oplevelse. Vi vil gå ind i en eller anden tilfældig lille Kirke, og så rigt er det Land, vi er i, at vi næsten kan føle os forhåndssikre på ikke at blive skuffet; vi vil stå stille og hengive os i Skuet af en Hvælving, en Pille eller sætte os i Andagt foran et Krucifiks, et Maleri.

Men Gudbevares, hvad siger De? Vil De hellere til Vesuv? Jajada, så tager vi til Vesuv i Dag, og jeg går alene ind i min Kirke i Morgen.

Ved De. hvem Cook er? Det er den Mand, der sælger Billetter til alle Baner og Skibe i Verdensrummet og arrangerer alle Rejser og Udflugter for Godtfolk. Når Vorherre går ud og laver et stort Vidunder, går Cook bagefter ham og laver et lille et, så man kan se det store. Der ligger nu Vesuv; drøjt stiger den rygende Kegle foran os mod Skyerne; og straks har Cook været der og sømmet en Bane fast på den, så man kan befare den op over Bæltstedet med Tog. Om det så er en Bilvej, er den gravet i Zigzag ind i Vulkanen; men da blev Smeden, der bor derinde, også ærgerlig over alle de moderne Mekanikerpåhit - og tog i Sommer en Spand Lava og vaskede de øverste Par Hundrede Meter af Vejen væk igen.

De har glædet Dem til at kigge ned i Krateret; men det får De slet ikke Lov til. For nogle Måneder siden steg en Hitlersk Turist derop og derned, og det må være med ægte tysk Grundighed, han undersøger Forholdene; for han er ikke vendt tilbage endnu; ihvorvel der er Turister nok i Verden, har man dog siden da arrangeret sig sådan med Vulkanen, at den skal have sin Kalot for sig selv.

Men jeg har en anden Oplevelse til Dem. Kan De se de Mænd deroppe, ved De, hvad det er for nogle? det er Snekastere; det er just, hvad det er; nå, kan De mærke det på Vinden? Den er kold nu, rigtig biderhvas imod - Godmorgen, Italienerne, uvant Arbejde, hvad? Og nu aser vi i Sneen, ja, i Sne til over Knæene; Blæsten river og rusker i os, og helt ude på Yderranden af Stien må vi vade, og fælt var det at begynde at rutsje. Sko og Strømper er gennemsvivet, Knæene som behængt med Bly; o nej, nu kan vi vist ikke mere, skal vi ikke vende om? Da - pludselig væk er Blæst og Sne! Vi står i Læ på en bred, knortet Slette, nær ved 1000 Graders Varme, ildrød Lava skubber sig med Sneglefart frem imod os, og Bjerget selv pruster under hule Drøn sin Røgsøjle op for Næsen af os. Gult og grønt Svovl krummer sig langs med Jorden, hist og her ryger det med giftige Dampe, Ilden flammer ud af et Hul i den stivnede Dejg, hvorpå vi går, en Jernstang, der stikkes derind, henter en hvæsende, grødet Masse frem, som straks i Luftens Kulde forhærder sig til kantet og koldt Metal. Nærmere ælter den glødende Lava sig, allerede så størknet på Overfladen, at man kan springe op og spadsere på den.

Prøv det selv! Men ikke for længe, så De brænder Fødderne af. Underlige Følelse af Tryghed og Utryghed: altså dog gørligt at gå på Jorden, når den er gloende. Hvad den forøvrigt altid er.

Med Garanti:

Vesuv.

Stilling: Vulkan.

Adresse: Pompeii.

Ja, lad os gå ned og besøge Pompeii. Farvel, Vesuv. Men se nu der! er der ikke en Pokkers Student, der har trodset Forbudet og er kravlet op ad Kalotten? Nu sidder han højt over os, i Vindsiden, med Springvande af gnistrende Aske til Baggrund, kikker ned i Krateret og jodler af Hjertens Lyst. Og naturligvis gør Vulkanen ham ikke noget. Hvad skulde en gammel Smed have imod, at en glad Student kikker hen til ham og synger ham et Par muntre Viser? Men vil Vulkaner og Jordskælv ikke ødelægge os Mennesker, så kan vi selv fordærve hinanden - se bare de to Opsynsmænd, der lister sig op efter Forbryderen. Han aner ingenting, synger og vinker til os, nu er de lige ved ham, hovsa, der fik han Øje på dem, vips er han væk, hvor Søren blev han af? sprang han ned i Kælderen og sidder nu lunt og i Tryghed inde i Jordens Mave? efter ham, I to Politier, hvad tøver I for? hoho, der dukker han op fra den anden Side og springer imellem Gnisterne.

Levvel da, Vesuv! Tak for i Dag. Hav det godt og opfør dig skikkelig! Og Bjerget puster til Svar som en Hval, en Finregn af glødende Småsten, den kvælende fede Røg rejser sig lodret, bøjer af og driver i et flosset Bælte hen under Himlen. Sneen er blevet slemt sjasket nu. Under os klatrer Appelsinlunde og Vingårde i frodig Kappelstrid op ad Bjerget, histnede tindrer Middelhavskysten i blånende Bølgers Strålespil, og trindt omkring strækker Småbyer deres hvide Legemer og tager Solbad på Bjergenes Sider.

Ja vist, for når Lavaen engang er kølnet og smuldret af Århundreders Regn og Vind og Menneskers Hakker, har Moder Jord ikke kraftigere Mælk i sine Bryster noget Steds at byde sine Børn. "Hvor der er gærende Kræfter, spirer det Året efter." Slagmarker, gødet af Menneskeblod, bærer yppige Afgrøder. Nationer, velkendt med Krige og Revolutioner, er Førere mellem Folkene. Underlige Verdenslov om Lidelse og Lykke, om Offer og Sejr.

Og der ligger da Pompeii, Byen, som Vesuv i et voldsomt Udbrud begravede under sit hushøje Askelag for 1800 År siden, og som glemtes og fik Lov til at ligge urørt, indtil vor Tid fandt den og nu er ved at udgrave den igen. Alt har Asken bevaret, om det så er de fortvivledes Dødskamp. Ligene er smuldret væk, men hæld Gips i Hullet, der er i Asken efter dem, og lad Gipsen stivne, og du ser det hele: en Hund, der spjætter med sine fire Ben, en Mand, der er snublet med sine Nøgler i et afmægtigt Forsøg på at redde sine Penge, Stakkel, som end ikke kunde redde sit Liv, to unge elskende, der uden for Teatret har fundet Døden, klyngende sig til hinanden.

Gennem Byporten med dens Statue af en eller anden Gudinde går vi ind i Gaderne, hvis Kampestensbrolægning er rileslidt af Vognenes Hjul, forbi Brøndene med Skår af Pottellersspandene ved sig, Karrene med Mærker af Hænder, der i Århundreder har støttet sig mod Kanten, mens Pigerne ventede på, at Spanden skulde løbe fuld. Her pranger Butikkerne endnu med deres Indskrifter, der om Hjørnet boede Bageren, og endnu lå der Brød i Ovnen, da man fandt den; i denne Gade breder Bankerne sig, der knejser endnu Templerne, her kommer Teatrene, så fornemme private Boliger, nu Restaurationer, der et Bordel med Billeder af uovertræffelig Perversitet og Svinskhed; så følger Badeanstalter, Sportspladser, Kirkegårde - en Oldtidsby, en By af i Dag, grebet i Krebsen midt i sin forrygende Travlhed af en Dommedag over levende og døde, nu rejsende sig genfærdsagtig af Graven, pegende på sit Lig: ”Sådan var jeg, hvordan er I?”

Ad den anden Byport forlader vi den døde Stad, idet vi kaster et Blik til Morderen og Konservatoren, som uanfægtet pulser på sin usynlige Kæmpecigar. Vi styrer hen mod Sole, den velsignede Restaurant, der ene af alle Spisesteder i Kongeriget Italien har en Ret, der hedder bankak og er Pandekager. Vi passiarer med Værtens Datter, den søde overbuttede Jomfru Maria, der beklager sig over ikke at kunne cykle, skønt hun kan, men da vil de unge Mænd regne hende for letfærdig, og over, at der i Pompeii ikke engang er en Biograf – og jeg må tænke på det døde Pompeii, fem Minutter fra hende, der ligger hen med sine tre store Teatre; ak, lille Frk. Sole, gå strengt i Rette med Deres Hr. Fader, De er født 2000 År for sent! Men nu vil vi gå hjem og sove oven på så store Begivenheder som Vesuv og Pompeii og Pandekager, og i Morgen vil vi - for at ingenting skal mangle - sejle over og få den verdensberømte Grotte med, som skrevet står hos Baedeker.

Men Oplevelsen ved at besøge Capri er ikke den blå Grotte; den får man ganske simpelt ikke at se, fordi Vinden, der i Neapel var rolig og ligevægtig, herovre er fuld af Capricer. Ved at lade sig kapre af et Par Gavtyve kan man blive roet ind i en halv Snes forskellige andre Grotter og konstatere, at Middelhavets Vand virkelig har det som en marxistisk Minister: der er ikke den Kulør, det ikke kan antage under varierende Forhold: violet og rødbrun og blå og grøn.

Nej, Oplevelsen på Capri er: her i Europa at se Kvinder anvendt som Æsler. På Torvet holder Øens Lastbil, der fragter Mursten op fra Havnen. Her møder Arbejderkvinderne fra 60 til 18 År med deres Kurve, som stoppes med - jeg talte indtil 14 - Mursten og ved forenede Anstrengelser atter læsses på Hovedet, hvorpå Aseninden, altså Mennesket eller dog Kvinden, synkende i Hofterne og dirrende i Ryggen begiver sig af Sted 1 km eller mere gennem Gader, så smalle og stejle, at selv en Trillebør kom i Trængsel, derhen, hvor Hus skal bygges. Ofte følges hun et Stykke på Vej af en passiarende Mand eller Kæreste med Hænderne i Bukselommerne og en Snadde imellem Tænderne. Turistfruerne med den henrivende lille skæve Baret på de barberede Lokker, i blå Bukser og røde Bluser, med Salve på Kinderne, lakrøde Negle og en Cigaret ligegladd vippende i de kolorerede Næb, kaster et dovent Blik til dem ud fra de sværtede Øjenbryn og daser så videre. Hvor

meget Daglønnen er for dette Hestearbejde, aner jeg ikke. Stor kan den ikke være, da Huset så blev umuligt at bygge.

En af de Dyder, jeg er stolt af at eje, er Sentimentalitet. Oh, Stalin, Stalin, lad os indtage Capri og kommandere disse to Arter af Damer til blot en Time at skifte Hovedbeklædning. Men Capri-Konerne er vel glade ved at have Arbejde, indvender mine Læsere, og kender ikke til andet Liv. Muligvis; de så nu ikke glade, men hårde og onde ud. Og hvad er det for en Nedværdigelse af Mennesket, at det skal være glad ved at være henvist til Mulæsels-Kår?

Æsels-Kår på denne Menneskehedens skønneste Ø, hvor de Udvalgte bader Året rundt, hvor der aldrig er varmt og aldrig koldt, hvor Afgrøder myldrer op af hver Tomme Jord, og hvor selv Vandet klæder sig i Vinenes Farver!

11. To Herskeres Hærskue.

Vi skal til at bryde op fra Italien. Damperne tuder i Neapels Havn. Men det er svært at løsrive sig. Nu forlyder det tilmed, at il Duce på Tirsdag vil holde Tropperevy over sine Fascister og Paven på Søndag noget lignende over sine Katolikker, to Skuespil, det vel var værd at tage med.

Ellers mærker man ikke altfor meget til de to Stormægtigheder her i Neapel. Man siger, at Mussolini har udladt sig med, at kan han endda få bragt Orden i det øvrige Italien, må han være lykkelig. Der skal jo også levnes noget til hans Eftermand. Og hvad Katolicismen anbelanger - en Anekdote falder mig ind: En Kardinal svarede for mange År siden nuværende Bisp Valdemar den Store af Sønderjylland på hans lidt misliebige Udtalelser om Resultatet af at studere Katolicismen i Syditalien: "Det er heller ikke et Sted til det; der har vi slet ikke fået den indført rigtigt nu." Måske har Hans Hellighed det ligesom min Ven bett Pe Søvren i Torsted, der opdyrkede de yderste Hedeparceller først ud fra den Tanke, at de nærmest Gården kunde der jo altid blive Lejlighed til.

En Søndag Formiddag i Neapel har i hvert Fald en akavet Sabbatsform. Alle Butikker er åbne, og det vrimler med Gadehandlere. Ret som om Søndagen var en Festdag, der bør fejres med særligt energisk Forretningsliv. Midt i Virvarret bjælder en lille Klokke; man kigger sig om efter Mælkemanden, men opdager, at det er skam en Kirke, der kalder til Messe. Man går ind - til et ikke mindre broget Virvar end udenfor. Af Helgenbilleder og Lys og Altre. Men også af Menighed. Der er mange i Kirke, Unge og ældre, Kvinder og Mænd. Og flere kommer, knikser ved Døren, bestænker sig med Vievand, korsrer sig for Pande og Bryst. Nogle særlig fromme finder frem til et af de store Krucifikser med Jesu nøgne, udspilede Legeme på, de rører med Fingrene ved Sårene i Hænderne og Siden og lader, som om de bestænker sig med Blodet. Så falder de til Ro på en Stol og får Rosenkransen frem.

Ude bager Solen, og det dufter og flimrer af flåede Kaniner, Postkort, Løg, Silkesjaler, levende vingebundne Høns, Perlekæder, Kål og al Livsens anden Herlighed, man får falbudt lige op i Næsen. Hvilket Søndagsskue!

Da er det et andet Syn om Tirsdagen i Rom at overvære Mussolinis mægtige Hærskue. Hans Fascisme holder 10 Års Fødselsdag i År, og Himlen skal vide, Drengen har vokset sig stor og stærk. Kom og se!" indbyder Faderen: "jeg trækker en Fjerdedel fra Billettens Pris på alle Landets Jernbaner og giver gratis Rejse tilbage for hvem, der vil besøge min Udstilling." Vi besøger da hans Udstilling i Funkishallerne, opført til dette Formål få Hundrede Skridt fra hans egen Bolig.

Her er alle Minderne samlet - fra Krigens Udbrud, Italiens Venten, Italiens Griben ind, Fronten, Nederlagsperioden, Sulteperioden, Sejren, Forvirringen, Opløsningen, Bolshevismen, endelig den nye Bevægelses spæde Begyndelse, dens Fremgang, Fotografier af alle dens Dødsofre, ældre og yngre Mænd ned til 13 Års Dreng, tit sammen med Instrumentet, hvormed de blev myrdet, (men ingen Billeder af dem, der faldt for Kommunismens Sag), Uddrag af Mussolinis Taler og Opråb i mægtige, knaldende Typer, Marchen mod Rom, Italienskort med alle de Byer lysende, der straks sluttede sig til ham, Granitstatue i Gudestørrelse og Soldateruniform af den lillebitte Kong Viktor Emanuel.

Forlader vi Skildringen af Kampen for at opleve Skuet af Sejren, imponeres vi ikke mindre. Støbt i eet med Hesten troner Diktatorens kraftige, brede Cæsarskikkelse midt i det jublende Folkehav, mens Kompagni efter Kompagni af den civile Hær, af Armeen og fra Flåden i een uendelig Rækkefølge marcherer ind og hilser ham med løftet Arm og Råbet: Leve Høvdingen! Og han smiler, og han nikker, og han holder Tale, og Hæren står stram, og Folket jubler: Duce, Duce, et sejrrikt og lykkeligt Råb, sådan som et Folk hylder sig selv i den Person, der i sig har samlet alle dets bedste Egenskaber og ved at beherske Folket med dem lærer det at beherske sig selv.

Følg mig ind i Peterskirken endnu engang! hvor er den dog imponerende. Når der er Solskin hos Kong Viktor Emmanuel og hans Nabo lader den slippe ind i sit Rige, er Kirken jo formelig lys. Et Verdensrum er det, vi træder ind i, der i Kunstfuldkommenhed ikke giver Vorherres private ret meget efter. Og Kloderne er Marmorengle og Stjerneerne levende Lys, og Alterbilledet højt i det fjerne stråler os så skært i Møde, som var det Glans fra selve Gudsriget heroventil, der gennembævede det. Hvad er det nu, Paven vil lave herinde denne Søndag Eftermiddag? Kan ikke hitte ud af det, ved det ikke, og det gør de 49.000 af de 50.000, der har fyldt Kirken, såmænd heller ikke. Den Fægten med Adgangskort, Kamp for Pladser, Vælten af Bænke, Ståen på Stole, der indvier Højtideligheden, tyder snarere på, at det, vi ved, er, at der skal være Sjov i Gaden, og derfor tropper vi op.

Men nu genlyder Hvælvingerne af taktfast Tramp; det er Pavens Garde af ægte Schweizere, der i deres spraglede, vajende Landsknægtuniformer marcherer ind og tager Opstilling; så skimtes Processioner af sortkjolede Præster og brunkuttede Munke, nu skingrer Hornfanfarer under Triumfbuerne; det bølgende Menneskehav stivner et Øjeblik og skubber i en rullende Kanonade Bænke tilbage, idet de siddende rejser sig, og med Kardinalernes Skarlagensfyrster foran Bærestolen åbenbarer sig Gud for de gloende i Hans Majestæt Pius den Ellevtes Skikkelse, svøbt i Pavekåbens foldede Pragt, med Højrehånds korsende Midterfingre velsignende skiftevis til højre og til venstre og Kalottens Glorie over Issen. Langsomt bæres han over Hovederne på den nejende, lommetørklædeviftende og hænderklappende Menighed op mod Højaltrets Trone, så løfter Musikken sig i et Orkanernes Brus, og for at bæres på Orglernes Toner ud gennem

Rummet kaster et Kor af kerubiske Stemmer sig ned fra Hvælvingerne gennem et Højttaleranlæg.

Derefter oplæses en Masse Latin, og atter skingrer Trompeternes Varselsråb, atter tordner de tilbageskurende Bænke, atter løftes Hans Hellighed på sit skridende Sæde, atter sætter Kardinalernes ophøjede Trup sig i Gang. Men nu vil jeg se mere end Tøj og Fagter, nu vil jeg se Ansigter, og jeg trænger mig frem. Og får igen bekræftet min Viden om, at Klæder skaber ikke Folk, undtagen der er noget at skabe af. Men se disse Mænd: de er jo Fyrster, måske er der et eller andet skikkelig Pjok imellem dem, der af Vanvare har fået Lov til at tøfle med, eller en Næse, der stikkes for højt i Sky; men Hovedindtrykket, det er Visdom og Myndighed, det er Højhed og Mildhed, det er frem for alt: Ånd. Ånd i Purpur. Og Paven selv, der nu vender sit indtrængende Blik imod mig, det kan ikke være andet: i Narrekåben sidder en kristen Mand.

Imens er hans Undersætter en Byge af Viften og Klappen og Råben: Papa, Papa. Helt rørende lyder dette "Papa", næsten beskyttende, ligeved ynkende, som om der inderst i deres troende Hjerter, uden at de aner det, lurede et: "Herregud, Bedstefar, du kan jo ikke engang komme ned." - "Papa, Papa," lidt smægtende også, så helt forskelligt fra forleden Dags stærke selvbekræftende: "Duce! Duce!"

Så åbnes de drønende Kirkeporte, taktfast følger Schweizer-vagten sin Herre til Dørs, det sidste "Papa" hendør i Byens indbrydende Larm, Folkemasserne trænges i Udgangene, Karnevallet har Ende.

Den gode Fru Dinesen, der har skaffet en Billetterne, spørger:

"Hvordan var det?" Og man svarer af sin fulde Sjæl: "Pragtfuldt! Hvor meget skal man byde ham for at gøre det om på Søndag?"

Men, Romerkirke, din Vælde har også en anden Side, jeg ved det vel. Midt i Horst-Wessel-Sangens Fråd står din nye Bisp i Berlin og siger til Tysklands Kirkestormere: "En tysknational Kirke støtter jeg gerne, men urokelig på Evangeliets Grund." I Bayern arresteres i et Landsogn den katolske Præst, og i det Herrens År 1934 løfter Kardinal Faulhaber i München sine Hænder og lyser Interdikt over Landsbyen. De overhitlerske Gemytter snærrer og knurrer, og Paven giver sin Kardinal så høj en Titel, at han får Eksterritorialret og er ukrænkelig for alle undtagen Forbrydere.

Løjerligt og på mangan Maskeradevis har du klædt Kristus ud, men han er jo dog derinde hos dig bag Kostumeringen, og hver Gang, jeg mærker det, bøjer jeg mig for dig i Ærbødighed.

Men nok med Rom, nok med Italien for denne Sinde. Hvad havde jeg ikke endnu Lyst til at fortælle mine Læsere om: Springvandet på Barberini-Pladsen, Klosterkirken med alle Munkeskeletternes Knogler ordnet i Rosetter, Lamper, Ure, Time glas eller opstillet, som om de endnu stod og lyttede til Messe, Malerisamlingen i Neapel eller de første Kristnes Grave i de kilometerlange Katakomber under Jorden i Rom.

Men vi må bryde op. Damperne tuder i Neapels Havn. Hvad vil I have, Italienerne, for at færgе mig til Ægypten og hjem igen? 800 Kr., Vorherrebevares! Hvad så du, England, hvis Drengе plasker i alle Vande? 350 Kr., og tilmed slippe for at svælge i Olie og Maccaroni. Så overgiver jeg mig på Nåde og Unåde til Briterne og glider ud af Neapels azurbølgende Havn med Solskin hvilende over den milelange Række af hvide Huse og frodige Haver omkring Vesuvs Fod, med Vulkanen selv viftende venligt med Røgkalotten til Afsked, og Capris Klipper fortabt i Spejlbilledet af deres egen Skønhed i det blånende Vand. Farvel, Europa!

12. Mellem Biler og Kameler.

Vi betænkte altså blege Englændere og blå Bølger med det Job at føre os bort fra Europa. Hvad er det for en Strand, vi skimter forude, lav og sandet som - nej, endnu lavere end nogen vestjydsk Kyst? Det er Ægypten, fortæller de mig, det Sted, hvor Kulturens Vugge stod - eller rettere gyngede på en Flods sivbortede brede Løber. Det er Afrika, Faraos, Josefs, Moses', Alexanders, Hannibals, Cleopatras, Barn Jesus', Napoleons, Livingstones Afrika. Og Lesseps'.

"Drik Dewars Whisky" er den første Livsvisdom, denne Verdensdel indprenter med Flammebogstaver i vort Sind. Og den næste er ligesom denne: "Dans og Varieté hver Aften fra 10 til 2."

Men ud for Port Saids Havn står Statuen af Ferdinand Lesseps.

Tag Deres Landkort frem for igen at beundre Suezkanalen. Så ligetil synes det at ridse en Rende gennem det løse Sand den bitte Vej fra Middelhavet ned til det røde Hav, så man kan slippe for at ro sig Vabler i Hænderne gennem hele Saltkarret uden om Afrikas Skinke. Men det er slet ikke ligetil. Teknisk set er løst Sand ingenlunde snildere at komme til Rette med end den granithårdeste Knast.

Et Fjeld er et Mandfolk: Stikker man ham et Par på Tosken og får hans Ord for, at så skikker han sig, skikker han sig som Regel; er udlagt: Har man sprængt en Klippe, er og forbliver der et Hul. Men Sand er et lunefuldt Kvindfolk, skejer ud og flyver omkring og farer sammen.

Endda er de tekniske Vanskeligheder aldrig de værste; nej, det er at skabe Tro og overvinde Uvilje - Tro på, at det kan gøres, og at det kan betale sig, når det er gjort. Og Uviljen - ja, for den Stormagt vil ikke have Ruterne forandret, for nu har den sin Flådebasis et andet Sted, og den Sultan vil ikke have, at de kommer og render med Dørene igennem hans Rige, og det Ingeniørfirma finder Planen ad Hekkenfeldt til, når Arbejdet overdrages et andet Firma. For slet ikke at tale om Faren ved Villigheden, nemlig fra alle dem, der iler til i Håb om Chancer for Svindel og Plyndring og Tyveri.

Lesseps var Manden, der overvandt alle Vanskeligheder med sit Columbus-Sinds stædige: Lad os alligevel prøve. Årtusinders Drøm fik han virkeliggjort, så det nu er et dagligdags Billede, at i en Stribe Vand, der ikke syner stort bredere end Kanalen gennem den tørslagte

Del af Stadil Fjord, skrider 20-30.000 Tons Dampere, som var det den største Selvfølge, at de spadserer rundt herinde i Ørkenen. Sin Statue har Lesseps i Sandhed som en Menneskehedens Velgører fortjent i betydeligt højere Grad end de 5 Års Fængselsstraf, han mange År senere blev idømt, fordi samvittighedsløse Bengler blodigt snød den gamle Mand, der havde påbegyndt Menneskehedens næste Underværk, Panamakanalen.

Med hvilken Stolthed over sin egen Tid ser man ikke den drøje Australiensdamper glide ind i det kunstige Stræde, vor Tid, der omsider magtede en af alle Tidens højeste, vingebaskende Drømme. Så sagte! Grav i Sandet, og I vil kunne finde Spor af en Kanal, som en Faraos Århundreder før Kristus havde skabt fra Nilen ud til det røde Hav. Een Gang før har det altså været lykkedes på en anden Manér. Hvad ved vi? Måske med Årtusinders Mellemrum mange Gange før. Og hvad Løn mon Faraos gav sin Lesseps? Hvor står midt mellem alle Kanaler Kulturen i Dag i Forhold til før? dernede i hvert Fald ikke spørge den 3 Gange sorte Fyr een Gang sort, fordi han er Neger, og een Gang til, fordi han er Kullempere, og så endnu engang i Kraft af sit indvortes Menneske -, der stepper på et Bræt i Strømmen, kigger i Vejret med missende Abeøjne, flækker de grådige Læber i et grisk og fjoget Grin, slår sig på Lårene, klapper i Hænderne og løfter dem mod os med et Brøl: Mani! Mani! Penge! Penge! Så nedværdigende, så uhyggeligt er dette Syn, at man griber sig i en Tvivl: Er Jesus Kristus så stor en Undernes Mester, at han på Dommedag også i dette Uhyre kan opspore en Sjæl, som han kan trække ud af Skarndyngen, polere og sende ind i det evige Lys? Jo, han vil kunne det.

Men nu myldrer de ægyptiske Troldmænd - ej, hvad skriver jeg?

Toldmænd og Politifolk om Bord, alle smukke hvide Mennesker og alle med rød Fez med dinglende Kvast til Hovedbeklædning. De syner Pas, afkræver Penge for Karantæne, roder i Kufferter. Tak. En Motorbåd pisker af Sted til Stationen, man stoppes med sine Pakkenelliker ind i en 1. Klasse under en Regn af Drikkepenge (det er mig, der regner, men ikke uden forudgående indtrængende Bønner), Toget sætter sig i Gang og kører længe på Kanalens Bred og i drejer så ind i Ørkenen, der består af et Par Kaktusplanter og Sand og Sand og Sand - Sand, der ligger stille, og Sand, der trisser omkring, og Sand, der taktløst maser sig ind på de fremmede, ind gennem Ruderne, ind gennem Tøjet, ind i Øre og Næse og Mund.

En sjælden Gang dukker en lille ynkelig Oase op, lidt grønt, et Par Palmer, nogle få Huse - og Børn, der råber Baksjisj (lær det Ord med det samme, det vil De få Brug for i den kommende Tid), så Sand igen, indtil vi pludselig kører mellem grønne Marker og får Kairo i Sigte, Ægyptens Hovedstad, hvor Kongen bor og Englænderne regerer.

Jeg springer af og spørger efter - hvadbehager? Åh, de taler Arabisk. Om jeg? Nej. Men der er eet Sprog, De kan rejse over hele Verden med; hvis De bare kan det, vil De blive forstået alle Vegne; og kan De ikke det, er det ligegyldigt, hvilket Sproggeni De iøvrigt

monne være. Engelsk? Næh, næh, næh. Det er det Sprog, der ligger i Tegnebogen. Det behersker jeg på indeværende Tidspunkt af min Rejse endnu tåleligt, og ved Hjælp af det får jeg en Chauffør til at fragte os til det mig i Rom opgivne Hotel, Cecilhouse, som ejes af den fortrinlige danske Vicekonsul Queden og regeres af hans fyndige Frue.

Hvilket Chok at træde ind i Spisesalen. Der står lyslevende de fire Erkeengle fra Guds grønne Enge, store, kraftige, bredbringede, på lydløse Sandaler sig bevægende Væsener af Mandkøn og mørkladen Lød, iført skinnende hvide Kjortler med dannebrogsrødt Skærf om Lænder og de viftende Fez'er på Hovederne. Kun Vingerne bæres ikke til Skue, men de er der, thi Serveringen foregår med flyvende Fart.

Og så skal vi ud i Kairo. Se nu der! En Sporvogn! Og der! En Kamel. Der står en Trup Arabere og passiarer, indhyllet, så kun Øjnene skelnes, i Sjaler og Dækkener, som de bærer så kongeligt, at end ikke Salomon kan have båret sin Herlighed med større Værdighed end Tiggerne her deres Pjalter. Der skridter en europæisk Dame med Cigar på forbi to muhammedanske Kvinder med det påbudte tætte Slør over Næsepinden til at skjule Ansigtet for Mændenes Blikke, de sorte, grimme Kjoler til at udviske Legemet og de klirrende Ringe om Anklerne til at røbe, at disse uformelige Polstringer dog indeholder to Evadøtre bag Indpakningen. Uden om Statuen hist snurrer Bilerne i et uendeligt Jag, af og til afbrudt af en Æselskærre, styret af en Araber og belæsset med 7-8 Bylter af Kvinder, der, hvis de ikke har Sløret på, skynder sig at løfte en Flig af Kjolen, for at man ikke skal se deres Mund. Her er brede Gader med franske og engelske Indskrifter over Butikkerne, og her er Østens smalle Gyder med en Hvirvel af nøgne Børn og sorte Geder, travende, ihjaende Æsler belæsset med - ja, med Alverden, og Driverter, der hænger på Restaurationer, enten med Vandpipen i Flaben eller Holmblad i Grabberne eller simpelthen dorsker Sammen i Rendestenen og holder en solsløv Passiar i Gang.

Her er Gaden smal, og sirligt parkerer en Bil et Forhjul på Fortovet. Nu rejser fornemme Moskeer deres luftige Kupler med Halvmånens Tegn på Tinden, så ringer det fra ortodokse eller katolske eller armenske eller en og anden Afskygning af evangeliske Kirketårne. Derhenne marcherer en Afdeling engelske Soldater, og kommer en dem i Vejen, så et Rap af en Stok! Smukke Villaer her i Parker med Statuer, Søjler og et Blomstervæld Året rundt. Hist tripper to franske Nurser med Barnevogne ind under Anlæggets Palmer, og her bugseres en Ligkiste frem på Skuldrene af fire Arabere, efterfulgt af et Kobbelt af Grædekoner, der slår sig for Brystet, klasker sig på Kinderne og kaster Overkroppene hid og did. Mod Sværmene af påtrængende Postkortsælgere og af Betlere, der udfordrende peger på en Armstump eller et åbent Sår, hjælper intet Moskitonæt. Udenfor Ægyptisk Banks Pragtpalads ligger daglangt den blinde Dreng med de hvide Øjeæbler bag de halvtiklemte Låg og den altid tomme, aldrig ænsede Hånd rakt ud over Fortovet.

På Gadehjørnerne paraderer strunke Betjente, sågar med Gevær over Skulder. I Luften knurrer britiske og ægyptiske Flyvemaskiner og hænger de evige Gribbe.

Vi springer op i en Sporvogn og kører uden for Byen. Og der ligger da Sandet i Lejr og trænger den fra begge Sider, Oceaner af det dødsfulde Sand. Grebet, ja, næsten rystet ind til Hjerteroden forstår man først nu, da man ser det, i hvilken Grad Ægypten er Nilen, udelukkende Nilen, forstår den - som man før mente smagløse - Fremstilling af Floden i en Statue af en Kvinde med hundrede Bryster, forstår, hvordan det kunde falde en Oldtidens Tænker ind at kalde Vandet for alle Tings Ophav, forstår det Udtryk: Livets Kilde. Dobbelt gribende virker det at betænke, at her, hvor Floden - med sine Oversvømmelser skabende "Paradis af Ørke" - betingede Menneskelivet og dets Udfoldelse, her, mellem disse Bredder, vuggedes Sivkurven, hvor det Spædbarn lå, der skulde blive Verdens Lovgiver gennem de 10 Buds Udødelighed. Og på det samme Sted, ved disse samme Bredder stod et andet Spædbarns Vugge, han, der skulde på een Gang ophæve og bekræfte den andens Livsværk med en endnu større Myndighed end hans.

Og hvordan ærer så Ægypterne Nilen? Ved at bruge den til alt. Alt undtagen Motorfartøjer. Er den mon for hellig til det? Se, hvor Okserne går deres drævende Rundgang foran Vandhjulstangen og hælder Liter efter Liter ud i Småkanalnættet til Agrenes Overrisling. Se Stormasternes laksrøde, duvende Sejl flyve Fiskeren ned ad Flodens Spejl til det Sted, hvor han plejer at hente sin Føde.

Se, der ligger en Bonde på Maven i Vandet med Ansigtet rettet mod Mekka og forretter sin Bøn; dér sidder en med sin blottede Ende imod os - Klat, Klat, Klat, og ved Siden af ham firer en anden sit Bæger ned fra en Båd og læsker sin Tørst. Der går Konerne ned med Vasketøjet og med Opvasken og med Shellbenzindunken til at hente Vand hjem til Huset i. Der tømmer Manden Møddingen ud, så Dunsten står op i en Sværm af Fluere, og Gribbene firer sig en Snes Alen ned, mens Naboen smider Klunset og sjasker ud i Badet.

Der kommer Cooks Lystyacht glidende med de rige Amerikanere, og hist pulser en enkelt Fragtdamper tungt af Sted. Der gror de Siv, hvoraf man fletter sig Tage og Klæder, Kurve og Måtter, og de Sukkerrør, Betjent og Tigger med samme Velbehag gnasker Saften af, så der er en Dynge af udspyttet Strå på Gaden, hvor de har gasset sig med Ægyptens "fattige Mands Snaps".

Hvad er Nilen? Ægyptens Livgiver, Ægyptens Moder. Den har født dette Land og opholder det, giver det Mad og Drikke, Svaling og Renlighed, bærer det på sin Arm.

Jeg går ned igennem den støvende og solblændende Gade. Der ligger en Møgsæk på Fortovet, tankeløs giver jeg den et Spark, og en Mand vikler sig ud af sin Mumie med et Brøl. Fejltagelsen godgøres med et Par Pjaster. En ung, dejlig Araberinde - den eneste, Turen viste mig - går på velskabte, nøgne Fødder og roder om Kap med to Gråkrager i en Affaldsdyng; jeg får en Gnist af de sorte Øjne; så skynder hun sig at dække sin Mund.

Skrupsulten drejer jeg ind i min Gade, forbi et hujende Æsel med to Mænd på sin korte Ryg, haster gennem Hoteldøren og synker ned i min Stol i Spisesalonen. Jeg tænker på Gudsmanden Moses, -hvis etiske Kraft den Dag i Dag får Mænd med Nerver af Stål til at dreje bort fra Veje, de vilde have fulgt, hvis ikke han havde været. Og jeg tænker på den gamle Strik til Muhammed, som i en 12-13 Hundrede År min Sandten har kunnet bilde Millioner af Kvinder ind, at også Munden er en Kønsdel. Jeg tænker på Julius Cæsar, den prægtige, der her - men stop! Nu toner Englen Gabriel frem med Koteletten.

13. Passiar ved Pyramiderne.

Hvis De vil til Ægypten, kan jeg til Fører i Cairo og Omegn anbefale Dem Farah Abustetah, Adresse: Menah House, Post Pyramide, Cairo. Han er med et Udtryk af Biskop Olesen, forhen Ribe, ”en dejlig Bisse”. Når han har fået Lov til at snyde Dem for den første halve Snes Kroner, er han pålidelig som en Ford, Model T, når den først er i Gang.

Jeg tog Sporvognen midt inde i Cairo og kørte med den to Mil ud på Landet og steg af ved Pyramidernes Fod og Sfinxens Kløer.

Der traf jeg min Mand. Han stod på Lur mellem en halvfjerdsindstve ligesindede Rovdyr, bærende Skiltet ”Fører”, men udmærkede sig frem for Kollegerne ved et egent, selvfølgelig Håndelag for Plyndringens ædle Kunst. Først fik han mig til at løse en Billet, som var inderlig overflødig, og dernæst indpassede han sig hos mig som Vejviser, hvad der var endnu inderligt overflødige, da man jo i den flade Ørken uden større Besvær er i Stand til selv at opspore Pyramiderne, som rækker indtil en 140 m i Vejret. Endelig hev han sig en Portion Drikkepenge, lige inden vi kom til et Skilt med ”Drikkepenge strengt forbudt.” Af Alder var han mellem 40 og 80, af Udseende midtvejs mellem en Neger og en Malariapatient, af Sprog et Sted mellem en londonsk Ærkebiskop og en Abe, af Oprindelse fra Algier - iført en skinnende hvid, folderig, fodsid Kjortel, med en Bønneperlekæde uden Ophør dinglede og roterende mellem Fingrene, med safrangult Hovedbind om den mørkerøde, blåduskede Fez - og endelig: med Gabet funkisnøjsomt udstyret med een Tand og en halv. Dertil en hjertelig Måde at le på, god, oprindelig, ufordærvet. Yndlingsudtryk: Og ved De hvorfor?

Da han havde taget mig ved Næsen første Dag, hengav jeg mig i hans Varetægt med større Tryghed den næste, idet jeg jo altså nu kendte Manden. Han læssede os op på to Kameler og satte sig selv på et allerkæreste lille Æsel foran os, og så gik det af Sted ud i Ørkenen. Hensigten var et Trip til Sakkara, som han tilsvor os vilde tage en tre Timer, og som til vore Bagdeles uforstilte Forfærdelse viste sig at vare fra 11 Formiddag til 6 Aften. Kamelridning er nemlig en Slags Boldspil, hvor det er Rytterens personlige Ende, der får af Klaptræerne. Det begynder og fortsætter sålunde: Føreren giver et Grynt til det høje Dyr, der omgående lægger sig lydigt ned. Man kravler op og sætter sig på nogle fastspændte Dækkener mellem to Trætapper til at holde sig ved. Nu fjedrer Kamelen op på Bagbenene, så man slynges frem over Halsen på den, så op på Forbenene, så man gribes i Farten og plumper ned på sin gamle Plads. Så er Dyret i Gang med sin vuggende

Skriden, hvor hvert eneste Fjed, den tager, giver en et forsvarligt Stød, så man ryger op i Luften og desværre falder ned igen for straks at afsendes med et nyt Stød, hvilket altså for vort Vedkommende fortsattes gennem hele Eftermiddagen, snart i Skridt og snart i Trav, med kun en Grimerebstump i Hånden til Styring, men ganske vist med to såkaldte Æselsdrenge, to unge Mænd, der har Ansvaret for Kamelerne, halsende af Sted på deres Ben i Solbrand og løst Sand ved Siden af os gennem syv uafbrudte Timer, hvad der fremkaldte et Ynkens Udbrud hos den kvindelige Kamelbetvinger, hvilket besvaredes af ham på Æslet med: ”Det er jo nu deres Forretning”, og af ham på Kamelen med: ”Beklag dog ikke dem, der løber! Hvad så med os, der sidder her?!”

Men det var Farah Abustetah, jeg vilde fortælle Dem om i Dag.

Da endelig Sfinxen hilste os igen, i Evighedens majestætiske Hvile med Døgnets Sol i sin flammende Nedgang til Baggrund, da Stjernerne tændtes over Landsbyen, hvor Køer og Geder blev drevet i Hus for Natten, og Kameler skred ned til Gadekæret for at læske sig efter Dagens Hede med den Mundsmag af Nilen, der gennem Rør i Jorden var havnet her, da Araberne havde sat sig til Rette i Småklumper på Jorden uden for deres Huse for at drøfte sidste Nyt og bød os deres venlige ”Guds Fred”, mens barbenede, yndige Småpiger tilråbte os deres melodiske Sa-i-da, Sa-i-da, Godaften, Godaften, da Månen steg over Ørkenen, som på Turen havde tegnet os Ulves og Sjakalers Spor i Sandet, og vi omsider landede i Pyramidens Skygge, slyngedes rundt, idet Kamelerne faldt på Knæ, blev hjulpet ned fra det høje Sæde og atter fandt vort Bankekød på fast Grund, ja, da viste det sig, at der tilkom Farah Abustetah et Beløb på 105 Pjaster (1 Pj. lig med 25 Øre), og at han naturligvis ikke kunde give tilbage på en 200-Seddel.

Hør nu, hvad jeg så sagde til den gamle Snydetamp, hvis Navn jeg endnu ikke kendte: ”Værsgod, her er Sedlen. Mød mig så i Morgen Kl. 3 ved Sporvognen med de 95 Pjaster, jeg skal have til-bage. Godnat.”

Næste Dag Kl. 3 sprang jeg ud af Sporvognen i Armene på Hr.

Abustetah, som af sin inderste Inderlomme optalte 95 Pjaster, hvorpå vi fulgtes til hans Hjem og drak Kaffe. Og endda er der Folk, der betvivler, at Gud har skabt Verden.

Vi hilste på hans nydelige Frue, en pæn lille Kone uden Forhæng for Facaden og med - sagtens i Dagens Anledning - det smukkeste Broderimønster af Blåkridt på Hagen. ”Ja, Herre, jeg har kun den samme. For jeg er ikke velstående, og hun er både dygtig, behagelig og god. Og tilgiv mig, om jeg ser en Smule træt ud, men der er sket mig det i Nat, at jeg er blevet Bedstefar - ja, jeg er blevet det to Gange før, Herre, men de døde begge straks; men denne lever; hele Natten har jeg været i min Datters Hus; thi det var meget strengt, men det gik meget godt; og vil De se det lille Barn, da er Huset kun en 10 Minutters Gang herfra, og vi kan gå tilbage langs med Sfinxen. Men den Mand, der

træder ind ad Døren nu, han taler også godt Engelsk, det er min Bror; han og jeg har bygget dette Hus, men jeg har kun 2 Ager Land, men han har 5, så De forstår, Herre (med et charmerende Smil og et Slag på Broderens Bryst), at han er mere end jeg.

Og hvis De nu vil have mere Kaffe, Herre, er det mig en Glæde, og vil De ikke have mere, da vil vi gå ud i Gården og se vore Gæs og Årets første Kuld Gæslinger og vore Høns og Ænder og Geder og Æsler og vor Ko. Og jeg vil vise Dem vor Have, som er det aleneste Sand, fordi vor Brønd er gået i Stykker; men nu graver vor Konge en ny Kanal, og ved De, hvorfor han gør det? Fordi han er en god Konge. Så skal jeg have mig en Stud og en Vandmølle, og da vil min Have to Gange årligt give mig sin Frugt.

Og vil De gøre mig den Glæde at spise her, da vil jeg slagte den Gås der, og jeg vil selv stege den til Dem. Og vil De gøre mig den Glæde at skrive mig et Brev til og sende mig et Billede af Deres Børn, da er mit Navn Farah Abustetah, nej, Farah Abustetah, Farah, Farah - nej, jeg kan ikke skrive det for Dem; thi jeg kan ikke skrive, og selv om jeg kunde skrive det, kunde De jo ikke læse det; thi De kan vel ikke arabiske Bogstaver, Herre. Og jeg vil ønske for Dem, at Gud og hans Profet vil velsigne Dem, så De må få endnu en Søn og endnu en Datter; thi to Sønner og to Døtre er et meget passeligt Mål. Og vil De sende mig det Brev, da har jeg en god Ven, der kan Engelsk og kan læse det; han vil læse det for mig, og han vil tyde det for mig, og jeg vil sende en Pakke Dadler af mit bedste Træ til Dem til Deres Land langt borte.

Og jeg vil ønske, at Gud vil give Dem mange Penge, så De kan komme til Ægypten igen. Og ved De hvorfor? Jo, for da skal De bo i Ørkenen i mange Dage i Telt, for Ørkenluften er sund for alle Sygdomme. Men De, Herre, har ingen Sygdomme, men den er endnu sundere for alle raske. Så hænger vi Lamper ud i Ørkenen og henter Musik fra Cairo og spiller og danser for de fremmede. Og til Dem, Herre, skal jeg grave et dødt Får ned i Sandet; da vil Sjakalen komme, og De vil sidde på Lur og skyde den med Deres Bøsse. Og De og jeg vil gå ud på de vildtrigeste Terræner; dem ved jeg hvor er, thi i dette Land jager enhver frit, hvor han vil, og vi vil skyde Gæs og Agerhøns og Ulve og Hyæner og alt, hvad De har Lyst til.

Og dette er nu min Datter (og inde i et lille firkantet Huses eneste vinduesløse Stue rækker en bleg, påklædt, på en Stenbriks opretsiddende ung Kvinde os sin klamme Hånd, og en bittespæd ægyptisk Grynten høres i Mørket), og hun takker for Deres Gave, og ved De hvorfor? Fordi hun er glad for den. Nej, nej, hun må ikke lægge sig ned; det forbyder vor Religion.

Og hver Gang Fredagen kommer, hvis det falder på en Dag, da jeg ikke har noget at bestille, så renser jeg mine Fødder og mine Hænder, mine Øjne og mine Øren, mine Tænder, min Mund og min Næse og går hen i Moskeen for at bede til Gud med Ansigtet vendt imod Mekka. Og i Måneden Ramodan, om den falder i Sommerens Hede eller

Vinterens Regn, da faster alle troende - ingen rører fra 3 Morgen til 6 Aften, hvor travlt han så har, en Smule spiseligt, en Dråbe drikkeligt, ejheller Spidsen af en Cigaret. Men een Gang håber jeg at få samlet så mange Penge, at jeg kan tage med Tog til Suez og derfra med Dampers over Det røde Hav, så jeg, inden jeg dør, skal få Lov at se Mekka, den hellige By.

Og det Hus, vi nu kommer til, har min tredie Bror bygget, en alvorlig og forstandig Mand, nøjsom, stræbsom, gudfrygtig og rig. Han bor deri sammen med sin Søn, og denne Søn er Kok på det store Menah House Hotel; han tjener en Hob af Penge og bruger en endnu større Hob; han har allerede to Koner og går til Pigerne i Cairo, og min Bror har stor Sorg af sin Søn. Men Sfinxen har Mamelukkerne skudt på med Kanoner for Sjøv, derfor er den så skrammet i sit Ansigt, og den er skåret ud af Stenen under Ørkenen, og den ser mod Øst, og ved De hvorfor? For der er Mekka, det hellige Sted, og den vil møde Sandet, og om os er de store Ørken, Sakkara og Sahara, og den vil møde Sandet fra Sakkara.

Men om det med at gifte sig dér siger vor hellige Skrift, Herre, at en Mand må have fire Koner. Om vor Konge så har mere end een Dronning? Oh, han har mange, han har en Vrimmel; ja, det er sandt: Kun fire Koner, siger Koranen; men husk, Kongen er jo en rig Mand, han har Råd til at have mange, det er en anden Sag.

Men fattige Folk, jeg tænker, de fleste Mænd i Ægypten, kan ikke have mere end een Kone, og de hjælpes med alt Arbejde, når blot de er fattige, og de har en Fryd i deres Børn? Og ved De hvorfor? Fordi de er glade for dem. Der er også meget Væsen ved at have flere Koner, Herre. Loven siger, at hver Kone skal have sin Stue; og kun en dårlig Mand vil sove tiere i den ene Stue end i de andre; en god Mand vil nøje overholde at sove een Nat hos den første Kone, næste Nat hos den anden, næste Nat igen hos den tredie, og så videre, og så forfra igen - for Kvinderne deres Fornøjelses Skyld.

Men hvad er nu det, vi sparker til her i Sandet, Herre? Det er jo et Stykke af en Mumie. Måske gik den engang her og talte med Kongen, der lå begravet i den store Pyramide hist i 5000 År og nu i 50 År har ligget i Britisk Museum i London, ligesom nu vi to går her og taler. Men når jeg engang ikke kan mere, da vil de tage mig og bære mig ud i Ørkenen hist over mellem de hvide Sten, og de vil grave mig ned i Sandet og lægge en Sten over mig. Og Børnene vil løbe og lege mellem Højene om Dagen og Hyænen snuse der om Nætterne, og Vindene vil rejse sig og file på Sfinx og Pyramider med de skarpe Sandskorn. Men jeg vil ligge og sove, og ved De, Herre, hvor længe? Måske indtil Sandet har slebet Sfinx og Pyramider ud, så der er intet tilbage undtagen Ørkenen, og da vil Gud og hans Profet Muhammed vække mig af Søvn og kalde mig op af Graven og dømme mig, og har jeg været en dårlig Mand, vil det gå mig ilde, men godt, hvis jeg har været god.”

14. Interview med Sfinxen.

Voulez vous – Hvad er det nu, det hedder på Fransk: at rejse ad Bloksbjerg til? Voulez vous - travailler - travailler pour — Jamen 35 Pjaster, Herre, det er dog ingenting, en Perlekæde på Halvanden Alen, hver eneste Perle et Kunstværk - Adieu! - Adieu! Et Kunstværk af Sølv. Spørg Politibetjenten, han kommer der, det er rigtigt nok, ægte Sølv, ikke sandt, og kun 30 Pjaster, fint ægyptisk Nysølv, et Underværk, kan for Madames Skyld gå for 25 Pjaster, nøjeste Pris, Herre, Herre, De står Deres Lykke i Vejen, De får aldrig sådan et Tilbud mere. - Je ne veux pas avoir avec vous de faire! Marche! Marche! - Tyve Pjaster, tyve stakkels ægyptiske Pjaster! Hvad vil De da give, Herre, hvor meget, hvor meget? Ægte Sølv, garanteret, 15? Så siger vi 10 da, for Madames Skyld, Herre!

Jeg er en god Mand, forlanger aldrig mere, end en Ting er værd, tro mig - for 5 Pjaster er Kæden Deres.

Hvad skal man gribe til? Her vilde man sætte sig i Ørkenstilhed og have en Samtale med Sfinxen, og så skal man i Stedet slås med denne Juvelgrosserer for at slippe for hans Aluminium.

Men altså for 5 Pjaster tilkøber man sig både et kosteligt Smykke af ægyptisk Nysølv og Freden og Stilheden. Derefter fremtager man sin Lommebog og lægger ud med Interviewet.

”Meget ærede Hr., Fru eller Frøken Sfinx, Deres Majestæt, Deres guddommelige Højhed, må det være en tilrejsende indrømmet at stille et Par enkelte, hurtigt besvarede Spørgsmål? Hvor gammel kan man regne med, at Deres Ærværdighed nu har drevet det til at blive?”

Jeg havde ærligt talt ikke meget Håb om Resultat af min Henvendelse. - Overdådig blev derfor min Lykke, da adspurgte efter en længere Pavse, udfyldt af min intense og bønligge Stirren, begyndte at røre på sig, plire med det ene Øje, strække Kløerne og give Lyd for en hul, langstrakt Gaben. Så sagde den på sådan lidt udflydende Norsk:

”Er De Digter?” ”Ikke så meget, som jeg gerne vilde være, Deres Nåde,” sagde jeg og bukkede; ”hvordan kommer Deres Nåde på det?”

”Videnskabsmand ?” ”Endnu mindre. Men hvis Deres Nåde vil ...” ”Skab Dem ikke. Kald mig ved mit Navn. Vi lever i Nutiden.

Jeg troede, De var Digter, for hvem anden end sådan et galt Menneske skulde komme på den fornuftige Idé at tiltale mig? Er De i Familie med Ibsen?"

"Ibsen?"

"Jajaja, Henrik Ibsen, naturligvis. Måb ikke!"

"Altfor lidt, Deres - Sfinx. Også altfor lidt. Ja, han har jo besøgt Dem engang."

"I Forgårs. Eller var det i Går?"

"I Forgårs, kære Sfinx, lad os sige i Forgårs. Men nu vilde jeg altså gerne stille et Par Spørgsmål for mit Blad."

"Ah! Journalist! Times?"

"Jyllandsposten."

"Kender det ikke."

"Et udmærket Blad. Læses af mange Mennesker, der ikke læser "Times", ikke kunde tænke sig at læse "Times". Men det var bare det, jeg gerne vilde have at vide: Hvornår må man gå ud fra, at Jorden har haft den Ære, at De blev født?"

"Spørg væk! Men ikke om noget, der angår mig privat. Så svarer jeg ikke en Hieroglyf mere."

"Har De kendt Josef personlig?"

"Hvilken Josef? Åh, den gamle Idiot. Han var jo ganske umoderne både i sin Moral og sin Politik. At tænke sig en Minister, som, når der indtræffer 7 gode År, sparer sammen til de dårlige! Enhver ansvarsbevidst Statsmand nu om Dage vilde bruge de gode År til at tage Lån i og de dårlige til at gå fallit i."

"Har De også kendt Moses personlig?"

"Den infame Forræder! Typen på sit Folk. Fødes som Jøde og gøre sig til Ægypter for at lære sig alt vort og bruge det mod os til Fordel for sig selv og sine egne. Heil Hitler! Heldigvis havde vi da fået pisket dem til at bygge Pyramiderne for os, inden de stak af. Og dem tog de mærkeligt nok ikke med sig over det røde Hav. Hu, lad os tale om noget andet!"

"Hvad synes De om Englænderne?"

Sfinxen kigger sig forsigtigt om til begge Sider. Så hvisker den: ”Har De set deres Lejr ude i Ørkenen, deres Telte, deres Tanks, deres Tusinder af magre Soldater, som traller om, hvor langt der er til Tipperary, deres Officerer, som galopperer til Kamels hurtigere, end nogen Indfødt kan? De har en uhyggelig Evne til at hygge sig over hele Kloden, og hvem kan modstå deres storsnudede Høflighed? De har imponeret mig, endnu mere end Romerne, der var her i Fjor. Men har De lagt Mærke til Gribbene over Cairo, min Herre?”

De er på Smalkost for Tiden, men venter på deres Chance. Og når Englænderne ikke er her mere, så er Nilen og jeg her endnu.”

”Må jeg i Tillid til den Erfaring, der betinges af Deres høje Alder, og i Beundring for den Åndsfriskhed og Følgen med Tiden, De i Dag så åbenbart har lagt for Dagen, rette til Dem et Par Spørgsmål på et helt andet Plan: Hvilken Stilling indtager De i Problemet: Demokrati-Diktatur?”

Sfinxen rømmer sig beredvilligt og udtaler med hævet Tå: ”Den demokratiske Udvikling i Italien og Tyskland interesserer mig stærkt. Der er det ved Hjælp af Stemmesedlen lykkedes den brede Befolkning igennem en enkelt af sine Sønner, den mest målbevidste og handlekraftige, at gøre Ende på Rigsdagsmændenes Diktatur. Et sådant Demokrati har store Betingelser for at hævde sig, især hvis det støtter sig til en stærk Kongemagt. Kongen vælges ikke; ubesudlet og ingen takskyldig når han Retten til Tronen ved Arv; Opdragelse og Uddannelse til Gerningen uddyber hans Ret; hans Stilling over Partiernes og hans Uafsættelighed giver Vilkår for Enliniethed i Statsstyret; rodfæstet i Landet gennem sin Ahnerække vil han i mange Tilfælde have Instinkt for, hvad der tjener til dets Vel; og endelig er Kronen i sig selv en Styrke over alle dem, hvem dens Glans er hellig. Havde mit gamle Rige ikke været dynastisk indrettet, var det aldrig blevet Folkeslagenes Rettesnor i Styresæt.”

”Igen et andet Spørgsmål! Sig mig, De, som har set så meget af Religions-Brydninger, hvilken Tro kommer Sandheden nærmest: den oldægyptiske, den kristne, den muhammedanske? Eller tror De, at der vil komme en Fremtidens Religion?”

Sfinxen lukker Øjnene og ligger længe tavs. Så svarer den langsomt og meget stille, stadig uden at åbne Øjnene: ”Ja, jeg har set mange Religioners Brydninger, det har jeg. Men hvordan skal jeg kunne svare Dem på, hvilken Tro der kommer Sandheden nærmest? Sandheden har jeg jo aldrig set.”

Så sælsomt er dens Stemme forandret, at jeg ikke vover at spørge mere. Men da den stadig ligger med lukkede Øjne, bliver jeg bange for, at den skal slippe i Søvn for mig, og Angsten giver mig Mod: ”Tilgiv mig, men jeg tør ikke komme hjem til min Redaktør uden at have stillet det banale, men evigt brændende Spørgsmål:

”Hvem er du, Sfinx?”

Da stiger Smilet frem om de letsjottende Læber, og den svarer:

”Sagde jeg dig det, var jeg jo ikke den, jeg er.”

Udfordrende ser den på mig. Da gør også jeg mine Øjne hårde og gennemborende: ”Du sagde før, at du aldrig har set Sandheden, Sfinx. Husker du, at engang kort efter din dejligste Dronnings Dage kom der til dig en fattig Tømrer af det Folk, du hader, med Hustru og en lille Søn. Så du det Spædbarn, Sfinx?” Og knap har jeg spurgt, før Sfinxen rejser sig halvt, pisiker Sandet med sine Kløer og Manke, så Jorden ryster, og hvæser imod mig:

”Jeg så ham ikke, for jeg vilde ikke se ham, jeg vendte mit Hoved bort. Forstår du nu, hvem jeg er, hvad Hemmelighed jeg ruger på, hvorfor Konger har spændt deres Kraft for at skabe mig efter Præsters og Kunstneres Syn? Når de kæmpede mod Sandet og slyngede Nilen imod det for at virke det om til Korn og Frugter, når de drog i Leding mod Fjenders barbariske Horder, når de dystede med Tilværelsens genstridige Gåder, når de stod for at kue Slavernes Opstande eller ordne Massernes oprørske Kaos, da gik de til mig for at ofre, Konger og Ypperstepræster, al Landets Storhed, til mig, deres Gud, som de selv havde skabt, og så sig Kræfter og Mod til på mig: ”Har vi mægtet dette Storværk, kan vi også magte de andre.” Og de gik fra mig ud og magtede dem, byggede Samfundet, grundlagde Kulturen. Og jeg sad her midt iblandt dem, mens Årtusinder fæg hen gennem Ørkenen, æggende dem med min menneskeskabte Vælde til Dåd efter Dåd. Hvad vilde han her, Pattebarnet, på ynkelig Flugt for en romersk Vasal? Her lå han og pludrede og lo, og hans Mor sang Sange for ham om en Gud, der nedstiger, en Gud, der forbarmer, en Gud, der frelser, mens jeg bed mine Tænder sammen om min stolte Visdom: ”Vi kan selv, vi kan selv, vi kan selv.”

Sfinxen tier og falder tilbage. Uden at jeg har bemærket det, er Solen sunket. En kold Vind har rejst sig et Steds i Ørkenen og slår mig på Kinden. På Toppen af Keops’ Pyramide står Muhammeds Måne i Ny. Jeg tvinger mig til at gå roligt ned ad Sandskrænterne, men uroligt hugger mit Hjerte i Brystet. Det ligefrem stilner på mig at se en Sporvogn komme duvende med alle de oplyste Ruder.

Jeg stiger ind. På hele den to Miles Tur ind til Cairo grunder jeg skiftevis over: Hvor er Faraonernes Ægyptere henne, mens Jøderne går over Jorden endnu? Og på: Hvem er det mon, der trækker Sporvognen: Mennesket eller Gud?

15. Flugten fra Ægypten.

Nu har vi spadseret i Museet mellem Mumier og Statuer af Gudedyr og Konger og Tutankhamons plyndrede Herligheder, kørt med Sporvogn mellem Oldtids Kongegrave, sjokket i Galoscher i Moskeer, der var eet Under af Kupler og Alabast og Perlemor og Guld og Mosaik og indlagt Træ (man tør nemlig ikke betræde en Moske med sine Sko, da Stedet dels er helligt og dels dækket med ædleste persiske Tæpper, hvorfor Moskeen udlejer Galoscher), har redet på Kameler i Ørkenen, sejlet med Robåd på Nilen og set Arbejdere grave en ny Kanal og få Snært af Pисken, når det ikke gik tjæpt nok, på god gammel israelitisk Manér - ja, hvilken Befordring har vi ikke anvendt?

Tilbage står næsten kun at prøve vort Livs allerførste: få fat i Benene på en Stork og færges fra Nilen igennem Luften til vort Bestemmelsessted. Men hvor er Gesandterne fra de danske Enge?

Den Tort overgår os, at vi må drage til Zoologisk Have for at få en Rødlangben at se i Ægypten.

Derfra styrer vi vore Skridt til misr airwork og spørger, om Hans ægyptiske Majestæt har en Stork, der kan flyve os til det hellige Land på Torsdag. Romernes Ørne svæver ganske vist stadig over Nildeltaet i Form af engelske Verdensrute-Aeroplaner. De er villige nok til at tage os med, men de vil sætte os af i Gaza og overlade os til vor egen Skæbne der midt i Filisterlandet. Så vil vi hellere give os en af Kong Fuads små skikkelige Storke i Vold, som vil bringe os lige så nær til Jerusalem, som det er muligt for den at lande.

Hvis Moses' tekniske Indsigt havde stået på Højde med hans etiske Instinkt, havde han foruden de 10 Bud også lanceret en Flyvermodel, og de 40 Års Ørkenvandring fra Kulturens Land til Religionens var reduceret til en 3 Timers Rejse. Også vor Ankomst skal finde Sted ved Jeriko, og heller ikke vi slipper ind i Staden uden at måtte ofre. Bogstaveligt talt. Dog ikke Blod. Men det stille Vejr i Faraos Sletteland er blevet til Hvirvelvinde over Israels Bjerger, så Maskinens Duven indtrængende henleder Opmærksomheden på den Papspyttebakke, der er anbragt ved hver Flyvepassagers Plads.

Alt betænkt, det var godt, at Moses ikke var Mekaniker. Ganske vist er det ikke stort mere underfuldt at lade Luften bære sig over Rødehavet end at lade Bølgerne gøre det. Men på vor Måde er der jo dog stukket et Stykke Hjerne ind mellem Elementet og Personen, på Moses' Måde blev Æren alene Guds. Gud gjorde alle til Syndere for at udfri

alle, spekulerede Paulus ud. Vi kan supplere det: Han gjorde Udgangen af Ægypten så besværlig for at vise sine Børn, at han dog var Mand for at klare det. Smil ikke overklogt, men bøj Dem for Faktum: På de 40 Års Vandring har Jøderne nu levet i 3000 År; hvor længe tror De, jeg kan leve på mit 3 Timers Smut? Forstå nu, at Folk kan nå så vidt, at de takker Gud for Sygdomme og Trængsler.

Vi flyver altså, næppe meget over 800 m oppe. Under os Sand og Sand. Men det kender vi jo. Så Suezkanalens Stribe, virkelig så tyndstregnet, at to større Dampere ikke kan passere hinanden, uden at den ene skal lægge ind ved Bredden. Apropos Suez! Her må De have en god Anekdote, et typisk Eksempel på, hvordan England handler sig Stude til, en Kunst, det jo har arvet fra Ulfborg Marked.

Bygge en Kanal ved Suez? Nej Tak, der skal Britannien ikke være med! Den vil skade dets Handel syd om Afrika og bliver for Resten aldrig til noget; lad bare Frankrig brænde Fingrene! Men den blev til noget og havde stor Sukces, og der stod England og var udenfor. Så er det Tid for en Handelsmand til ikke at tabe Hovedet, men sætte sig uinteresseret hen og vente med et Øje på hver af sine brændte Fingre.

En Morgen i 1875 hører Statsministeren i London, at Ægyptens Khediv er i Pengetrang og i Færd med at sælge sine Aktier i Kanalen. Uden at give sig Tid til Ministermøde stejler Disraeli hen til Telegrafan: "England byder 4 Millioner Pund, Hr. Khediv." Khediven slog til. De Aktier er i Dag 40 Millioner værd, og Ægypten er ikke længere fransk, men engelsk.

Så er vi da nu over Asien. Men denne Jordklodepart præsenterer sig ikke forskellig fra den, vi kom fra. Suez-Renden skiller mellem to Verdensdele, men ikke mellem to Verdener. Det er stadig Ægypten dernede, stadig Goldhed, solblændende Sand. Dog toner histude en lav, langstrakt, hvidbræmmed Sky frem - ah, det er Middelhavet, der flottes sig med en Smule Brænding i Dag. Jo vist tager det fat med at blæse. Den lille Englænder ved det ægyptiske Rat drejer med eet Maskinen rundt og lader den falde. Og virkelig er Sandet begyndt at grønnes og flyver en By op imod os. Så er vi i Gaza, tilvisse hos Filistrene; Mage til Toldransagelse har jeg aldrig oplevet.

En Medpassager, en Dame, tilmed fra så kysk et Land som Schweiz, er grædefærdig og tilsidst sprængt i Hovedet ved af en Toldbetjent i alt Folkets Påsyn at få rodet sine allerintimeste Nødgenstande frem, løftet op og befølt med Spørgsmål om, hvortil dog disse Ting skulde anvendes.

Omsider er Skærsilden udbrændt, og vi kravler atter ind under Vingerne på den ægyptiske Fugl, der sætter af med et lille Løb og et Hop. Nu svæver vi igen mellem Himmel og Jord. Og Himmel og Jord skifter Udseende, for at vi skal forstå, at nu kommer vi fra alle de Riger og Lande til noget fra dem alle væsensforskelligt; den første sender imod os

Hære af vrede Skyer, der åbner et Bombardement af knitrende Hagl, og den sidste rejser sig i nøgne kuplede Bjerger, så det ser ud, mens Maskinen duver og drejer og hælder, som om Landet slyngede sine Klipper op efter os, måske i Harme over den Bespottelsens Formastelighed, hvormed vi efteraber dets store opstandne og himmelfarne Søn.

Og hvad føler vi nu ved at flyve ind over det forjættede Land?

En Vantroens Grebethed: Er det muligt, at vi får Lov til at se alt dette? I Dalen hist i Terebintens Skygge sad vel Abraham, da han fik det sjældne, skønne, højfornemme Besøg. Isak og Rebekka. Esau. Jakob og Rachel. Josef. Med de langsynede Gammelmandsøjne skimtede Moses disse Bjerges fjerne Mål - og hans Hjerter brast. Her spændte Samson sine overmenneskelige Kræfter mod Ærkefjenden.

Her bøjedes Sauls ranke Ryg under Fortvivlelsens Åg i Gudsforladthedens mørke Nat. Her spillede Hyrdedrengen sig på sin Harpe Riget til, her sank han i Syndens bundløse Fornedrelse, og den Miskundhed, han ikke kunde slippe Troen på som Livets stærkeste Magt, hævdede ham atter. Salomon. Elias. Esajas. Alle Barndommens første Indtryk af Livets Storhed, Højhed, Lidelse og Hellighed lever her og strømmer os underfuldt bevægende i Møde, næsten som da man hørte om det første Gang og i Dagevis færdedes sammen med disse Skikkelser lige så livagtigt som med Far og Mor.

En anden Følelse, man gribes af, er en Følelse af Uværdighed, at dette Land er for helligt til at betræde. For her er jo det umulige hændt, at Evighed blev Timelighed, at Salighed blev Lidelse, at Ånd blev Kød, at Gud blev Menneske. Her plukkede Barn Jesus Blomster til lille Mor, her fik han selv som Mand trykket Tornekranen om Panden, i fattig Hjælpeløshed gik han her jamrende ind under Døden, i tordnende Sejrsfylde steg han her ud af Graven i Påskesolsflammer, indgød Fiskerne fra Vandhullet i Galilæa Verdenserobrermod ved at vise sig for dem i sin Strålekraft og løftedes for deres Øjne op mod Sædet ved Almagts Højre.

Den tredje Følelse, man overvældes af, er altså desværre Kvalme.

Efter Opkastning Nr. 2 har Turen Ende. Storken har sat sig på Jerikosletten, og vi triller forkomne ud fra dens Vinger. En ældre Ford, arret og skjoldet som nogen assyrisk Krigsvogn, hjuler hen imod os, vi kryber ind, og det gamle poetiske: Lader os gå op til Jerusalem! bliver til Nu og Prosa for os. Jesus har ikke løjet: Fantastisk øde er Vejen Jeriko-Jerusalem. Næppe et Hus, næppe et Menneske på den 3 Mils Strækning, kun af og til en arabisk Hyrde med sortbrogede, hængeørede Får. Klipper og Kløfter, vandløse Vandlejer; midtvejs vises Stedet, hvor Lignelsens (!) barmhjertige Samaritan tog Affære, små spredte Ørkenurter, lige nok til sparsom Føde for de nøjsomme Får, et Fut bag os, en Motorcykle skærer sig drønende forbi, så atter det dødtavse, knejsende og styrtende Øde, og Bilen knurrer sig opad og opad fra Jerikos fire Hundrede Meter under Havets

Overflade til Jerusalem 800 Meter oppe på Bjerget, og zigzagger sig under den jødiske Chaufførs sikre Greb med hidsig Fart (mindst 60 km) langs de svælgende Afgrunde rundt i de pileoddede Sving ad den udmærkede Vej - ja, for det skal Englænderne have; siden de under Krigen overtog (med Streg under tog) dette jernbanefattige Land, er det lykkedes dem at indspænde det - endog uden i hvert Fald officiel, sagkyndig Assistance fra Ringkøbing Amtsråd - i et Næt af fortrinlige Asfaltchausseeer.

Skumringen falder hurtigt. En bitte Hare i et Spring over Vejen, et Par ridende bevæbnede Politibetjente. Så atter Øde og Vildsomhed. Ved vi længere vor Vej? Da tændes en marsrød Stjerne over os, Hellig tre Konger! hvad ser jeg! Den bevæger sig jo, vinker os højere og højere, Stjernen går foran os til Jerusalem.

”Han kører, som han er tosset,” siger Chaufføren; oho, det er Baglygten på Motorcyklen fra før!

Nu sliber vi os op ad Oliebjerget, frem gennem Betania, hvor vi møder Rutebilen til Bagdad, og der - foran os og over os i det sidste, svindende Dagskær, med Ringmure, Kupler og Tårne: Jerusalem, Jerusalem.

16. Og nærved Staden græd han over den.

Om Jesu Virksomhed ikke havde båret andre synlige Frugter, det håndfaste Resultat er der i hvert Fald at påvise af den, at Hotelpriserne i Turistbyen Jerusalem er Halvanden Gang så høje som andre Steder. Der drog et Menneske fra Jeriko til Jerusalem, og ved Vejs Ende faldt han blandt Røvere. Det Hotel, hvor den barmhjertige Samaritan kunde få anbragt en Pensionær for 2 Denarer, er nedlagt. Man har Indtrykket af, at ét berømt Skriftord på Originalstedet for dets Fremsættelse er blevet opfattet således, at hvis en tager Kjortelen fra dig, har han Ret til at tage Kappen med.

Tillad mig en Smule Dokumentation: da den i alle Henseender for sine Gæster yderst omsorgsfulde Jøde, i hvis Herberg vi er holdt ind, gennem tre langstrakte Dage har aflagt fyldestgørende Bevis for, at på Kogekunstens Område er Ånden redbon, men Kødet mere end skrøbeligt, driver Udhungrelsen mig til for min Dames Skyld (thi jeg har den Fordel ikke at kunne blive magrere, end jeg er) at vove mig ind på Hotel Kong David og bestille ikke en Middag (den Luksus skal jeg vel vogte mig for), men 2 Kopper Bouillon, 2 halve Kyllinger og dertil eet Glas Øl, hvorfor jeg slipper med at betale Enogtyveenhalv Kr. i kongelig dansk Mønt.

Og hvad får man så for sine Penge? Oplevelser, der bestyrker i Tro og beforder i Hellighed? Ak, selv om man som et nøgternt Menneske udmærket godt i mange År har været klar over, at i Palæstina står Befolkningen ikke i hvide Kjortler med Palmegrene i Hænderne og synger Dagen lang: "Halleluja, Barn Jesus!", så er det alligevel bittert at opleve, at man har Ret. Det er ikke æstetisk oplivende at præsenteres for Hyrderne på Marken, som romantiske Digtere og farvefrådsende Malere i Århundreder har foregøglet os betagende Billeder af. Det er knugende at se over hele Jahves Land Muhammeds Halvmåne knejse i sit sejrsvisse Ny og hans snavsede, dovne Arabere ligge og drive på Fortovene, rød-blå af Forårets Kulde. Det er enerverende på alle hellige Mindesteder at skulle kævles med Chauffører og Omvisere og forhutlede græsk-katolske Præster i Folkenes standende Strid om 25-Øren. Men værst er det at møde de kristne Kirkers Løgnehistorier og Anmasselser; den kyniske Frimodighed, hvormed de påpeger det ukendte Åsted for hver Kristusbegivenhed - og Taktløsheden, Mangelen på Respekt og sømmelig Tilbageholdenhed, så de i Stedet for at drage Skoene af og være stille, maver sig frem med Kirkehuse og klingrer med Klokker og bræger med Messer og gør sig til.

Hvad vilde man i Jerusalem? David er ikke her, og Davidssønnen ikke heller. Det er muligt, at Statistikken kan godtgøre, at ved de sidste Års Indvandring er Jøderne blevet Byens Flertal igen efter en Pavse på attehundredeogtres År, og at de Kristne af alle porter er Nr. 2 i Folketal, så Araberne må nøjes med Trediepladsen. Men hvad kan det hjælpe? Hvor er Templet henne? Åh, jeg kunde græde, kunde stille mig ned ved Grædemuren mellem de gamle Jøder og stå som de og dunke Hovedet mod Stenene af Sorg over, at Templet er væk - der er ikke en Flis tilbage af det, men på dets brede, fornemme Plads, som fører lige ud til Klippens Stejlhed og sådan behersker hele Omegnen, ligger to prangende Moskeer, som man siger mig er Pragtmønstre på muhammedansk Kunst; men jeg gider ikke se på dem - ærlig talt.

Højt til Vejrs, hvidtaget, snavset, stejlstrædet, tør og blæsende kold modtager Byen os. Skidt vigtig forekommer den mig. En Landsby, hoven af at være Hovedstad. Hvor forandret den end kan være fra Jesu Tid - man forstår alligevel her, at han har standset med Suk uden for den: "Hvor ofte har jeg villet forsamle dine Børn som Hønen sine Kyllinger, men I vilde ikke." Ak nej, Herre Jesus, det er ikke sådan for en Mand fra Landet at indtage en Hovedstad med Ånd; Mussolinis March mod Rom havde visse ydre Garantier for at lykkes bedre end din March mod Jerusalem. Men også fik du Ret i din Anelse og Dom. Gang på Gang er denne By hærget, så næppe Sten blev ladet tilbage på Sten. Måske er den Smule Brokker af en Ringmur hist, hvad der er levnet fra Davids Tid - nær ved Kedrons Bæk eller rettere: pøsende Rendesten mellem Ådsler af Æsler og Hunde. Et gammelt Tårn bærer Davids Navn. Men hvad? Det gør det nye Luksushotel jo også. Hist siger et muhamedansk Museum sig at rumme hans Grav. Hvem ligger i den? Ingen? Eller en eller anden forfløjen Beduin?

Men lad os tvinge os til at være så fromme som muligt, nu da det er Søndag i Dag. Lad os gå til Golgata eller der, hvor de siger, Golgata var. Så må vi ind i de snævre, stejlt opadstigende Stræder, og her har Katolikkerne sat Jesu 14 Stationer af på Husene, her græder han over Jerusalem, her segner han under Korset, her lægges det på Simon af Kyrenes Skuldre, nu går Vejen meget brat op, vi må være ganske nær ved Hovedpandestedet, hvor det verdenshistoriske Drama på Provinsscenen spilledes så gribende til Ende, at selv Englene i Guds Himmel græd. Da - åh selvfølgelig - da ligger der et Monstrum af en Kirke. Her, hvor man troede, Menneskeheden i skælvende Pietet fredede om en nøgen, skallet Plet Jord, hvor Eftertanke og Stilhed kunde få Lov til at knæle sammen, her maser en Folkevrimmel ud og ind i en snavset, forfalden Kæmpekasse (med Bidrag til Kirker er Stalin knap så flot, som Zaren var), bestående af et uhyre Rum og i det en Mængde Kapeller og Trappetrin og Smuthuller, Hundreder af Lamper i alle Glansbilledkulører og Præster i Hobetal, der ter sig, så man bliver bange som Peer Gynt i Dårkisten og skotter efter, om Udgangen er åben endnu.

Vi følger efter nogle Koner ned ad en skummel Trappe, kryber gennem en lav Dør og står pludselig foran Jesu oplyste Ligkiste. Konerne falder på Knæ og kysser, og vi maser på

for at komme ud i Anstalten igen. Disse græsk-katolske Præster er nogle gebommerlige Karle. Det tætte, natmørke Hår falder i hestemankede Fletninger ned over Skuldrene, og det sorte Hav skyller fra Hage og Kinder ned over Bryst og Mave. Så har de Stemmer som Ærkeengle. De står og lurur rundt i Kapellerne, mens Menigheden syngende stimer udenfor; pludselig farer de frem i Døren og udstøder vilde Brøl. Endelig samler de sig til en Masseprocession, det lyner af Silke og Purpur og Guld og Kerteskin, det tordner af græske Hymner, så sætter Toget sig i Gang rundt i Kirken; foran skrider to krumabelbevæbnede Keruber, der under Marchen støder deres Våben i Kirkegulvet med taktfaste Bump, og efter følger hele den brogede Vildmandsskare, der afsluttes af en Overvildmand, som I vadende frem i sit lange Skæg og overplastret med Brokade bærer i massiv Guldkrone på Hovedet og truer med et Sølvkors til højre og venstre. Skulde Gud i sin Himmel virkelig være så teatergal, at et sådant Revynummer er ham velbehageligt på det Sted, hvor hans Søns Blod flød? Er der ikke mere Kristendom i Steincke eller Otto Larsen end i samtlige Messer tilhobe? Farer der ikke et Sekund en utilbørlig Sympati igennem En med de Herrer Mordere i Rusland, der er kommet ind på den Forestilling, at disse 100 Procents Mandfolk dér må kunne gøre Gud større Glæde ved at være til Nytte i anden Virksomhed?

Forpjuskede, oprevne flygter vi ud af Vanhelligdommen, og vore Sjæle læskes ved Synet af en evangelisk Kirke. Der må vi ind. Hellere høre en dagligklædt Præst stå og sige nogle stilfærdige Selvfølgeligheder og Menigheden derefter hjælpes med en beskeden Salme end alt dette Markedsgøgl. Vi sætter os altså andægtigt til Rette. Kirken er lys, uden synderlig Udsmykning, venlig, enkel og kysk - åh, det gør godt. Menigheden består af rolige Mellemandsfolk, der ser ud til med gudhengivent Sind for en Time at have givet sig Kedsommeligheden i Vold, - også godt. Nu tager Præsten Ordet. Hængende ud over Prækestolens Pult, som for Resten er en hvæsende Ørn i Sten, prenter han os indtrængende i Hu, at den kananæiske Kvinde lærer os, at Ydmyghed over for Gud giver Svaret: Dig ske, som du vil; derfor skal vi i alle Stykker underkaste os Gud, hvilket vil sige: med ubrødelig Troskab ofre alt for vort elskede tyske Fædreland og for Føreren, som Gud har oprejst for os i Nødens Time; god Kristen er god Tysker. Og så men jeg har fået nok. Ud! Ud! Kære Herre Jesus, du var naiv nok til på dette Sted at sige: Fuldbragt! Ak! der står meget tilbage.

Nej, Pladsen her har intet at sige os. Det Golgata, der taler til vore Hjerter, er ikke længere et geografisk Sted, men et Sted i en Bog, Centret i vort nye Testamente. Derhen kan vi med Håb om Udbytte holde Pilgrimstog, og det er Gud være lovet ikke forbeholdt dem, der har Råd til Billetten, men uddelt til alle Mennesker.

Det begynder at dæmre for os, at af vort Jerusalem er der ikke mere tilbage end Navnet. Så har Gud villet det; borte er alle de hellige Steder, for at ikke Menneskene af dem skal fristes til en Tilbedelse i Udvendighed i Stedet for i Ånd og Sandhed. Kun Getsemane

Have, der gemmer på Fornedrelsesmindet, Dødsangsten, Rådvildheden, Fritagelsesjammeren og Disciplenes ynkværdige Svigten, er manende levnet os.

Bare 8 km ligger Betlehem herfra. Kristenmennesket og Hedningen i os kæmper med hinanden, og som sædvanlig får sidstnævnte Overtaget: vi går derud. På Vejen passerer vi en stor Bygning med Dannebrog vajende over; jeg barer mig ikke - og se, i Gården står en kraftig, bred, jydsk Bondekone. "Goddag, god-dag," siger jeg, "Arabi, Arabi," svarer hun og ryster på Hovedet En Mand kommer til. "Goddag, goddag," forsøger jeg påny og får et engelsk Svar. "Hvorfor vajer Danmarks Flag over Bygningen?" spørger jeg utålmodig. "Danmark?" måber Mandspersonen; "Danmark? Hvad er det for noget?" Hallo, min Læser, kan De huske fra Deres Skolelærdom, at den rationalistiske Forklaring på, at Dannebrog faldt fra Himlen ned, var den, at Johannitermunke, hvis Banner just var: rødt med hvidt Kors i, deltog i Slaget i Estland, og Vinden rev en Fane fra dem hen over Hovedet på Valdemar Sejr. Det er et Johanniterhospital, jeg er tørnet ind i og nu trækker mig tilbage fra med mange Undskyldninger, ærgerligt indrømmende for mig selv, at han dér har ældre Ret på det Flag dér end jeg.

Og vi fortsætter ud ad Vejen og kommer forbi den britiske Lejr og ser Skotterne spille Fodbold i deres Teaterkostume, gæve nordiske Skikkelser i Støvler og Soldaterfrakke, bare Knæ og skotsktærnet Skørt. Videre går vi og når til det Sorgens Sted, hvor Jakob stedte sin elskede Rachel til Hvile. Rutebilerne brummer forbi os, Jerusalem-Betlehem, Jerusalem-Hebron. Stenet og kløftet er Landskabet, med smalle Marker ind imellem og mange Oliventræer, gråligtbladede, satte og små, aldrig større end, at de kan stå i en Dagligstue. Nu svinger Vejen, og spredt over to kuplede Høje, velholdt og ret anseelig, kikkende ned over frugtbare Skråninger, løfter sig Betlehem.

17. Et Betlehem uden Stjerner.

Rystet i Sjælebunden fortalte en Dame mig engang, at Fyrtårnet og Bivognen ”gik” i Biografen i Betlehem. Jeg fik et Chok, overvandt det i en Ruf med en Viljesakt og svarede: ”Hvad så? Havde det været i Jesu Tid, vilde han blot ved Lejlighed have forkyndt: Himmeriges Rige lignes ved en Bivogn, der får alle Barneøjne til at stråle.” Hvorfor står så ofte Protestanter ængsteligt og holder Paraplyer over Glorier? Er de ægte, regner de ikke af. Stundom ser Katolikker meget naturligere og friere på sligt. I Venedig fandt jeg en Biograf indrettet i et gammelt Klosteranneks. Ved Siden af en ærværdig Simon Peter med Kongekrone på fremviste på en Plakat Barbara Stanley sin lille bare Mave, og hverken Simon eller Barbara syntes at tage Skade af hinanden eller afstedkomme Forargelse hos Bydelens jævne Folk.

Ja, ja; udenfor Skudlinien kan man jo sagtens være kæphøj. Jeg indrømmer, at nu, da jeg nærmer mig Jesu Fødested med Biografen, er jeg alligevel nervøs for at få for stærkt Indtryk af Biografen og for lidt af Fødestedet.

Det er ind under Aften. Så koldt det dog blæser heroppe i Bjergene! Jeg hører små faste Æselhovslag, og levende ser jeg for mig Josef gå der og lede Dyret omhyggeligt uden om hver Sten, for at ikke Smerten skal skære op i hans unge Kvinde. Jeg ser Marie bide Tænderne sammen, og hver Gang han spørger, svarer hun: ”Tak, min Ven, det går rigtig godt,” indtil hun ikke længere kan tilbageholde et ”Tror du, der er langt endnu, Josef?” Og jeg ser den fortvivlede fattige Mand løbe rundt fra Herberg til Herberg, mens Marie hænger over Æslet og borer Neglene ind i dets Hals, indtil han et Sted i en lille Snaske af en lasket Vært - fede Folk er altid de menneskeligste, deres Nerver og Følelser er ikke så godt beskyttet som vore - får udvirket Tilladelse til at blive lukket ind i hans Stald.

Så hører jeg bløde Lyde, Kamelfodtrin, og skimter de vuggende Halse. Op og ned gennem Kløfterne går det, og hver Gang den lille Karavane dukker op fra en Kløft, står den samme strålende Stjerne foran den over den nærmeste Bjergtop.

Og atter hører jeg Lyde, skrappt Hestetrav, Herodes’ vilde Soldater på Stimandstogt efter kgl. Majestæts Befaling. Nu når Børnegråd og skingrende Kvindeskrig inde fra Byen ud til os; mere dyrisk lyder det, end Menneskestruber skulde kunne frembringe det.

Men stadig vugger der over den seneftermiddagsbelyste Bjergslette noget som - ja, som Harper i Luften: ”Ære være Gud i det højeste, Fred på Jorden, i Mennesker Guds Velbehag,” sunget fjernt, fjernt, af Stemmer uskyldigere end Småbørns.

I det samme omringes jeg af en Røverbande, en halv Snes 18-19 Års Knægte, der trænger mig, river og slider i mig og brøler mig ind i Ørene: ”2 Pjaster, Herre, bare 2 Pjaster, for 2 Pjaster skal jeg vise Dem hele Fødselskirken, alle Kapeller, Krybben og alting. Hør ikke efter ham, han er et Kvaj, han kan ikke tale Engelsk, bare Tysk. For 2 Pjaster, Herre –”

Der må Tilkaldelse af Politi til, før jeg kan slippe fri.

Atter en græsk-katolsk Kirke, atter de kulørte Lampers Juletræsdynt under Loftet, atter en Trappe at kravle ned ad, en Dør at bukke sig ind gennem og en Trækasse, der her kaldes Krybbe. Atter et Par Koner, der kysser, og en Præst, der låner Vokslys ud og beder om Pjaster. Ude i Kirken venter en Knægt på mig for påny at tilbyde Førerskab; da han ser, jeg går med min Hat i Hånden, aftager også han i Ærbødighed for Stedet sin røde Fez, og da to snottede Unger stikker Labben frem for at få Baksjij, afleverer han dem en ordentlig en på Tæven, uden trods det at opnå Indtrængelse i min Gunst.

Jeg bjærger mig ud gennem nærmeste Dør; men den fører ind til en romersk-katolsk Kirke, hvor Præsten er ved at holde en Fastemesse: Kirken rundt er der Illustrationer af Kristi 14 Stationer, og foran hver knæler Præsten sammen med to lysbærende Kordrengene ned og hasper Latin af, og så synger Menigheden et Vers, mens Optoget flytter til næste Station. Det sker mig, at jeg falder i Tanker, men vågner forfærdet op ved at se, at Kordrengene stiller Lysene foran mig og Præsten synker på Knæ for mig og begynder at bede til mig. Jeg føler mig grænseløs usikker, indtil mine omflakkende Øjne opdager Forklaringen, som er den, at jeg står lige under Billedet af syvende Station.

Jeg redder mig i Flugt ud gennem en Sidedør, men ak, i Stedet for at dukke op i Friheden, står jeg nu blot i den armeniske Fødselskirke. Der findes nemlig tre Kirker i Fødselskirken; men de ortodokse er kommet først og har nalret selve Krybbestedet.

End ikke om Tidsregningen er de enige, så Folk i Nærheden kan sandelig fejre Jul, så det piber i Tollene, i selve Betlehem By; først vor fireogtyvende December i den romerske Kirke, så otte Dage efter i den græsk-katolske; og først otte Dage derefter igen er Armenierne nået til deres 24. December.

Vi dukker ud i Dagslyset, som er i Færd med at blive Aftenlys, i samme Øjeblik Rutebilen til Jerusalem sætter i Gang. Men et Brøl får den til at standse velvilligt. Det er en arabisk. Her er nemlig Rutebiler for Arabere og Rutebiler for Jøder; de kunde ikke komme i Bil sammen uden også at komme i Hår sammen; de hader hinanden; Jøderne siger: ”Det er vort Land; Gud og Abraham satte Kontrakt op og lod den stemple gennem Omskæringen; Landet er vort, som det var vort.” Araberne svarer: ”Det er to Årtusinder siden; så vi har Hævd på det; vi bor her nu; det er vort.” Og selv om de aldrig glemmer England, at General Allenby – nej, nu dyr jeg mig ikke, den Historie skal de have, selv om den falder uden for Rammen.

En af de få Konger, vor lille Verdensdel endnu har tilbage, en af de menneskeligste og djærveste, fortalte engang sin Hofpræst, hvem jeg mødte for et Par År siden i en By i Europa (så jeg har den fra den Overgejstlige selv), at han for nylig havde truffet Geneal Allenby, som sagde: "Deres Majestæt kan tro, det faldt mig svært under Krigen; Måned efter Måned lå jeg foran Jerusalem; den vilde ikke overgive sig; den offentlige Mening hjemme pressede hårdere og hårdere på, at hvad gør man for at erobre en belejret By? man bombarderer den. Tilsidst måtte jeg give efter. Men om Aftenen, som Beskydningen var bestemt til om Morgen, bad jeg, inden jeg lagde mig til at sove, inderligt til Gud, om Byen ikke nok måtte overgive sig, så jeg slap for at bombardere Jerusalem. Kl. 3 om Natten blev jeg vækket: de var der med Nøglerne."

Da Hofpræsten, hvis Evne til at tænke var udviklet på ingen Måde ringere end hans Evne til at tro, efter i sit stille Sind at have lagt sammen, at det var da smukt og fromt, at Allenby havde bedt den Bøn hver Aften, og at det lykkedes ham at holde igen over for sit Folks hede Krav så længe, at Sulten gjorde Jerusalemmiterne møre -, kun svarede på Beretningens sidste Trumf med et Ja-e, Ja-e, Ja-e, blev den gæve Fyrste ilter over Bifaldets Udeblivelse og udbrød med ædel Simpelhed: "Man behøver sgu ikke at skamme sig over Vorherre."

For Resten kan man ved Synet af Moskeerne blive blodtørstig nok til at kaste sig ud i en Anelse om, at Allenby havde gjort Vorherre en større Tjeneste ved at rydde Tempelpladsen med Kanonerne; for hvornår er der nu Håb om, at Jødernes Helligdom kan rejses igen på sit Sted?

Men altså, selv om Araberne ikke glemmer England, at Allenby ved Besættelsen gik ind i Byen, ikke red, ikke kørte, og selv om de er taknemmelige for, at Moskeerne holdes i Ære, så Tempelpladsen, der jo er hellig også for Muhammedanerne, idet Moses og Jesus er to af deres største Profeter, kun visse Tider på Dagen og slet ikke om Fredagen er åben for de vantro (det er Jøderne og Dem og mig), ønsker de dog Erobrerne Døden og Djævelen i Vold, fordi de har erobret Landet for Jøderne, "skønt de har lovet os det".

Men nu er vi atter i Jerusalem. Og til Araber-Passagerernes store Undren er det begyndt at regne. Himlen plejer ikke at give Væde fra Januar til Oktober, og i al den Tid må Byen på Tinden lige som Fyrmesteren på Bovbjerg - klare sig med det Vand, der i Regntiden kan spinkes sammen i Cisterner. Rutebilen standser, vi springer ud og kaster et Blik gennem Himmeldryppet tilbage i den Retning, vi kom fra. Der er ingen Stjerner over Betlehem.

Næste Morgen går vi atter ud i Hovedstadens Gader; vi kan ikke opgive at finde et Sted, der kan tale til os. Pludselig farer en formummet Skikkelse hen imod mig, en skarptlugtende, vædskende Armstump stikkes mig i Næsen, en hvinende Kvindestemme forlanger Penge, så løftes den anden Arm med Dele af en Hånd på, og både Arm og Fingerstykker er sårrandet skoldet og ligesom blodigflosset - der fik vi altså Spedalskheden at se, men Mesteren, der magtede den, ser vi ikke.

Vil De have mere at vide om Jerusalem? Pennen bliver så træt i mine Fingre. Skal vi ikke hellere gå ned og løse en Billet til Galilæabilen? Og skuffer Genesaret Sø os også, så tage hjem? Eller skal vi holde ud endnu et Par Dage i denne Provinsby, der er Hovedstad. I et Land, mindre end Jylland. Et Land, der ikke har eet Folk, men to, ikke een Tro, men tre, ikke een Historie, men en Række, ikke eet Sprog, men utallige. Gadehjørner, Butikker, Biografer, Billetter, alle må de have Påskrifter på tre Sprog med tre Slags Skrift: Engelsk med vore Bogstaver, der jo ligner Mærker efter Hugtænder, Hebraisk, der ligner væltede Byggeklodser, og Arabisk, der ser ud, som når en Snog er løbet over Sand.

Se bare på Muren derhenne Reklamen for Greta Garbo, skrevet med gammeltestamentligt - pudsigt, ikke sandt?

Skal vi bile ud og kigge på Omegnen? Men nu er det gået hen og blevet Sabbat, så ingen jødisk Chauffør vil køre. Vel, så tager vi en Araber. Atter lyner vi rundt i Z'erne nedad og nedad. Og eja! Så dybt under Havets Overflade er Klimaet tropisk, en Times Kørsel fra Polarbæltet står Bananerne min syv Sandten og modnes. Hvor kommer da Vandet fra her? Jojo, fjernt ovre øjnes en blå, blinkende Sø, derhen, Chauffør, stands! Men ptøj! ptøj! ptøj! Som Syre på Tungen er Vandet jo, føj for det giftige Sodoma! Ja, og så er det jo netop Sodoma, fristende og dødende goldt som nogen Skøge ligger det døde Hav her og holder Sletten hen som forbandet Ørk, en Vind løber hen over Fladen, men så tungt af Salt er Vandet, at den knebent kan gyngede en Bølge frem, og Båden, vi hopper ud i, lader sig knap tyngede ned af vor Vægt.

Tilbage til Jeriko, Chauffør! Endnu en Gang vil vi tage Bananbuskene i Øjesyn, det får vi måske aldrig mere Lejlighed til; men hvor kommer da Vandet fra? Der løber det jo langs Vejen i en Cementrende, næh, hvilken rislende Strøm her i Solbranden! Jo, se, det var engang, at Elisa, den store Profet, Øje til Øje med Folket sin Undergang nær af Tørst, greb Harpen og spillede så mægtigt, at Vandet brød frem af Jorden, og siden har Jerikosletten bugnet under Velsignelsen. Her springer Vældet endnu. Og virkelig standser vi ud for et lille, kalkafskallende Hus med et Vandbassin ved, og på Huset står malet:

Elisas Kilde,

Kafé og Restaurant.

18. Fra Jerusalem via Nazaret til Genesaret Sø.

Dog - eet religiøst Indtryk af gribende Værdi skal forundes os, inden vi bryder op fra Jerusalem. Det er Sabbatens Indgang. Uden at tænke over noget særligt er vi Fredag Aften som sædvanlig trådt ind i Restaurantens Spisesal, forberedt på det sædvanlige Syn af Jøder med Hatten trykket ned i Panden under Måltidet og Værten balancerende mellem europæisk Skik og jødisk Skik uadskillelig fra sin Kalot. Men se, festligt er Bordene dækket, Blomsterbuketter på hvert og alle Lys tændt, alle Gæsterne festklædt, og over Værtens Bord skinner det blankt og levende fra Kandelabre. Selv står han ventende midt i sin Familie, Hustru og smukke Døtre, skænker så, medens alle rejser sig, højtideligt Vin i et Bæger og bringer det hen til et Sidebord, hvor en ældre Mand hidtil ene har haft sin Plads.

Han modtager Vinen, løfter den og begynder med en hurtig Stemmenføring, der i Udtalen mærkeligt ligger midt mellem Messe, Tale og Sang, at fremsige vistnok en af Davids Salmer. Da det har Ende, skænker Mændene ved de forskellige Borde Vinen op og bryder Stykker af Brødet og rækker dem til hver enkelt. Under Måltidet tager Husherren af og til selv Ordet for i samme Tonart at fremføre andre Stykker af Skriften eller støttet af en af sine Døtre at halvkvæde en Sang, der hos alle forstående kalder Lystigheden frem.

Således er Sabbaten indviet, jævnt og dog stort. Overvældende griber det Sindet at sidde her midt i det Land, der har set den jagende Række af Forfølgelser, Krænkelser, Myrderier, Udjagninger og Djævledomme, der gennem Århundreder er blevet dets Folk til Del, sidde i denne By, der måske ti Gange er gnidret ud mod Klippen, nær ved den store Helligdom, som mere end noget andet var Folkets Samlingstegn, og som i tyve Sekler har været en Grushob og end ikke det, mens Afgudstempler troner på dens Plads, sidde midt mellem Sønner og Døtre af dette plyndrede, jagede, spredte, altid livstruede Folk og opleve den syvende Dag.

Thi hvad er Sabbaten? Folkets usynlige Kanal fra dets Livskilde, dets usynlige Gud. De kunde fravryste det alt, kun Sabbaten kunde ingen tage fra det, Sabbaten bandt det sammen, og Sabbaten gav det Kræfter til, hver Gang det var rodhugget, igen at skyde og sætte Blomst påny.

Men i Dag er det vor Sabbat, Søndag Morgen; tidlig er vi stået op for tage Afsked med Hovedstaden, inden Rutebilen kører os nordpå ud i Provinsen. Vi har styret vore Fjed

over til Oliebjerget og står nu ved de 8 ældgamle Oliventræer, der er, hvad der er tilbage at Getsemane Have.

Dagen er endnu ikke brudt frem; kummerfuldt ældede, næsten kun spøgelsesagtigt levende rækker de gamle Buske de så godt som udgåede Grene med de tyndløvede Småkviste på ud imod Dagingen, som længes de efter Solen til at varme de forfrosne, knudrede Lemmer. Længe forbliver vi stille i en Andagt, der fødes af sig selv; måske står vi Ansigt til Ansigt med et levende Væsen, som Jesu Hånd har berørt; måske har han støttet sit af Angst og Usikkerheds Pine vaklende Hoved mod denne sprukne, stive Stamme, der dengang var ung og bøjelig og ved den voldsomme Berøring har skælvet som i Medynk med en medlevendes ensomme Kval og har svalet den blodsvedige Pande med sin nattefriske Kølighed. En lille Fugl begynder at pippe, og nu, da Nattens og Mindernes store Tysthed er brudt af en levendes Stemme, tager også vi Mod til os og spørger Havens årtusindårige Beboere: "Oliventræer, er det sandt, I kan nå så høj en Alder? Er der virkelig nogen af jer, der var her hin Nat? Så I den forkomne lille Skare, de 4 bange og rådvilde Mennesker, søge herind i Mørket, så I ham selv slide sig et Stenkast fra de andre 3 og de andre, Vennerne, svigte ham denne hans sidste Nat og slippe i Søvn under jert Læ? Hørte I hans jammerfulde Udråb mod Himlen, det, der endte i Lydighedens Mønsterbøn? Så I Sendebudet, der kom fra det høje og tørrede hans våde Tindinger, eller var det en af jer selv, der ynkedes mere, end et Træs Natur kan bære det, og i en Engels Skikkelse gav ham Svaling og Støtte? Hørte I den perverse Lyd af Forræderens Kys, og så I Forventningens Præsters Tjenere lægge Hånd på den, de forventede? O, fortæl, fortæl!"

Men Oliventræerne står tavse og urørlige, som gamle Folk, der er altfor langt væk i deres egne Tanker til, at man kan råbe dem op. Først da en Klokke i den Kirke, Paven anmassende har bygget her på det hellige Sted, gnældrende falder ind i Morgenstilheden, vågner de; der går et Gys gennem de sparsomme Blade, så sænker Stilheden sig atter over Stedet, og Oliventræerne er atter inde i Eftertankens dødlignende Fjernhed og Fred.

Kun et kort Stykke Vej derfra er de Dødes hvide vældige Have eller rettere Slette; ned ad Oliebjergets Side skuende over imod Jerusalem trænger Gravene sig i firkantede Forhøjninger, mere oven for Grunden end under den, så karrig er Klippen på Jord. Også er der hist og her hugget Huler ind i den til Brug for de døde. Ikke en Blomst er plantet noget Steds. Ikke en Fugl høres. Isnende er Bjergluften i den grå Morgen, isnende Stilheden mellem Gravene; kun under os synger Kedrons Bæk en Vise, vi ikke forstår.

Da hugger Solen sig gennem Østens tunge Skymasse, spiller på et Indhug i Klippen over vort Hoved, skinner på Stenen, der ligger ved Siden, lyser ind i en Hvælving, der er tom.

Og med eet begynder en Fugl et Steds at kvitre, og de vilde Blomster lukker sig op i Solstrøbet omkring den åbne Grav.

Et Firben kiler os kåd forbi. Højere synger Kedrons Bæk på sin sprudlende Davidssalme. Inde i Jerusalem vågner Kirkeklokkerne brat: ortodoxe og Romersk-katolske og protestantiske - alle vil de hjælpe med at ringe Søndagen ind. Og inde i Stilheden i vort Sind begynder en Påskestrofe at nynne:

Skytung luder over Grave

Morgnen uden Guld i Mund.

Syndens Slægt i Dødens Have

under Dom sig græd i Blund.

Ingen Lyd af Fuglerøst.

Ingen Duft af Blomstertrøst.

Tungt de golde Sten bebude:

Her er Håbet lukket ude.

På et Vink af Herren ruller

Østens Skyhæng bort på Stand.

Dagen brat med Sol på Skulder

træder over Nattens Rand.

Fuglen vågner op med Sang,

Blomster træder Dans på Vang.

Men de tunge Sten på Grave

røkker intet Lys af Lave.

Du, som Slægtens Strafkalk tømte,

selv foruden Skyld og Brist,

holdt i Graven Ret og dømte

Død til Døde, Jesus Krist,

Du på Guds Benådestol

ene er den Livets Sol,

der kan sprænge Mørkets Bælte,

hver en Sten fra Grave vælte.

Vi går tilbage til Jerusalem ind gennem Damaskusporten, hvor Mænd i den kuldeklare Forårmorgen står hændergnidende omkring en Kulild. Galilæarutebilen bakker frem; hurtigt er den fyldt til næstsidste Plads, og inden jeg ved af det, ligger Jerusalem bag os, og den snavsede og pjaltede 20-Personers-Vogn med Plads til 15 snærrer af Sted med os, gynger og duver, især i Agterenden, hvor en skikkelig 45-årig Araberkone snart kaster op efter Noder over vor Kuffert, mens hendes tykke, rødfezzede Mand støtter hende og klapper hende og kysser hende, så jeg får Tårer i Øjnene. Og da vi efter tre Timers Kørsel endelig gør et lille Holdt, må han af og købe Appelsiner til hende og tilbyder såmænd også Kuffertens Ejermænd en Sone-Orange. Farten går gennem Samaria, forbi Sikar, hvor Jesus talte med Kvinden om det Livsens Vand, og forbi Garizim, de gamle Samaritaneres hellige Bjerg (forøvrigt lever der vistnok endnu et Par Hundrede Stykker af dem i en Koloni).

Og, hvad der er lige så interessant, vi passerer nyjødiske Kolonier, Zionister, der i de sidste 10-15 År er flyttet herover, Røds-kæg med Krøller ved Ørene fra Polen og Rusland, glatbarberede Hitlerædere fra Tyskland; i Klumpvis bor de over hele Palæstina - to bange Rækker Familiehuse, en nyopdyrket, indhegnet Bjergside omkring dem og et oldhistorisk Bynavn på en Træplade udenfor. Skal det lykkes, skal det virkelig lykkes, at Jøder ved Englands Beskyttelse, egen Dygtighed, Stammefrænders Dollars og nazistiske Bøllestreger skal trænge de pengeløse, slet organiserede Arabere Skridt for Skridt, så Ofret en skønne Morgen igen kan frembæres af Ypperstepræsten på Zions hellige Bjerg for Jahves eget Folk ude og hjemme?

Bag os tuder en Bil, men der går vel en 3 km, inden Chaufføren i den tunge, skrumpende Rutevogn hører det og kører til Side. To høje Herrer suser forbi og hævner sig for Forsinkelsen ved at stoppe brat op foran os, så vor Chauffør har al sin Dygtighed og Åndsnærværelse behov, for at vi ikke skal slynges i Afgrunden. Dette gentages nogle Gange, indtil vor Fjende forsvinder. Dog kun for en halvanden Mil længere henne at have fundet en Betjent og vente på os der med en Anmeldelse mod vor brave Kusk for ikke at have kørt af Vejen. Nu vil han blive slæbt i Retten en Dag; men han medbringer en harmdirrende Appel til Myndighederne fra mig om at skyde på Ulvene og lade Fåret løbe. Til hvad Nytte? Det er Landet her, der er helligt, ikke Menneskene.

Mange af Bjergene om os synes rene Lerskrænter. Kære Gud, hvorfor er der ikke Vand i dette Land? Til Gengæld er de gennemsviede af Blod, disse Bjerge; forhistoriske Folks, Ægypteres, Filistres, Edomitters, Assyrsers, Babyloners, Syreres, Grækeres, Romeres, Araberes, Korsfareres, Tyrkers, Englænderes og hele Tiden Israelitters, Israelitters, Israelitters. I Kampe mod Overmagt, i fanatiske Borgerkrige. Hvor man forstår det på denne Køretur! Hver lille Dalsænkning med sine Huse, hver opdyrkelig Bjergplet er et Rige for sig. Du havde det let, Gorm den Gamle, med at samle de 5 Øer og Halvøen til et Kongedømme. Men her er tusinde Øer, end ikke forbundet med Vand!

Er det nu smukt, dette Land? Hvad er ikke smukt, når man holder af det? Bjerge giver jo altid de bølgede Linier, de vide Udsigter - og disse festligt skinnende Småbyer, der danser på Skrænternes Solsider. Vinhaver er jo pyntelige, grønt bølgende Korn ikke at foragte. Men så sjældent blinker en Bæk fortroligt, aldrig breder et ordentlig Træ sin skærmende Svalhed; lange, lange Strækninger stenet Øde og sprækkende Kalk. Dog giv Tid, giv Tid! En genial Nordbo uddelte engang det Råd: Er Jorden dig for tør, så græd. Lad os se hen til Palæstina; der efterleves det. Måske vil det vise sig, at hvor Vand fattes, slår Sved og Tårer til.

Se, nu ruller Jisreelsletten sit brede, frodige Grønsvær ud for vore Hjul, Så søger vi opad igen som nogen Jæger på Trampejagt. Højere hid og højere did. Nazaret! Maries Kilde, hvor en lille buttet Jesus står og pjasker i Vandet og en 3-4 Marier —

Hvilken praktisk Velsignelse og æstetisk Gru for Østens Kvinder med disse Shellbenzindunke af Blik i Stedet for de tunge, yndigt svungne Lerkar at bære på Hovedet. Men i Nazaret er vi så langt ude på Landet, at jeg kun ser en enkelt Shell. Å, mine Læsere, hvordan skal jeg dog dele dette Syn med Dem, hvordan få Dem indviet i det? Er der noget så skønt som en attisk Vase? Bunden er Cirkelns Fuldkommenhed. Og Cirklen løfter sig og vider sig nænsomt ud, Ring over Ring, stadig bredere, Kongernes Konge, men behersker sig så sirligt, som det sømmer sig græsk, snævrer sig behændigt ind, bliver kåd og glemmer al Stil og slutter af med en henrivende Trutmund. Ja, det er skønt; men skønnere er dog Kilden, der springer sval i den hede Dag, skønnest, når den bøjer sig frem for at kysse Vasen på Munden.

Men allerskønnest af alt på Jorden er Landsbypigen, Jomfruen, der over sig har den friske Vinds Sundhed og de vilde Blomsters Uskyld - skønnere end Barnet er hun endog. Se, nu rækker Nazarets Piger deres Lerkar hen til Kilden, der leende fylder dem, og de sætter dem på deres franke Hoveder og går i selvfølgelig yndefuld Ligevægt henad Bjergstien to og to - å, hvorfor skal man dø engang, når der er så skønt i Livet?

Ved at løbe i Rendestensvandet midt op igennem en smal, stejl Gade, op, op, op, og een Gang til: op, når vi over Byen og står der, hvor

mellem disse grønne Høje

vogted ham hans Moders Øje.

Det kendte Syn af Bjergkupler og byspredte Bjergsider, histnede den yppigtgrønne Dal, langt ovre klædt af Småeg og Fyr: Karmel, og endelig: Himlen nedsteget til Jorden i det blånende Middelhav.

Så ned igen gennem Rendestenen, stadig små buttede Jesus'er, der beder om Baksjissj, en Chauffør, der sætter alle Sejl til for at snyde os, et fransk Kloster, hvor der i Hast gøres Kål på en Middagsmad (du tog fejl, lille Mor på Lolland, Kaniner er meget godt spiselige!), så katter den spindende Bil sig endnu nogle Stadier opad - og så, dybt, dybt nede, smilende rolig og ren og lun, noget mindre end Ringkøbing Fjord: Simon Peters Arbejdsplads, Genesaret Sø, et blå Tæppe mellem Bjergenes brunrødgrønne Borter for den fjernttronende Prinsesse Hermon i Sneens her så sjældne Hermelin.

Vi kører ind i Tiberias - ak, det milde Tiberias, som De i Onsdags læste i Avisen just var blevet hærget af to Skybrud, der kostede 100 Mennesker Livet! - og se, det er som at komme hjem. Der hænger Fiskernes Net til Tørre, der tøfler Kørerne ind gennem Ribe Gade med trippende Småkalve i Flokken og finder selv det Hus, ad hvis Dør de skal ind. Og hvad byder Hotellet på? Rugbrød?? Ja, Rugbrød! Hører I det, og bryd ud i Jubel! For første Gang siden Danmark Rugbrød; friskkærnet Smør, nypresset Ost, som om Mor havde lavet den, Honning fra Engenes Blomstermylder, Komælk, frisk fra Fad.

Næsten ingen Biler forstyrrer vor Nattehvil, og strålende varm ligger Dagen, da vi vågner, over Byen de 200 m under Havet. Vi må op på Bjergene, og Uskyldens blå og Kærlighedens røde Blomster hilser os; endelig her står Jesu Fodspor endnu, Jerusalems vrede Profet fra Galilæa, hvis sunde landlige Skikkelse så mildt er tegnet os mellem Blomsterduft og små Lams Trip, Fuglekvidren og Børnepludren. Nippende af de grønne Spirer omringer en Flok Får os, og den gode Hyrde med et Småbarn ved Hånden kommer selv hen til os og forsøger en lille Palaver. Nu stiger vi over den sidste Hammer og venter at stå på Tinden og se Fjeldet falde brat ned til den anden Side; men i Stedet for viser der sig en bred Højslette, hvor Bønderne går bag deres Stude eller med deres Hakker for at gøre Jorden tjenlig til Såning. Vi når til en Bondegård af den gamle Type: eet eneste Rum uden Vinduer, men delt af en lille Trappe, så Æsel og Høns kan bo i det lave og Menneskene et Par Tommer højere på Strå - eller rettere Stenbriks - om Natten; om Dagen er de jo alle ude - altid. Manden træder frem med både sin Rachel og sin Lea, byder mig sin Overkjortel til Sæde på Jorden og fortæller mig: Her ligger Tiberias, derovre Kapernaum, hist falder Jordan ind i Søen, dér iler den ud igen, sin Grav i Møde: det døde Hav; hin Side er Syrien, under fransk Overhøjhed, Sø og Flod gør Skel; de lave trillende Skyer mod Nord er et Tog, der damper langs Jordan. En Motorbåd kravler hen over Vandspejlet uden at kruse det. Er Miraklernes Tid ikke her forbi? Og har man ikke sagt mig, at her findes kun een eneste Motorbåd, Toldvæsnetts lille, smalle, pilsnare?

Men denne – o, nu ser jeg det! Det langsomme vægtløse dernede er jo en Flyvemaskine i drønende Fart. Vi byder Farvel. Hvad triller under os? En bitte Skildpadde, vi er kommet til at give et Nuf med Foden. Brat går det nedad; et Stykke mister vi Herredømmet og ruller imellem Stenene. Tjørnene kradser os. Solen brænder! Ikke een Skygge at opdrive. Min Skjorte sejler, da vi når til Bunds; vist var der Grund for Frelseren til dødtræt at bede Samaritanerinden om Vand.

Men Fiskerne står og hiver Nettet i Land, hiv ohøj, hiv ohøj, og Fiskene glimter som snare Dolke, og Mændene smider Pjalterne, vader ud og opfanger glade de Dolkestød. Meget Stads er der ikke ved de Herrer ud over en enkelt, Føreren, der godt kunde være Vestjyde eller Simon Peters Bror Andreas; desmere er der ved Fiskene; lærkere har jeg aldrig smagt; og så vrimler det med dem.

Vi lejer en Båd og glider hen under Palmerne, der står plantet langs Bredden. Små blide solgennemskinnede Bølger, kan I blive så vrede, at det går på Livet løs, når Vinden kaster sig ned fra Bjergene og trækker jer i Håret? Kan I fortælle mig noget om fjerne Dage? Der var engang? Og Bølgerne ser på mig med klare Øjne og svarer: ”Vi var ikke med. Det var vor Sø, det er rigtigt nok. Men det var ikke os, men dem dengang.”

Vi ror hjem; ind under Aften begynder Søen at færdes urolig, skønt ingen Blæst er at mærke. Muhammeds Ny er omsider besejret, værdig og klar står Fuldmånen op. Langs med Søen går vi en Aftentur, helt ud forbi, hvor de hede Kilder fra Bjergene falder ned i den. Det er tyst. Kun een eneste Bil glider os forbi. Længe går vi tavse. Af og til lyder som et ængsteligt Strøg over en Violinstreng - et Dyr, vi ikke kender og ikke kan finde, hvor er. Intet andet høres. Jo, Bølgernes nervøse Uro. Vi søger lidt op ad Bjerget. Farvel, du hellige Land, nu vil vi rejse, noget større end dette kan du ikke skænke os. Månen glitrer i Bølgespillet, Jorden er højtidsfuldt stille, Stjernerne fine og høje.

Endnu er det, som om Natten og Bjergensomheden om os gemmer Lyd af hans Bøn, han, der gik her i Idyllen med Alverdens Storm og Havgang i sit unge Bryst, den stille Håndværker, hvis Higen rakte over alle Stjerner, fordi hans Kærlighed til Medmenneskene rakte så højt, han, hvem Alexanders Drøm om et Verdensrige kun var en barnlig Lyst til et Legetøj, mens hans eget Mål var at løfte Jorden til Himlen, gøre Støvets Børn til Guder ved selv at overvinde al Menneskehedens Synd og besejre dens Skæbne, Døden.

Skinner der et Lys ude over Søen? Ligger der en Fiskerbåd?

Kommer han selv vandrende hen over Bølgerne, båret af sine Tankers Vælde og den Kærlighed, der var stærk nok til at sprænge alle strenge Love? Jøde, Menneskesøn, hvad andet skulde jeg hilse dig med end som Fiskeren ude i Båden: slå mine Arme om dine Knæ og sig: ”Min Herre og min Gud!”

19. Med Paulus over Middelhavet.

Så er vi atter i Port Said. Fra Genesaret Sø når en Rutebil på en 3 Timer Middelhavet, og klods op ad dettes golde, utroligt lave, af Flod og Ebbe aldrig generede Kyst spadserer Toget fra Haifa til Kantara, hvor en Stump Motorfærge fra før Syndfloden hoster os over Suezkanalen til Afrika; Toget fra Kairo (ak! Langsommelighed! Forsinkelse! Knutzen, Knutzen, former dig ud over Jordens vide Kreds! -) bringer os - på Melodien af denne her bekendte: Hvornår går Toget til El-din? ”Hvo kan sige det, Herre? i Dag eller i Morgen; det står altsammen i Allahs Hånd,” - efter Halvanden Times Kørsel langs Kanalen til Port Said.

Silkesjaler til Spotpris! Min Dame, min Herre, kom ind at se, må vi have den Glæde at traktere med en Kop Kaffe? Men vi er allerede om næste Hjørne; og se, nu luffer Hvalen sig op gennem Vejgrøften - ja, for sådan ser det da virkelig ud, når Australien -Englands-Damperen fører sine 20.000 Tons gennem Suezrenden. Toldere skal have Pjastre for at syne Kufferter og Paskontrollen Pjastre for noget, de igen kalder Karantæne, og en Motorbåd Masser af Pjastre for at tøffe os om Bord. Jeg befinder mig efterhånden som en Gris, der stikkes.

Men da vi så omsider lægger til ved de britiske Planker - ah, hvilket Velvære, hvilken Hjemmefølelse, hvilken Lykke for os Germanere, at England hele Verden over ligger uden for hver Mands Dør. Atter Sprog, man forstår noget af, Manerer, man er kendt med, Mad, der kan spises, Pauser mellem Drikkepengene, Ordenssans, Renlighed. Nynnende går jeg ud på Dækket og står så der under Ægyptens Stjerner på Englands Grund. Og Indiens Hav rækker Hånden ud til Middelhavet, og de hilser på hinanden og siger: Livet er skønt.

En Sygeplejerske toner frem på Dækket; og efter hende 4 hvidkitlede Mænd med en Båre. Forsigtigt og lydløst glider den over Pontonbroen; langsomt forsvinder den ind i Port Saids mørke Gade, hvor Skiltet stadig viser sit rødflammende Grin: I Aften Dans og Varieté.

Og Damperens Nerver begynder at dirre; nu har den været undervejs i over en Måned; hvor længe blive ved med at kigge efter gamle England i Vejviseren? Dens Utålmodighed øges til Hidsighed, som den skaffer Luft i korte, arrige Brøl. Så endelig giver Kaptajnen sig, og den får Lov til de første Svømmetag.

Og nu havde jeg Lyst til at skrive Dem en lang Beretning om, hvordan Livet går for Jonas i Hvalfiskens Bug. Som de Englændere dog forstår at indrette sig til Søs; dér sidder Damerne om Aftenen i Selskabsrober ved de elektriske Kaminer, Boglæsning, Brevskriveri, Håndarbejde, mest Kortspil; og i alle Slags Vejr marcherer Herrerne overfrakkeløse på Promenadedækket; på øverste Dæk driver Ungdommen naturligvis Tennis og Boccia og om Aftenen Dans; Børnene har et halvt Dæk for sig selv, Skibets mange jublende og kvidrende Børn, med Sandkasser og Gynger og store Legetøjshuse til at kravle ind i. På Overrejsen havde vi både Præst og Læge, og Præsten var en rigtig Guttermand, Bådens friskeste og raskeste Person med den mest ukultiverede Latter; her har vi bare Læge til de 1300 Passagerer, og om Søndagen præsterer Skibsofficererne selv Gudstjeneste, dog uden Prædiken, men med mange Salmer og endnu flere Bønner på Knæ, ligesom Mandskabet om Aftenen kan servere Varietéforestilling - og både det ene og det andet slutter naturligvis med "Gud bevare Kongen" stående. Så ved De jo, at Døre og Vinduer skal stå på Klem, for Englænderne kan ikke leve uden Træk og Gigt og Halskatarrh, og at man skal sige: I am sorry, bare man kommer til at se på en. Radioavisen er en selvfølgelig Dessert til Kaffen efter Lunch, i Dag har Biskoppen i Fullham ved et Cirkulære forordnet Stiftets Præster til på Søndag fra Prædikestolen at bede om Regn, så der må jo være tørt i Tågelandet. Oh, den bitteliden Tår Ovenpåkaffe, 4 Himmerigsmundfulde; så kan man sidde og snakke med sin Dame ganske højlydt om Naboerne, ham med Whiskynæsen og hende med Snurrevoddet på Hovedet, og efter 5 Dages Sejlads siger naturligvis en Stemme pludselig brydsk til en: "Hvad? De er jo Dansk?" Hvad svarer man: "Næ, jeg er fra Madagascar; Sproget lyder lisådan, men betyder noget helt andet." Ak nej, man går fra Koncepterne og fremmunler: "De også?!

Godt, vi ikke sagde noget ufordelagtigt om Dem, skønt der var god Anledning til det." Og Madame, der sin Natur tro vil ile en til Hjælp, fortsætter: "Der er forhåbentlig ikke flere af Deres Type om Bord." Men Farmer Hansen fra Australien bliver slet ikke stødt på Manchetterne, Som han har ingen af; han drømmer bare om de to store Oplevelser, hans Liv ventes endnu at have i Behold for ham: en Bøf med Løg i Esbjerg, dertil en Ålborg, og en gammel Mor i København.

Og jeg kunde have Lyst til at invitere Dem med til Te en Dag; den serveres nemlig gratis Kl. 4 i Spisesalonen med alle Slags frisk Bagværk på lange Fade, og de, der kommer først, må tage det bedste. Hvor dybt tror De, Kulturen stikker hos os Mennesker, selv om vi oven i Købet er Englændere? Uheldigvis er den Dør trang og den Trappe snæver, der fører til Tebordet, og vi er mange, der skal frem ad den. Tænk Dem 1300 Mennesker sidde fast i en Skibsdør for en Flødebolles Skyld! Uha, hvordan mon det gik til, hvis det i Stedet for Bollen gjaldt Bæltet?

Eller jeg vil tage Dem med op i Butikkerne, for at vi kunne købe toldfrie Silketøjer og - stop! Vi må til at have Slut på vor Rejse. Jeg har slæbt Dem rundt så længe, at jeg er bange for, De begynder at føle Dem lidt træt.

Over mig selv falder der en Træthed, bedst som jeg står og kigger på de voksende Søer, eller ikke Træthed, men Beklemthed, Uro, Nervøsitet. Det går for langsomt dette her. Og som Båden duver nu! Jeg synes hele Verden er sådan en gyngende Skude, hvis Forlis kan være jagende nær.

Også har jeg altid bildt mig ind, at Hellas' Kyster var solrige, lave, venligt afrundede, fortrolige. Men se nu, hvor mørke, hvor høje, hvor sønderrevne de græske Fjælde vender sig fra os hist.

Nej, jeg skulde ikke - hvad skulde jeg ikke? Hvad har jeg handlet fejl i? Hvad skulde jeg ikke have gjort?

Jeg skulde aldrig have skudt min Sag ind under Kejseren. Jeg skulde have modtaget Afgørelsen i Judæa, hvor jeg havde mine egne at forsvare mig over for. Disse Romere - disse Romere, der spankulerer omkring her på Båden ikke engang med Næsen i Sky, men ligeud, og ved, at de ejer hele Verden, korrekte, høflige, kølige, ikke til at hugge og stikke i! De går mig på Nerverne! Hvordan skal jeg klare mig over for dem? Og hvordan skal jeg stifte et Kærlighedsrige i Fornuftens og Magtens By? Tilmed siger de, at Nero selv er en Djævel - Nå, for Djævle er jeg ikke bange. Det er meget værre med Mennesker.

Det var også forkert, at jeg gav Peter sådan af Grovfilen i alle de andres Påhør. Peter er ganske vist en Vejrhane, men han er dog den eneste af hele Sjakket, der duer. Nå nå nå, ikke de hovne, hårde Tanker! De er såmænd gode hver for sig, hver på sin Måde, de andre.

Og Stjernerne fødes, og Stjernerne dør. Målet nærmer sig; dér stikker Italien sin Tåspids frem som for at spænde Ben for mig, Italien, hvis granithårde Muskler knudres af Kraft. Hvad er jeg mod Rom? En lille Jøde, rendt af Lære hos Rabbinerne, rigtig god til at sy Telte, før denne Nærsynethed handicappede mig, mod Kejseren, med Kunst og Videnskabs Fakkelt i den ene Hånd og Verdensherredømmets Scepter i den anden? Jeg snakker Jødisk, når han taler Græsk, mit Våben er kun en Nål og en Fjer, men hans er Lansen, der når fra England til Eufkrat.

Mit fattige Fædreland, dig kalder de rigt! Og se så Sicilien, der bugner derovre. Mærkeligt, at det løber sammen for mine Øjne, det nære, når jeg dog ser det fjerne så klart!

Den Ø kaldes Stromboli, Ilden står op af den, det jamrer derinde. De siger, det er Helvedes Nedgang her. Mon dog? Skønt måske! Så nær ved Rom, det kunde jo egentlig passe.

Og hvis nu jeg, der har prædiket for andre, selv skulde gå fortabt!

Men Jesus Kristus, du er min Frelse, og du er min Styrke! Jeg ved ikke andet til Sejr og Salighed end aleneste dig. I logiske Romere, jeg går imod jer med Overlogik: Een uskyldig død for de skyldige; ergo alle - uskyldige. Grækere, jeg sætter min Sandhed op mod jer Skønhed: Vist er Verden et Smykke, men et, der er tabt; hvem vil hjælpe Gud med at finde det? Græsk-romerske Herrekultur, jeg styrter dig med Ydmyghedens Våben, Kristi Sindelag, han, som, da han var i Guds Skikkelse, ikke krampagtigt holdt fast på at være Gud lig, men forringede sig selv og tog Tjenerens Skikkelse på og blev Mennesker lig, ja, fornedrede sig og blev lydige til Døden, en Død i Galgen.

Nu står Båden ind i Neapel; så skal jeg vel lækkes til en Gladiator igen. Angst falder atter over mig. Og endda vil jeg sejre, ikke jeg, men Kristus i mig.

”Pas!” siger en Italienerstemme, og en af Mussolinis flotte Betjente står for mig. ”Pas!?” Jeg tager mig til Panden. Bilerne tuder på Kajen, og i Gaderne rasler Sporvogne klemtende fort. Det kanonerer - bang! bang! - fra to Krigsskibe, og en Flyvemaskine svipper forbi os i et Mågekast. Endelig får jeg mig samlet, flyttet til Side og svaret: ”Jamen, jeg skal jo slet ikke i Land her. Jeg skal med til Frankrig; skal først af i Toulon.”

20. Tre Verdensdele og Vedersø.

I Går sejlede vi forbi Corsika, og nu står vi her i Paris foran Corsikanerens Grav. I denne Hvælving, der rejser sig som Tronhal over sin Fyrste, gustner det stakkels fattige Støv af den store Kejser.

Hvad nytter det, Napoleon, du hviler her på Laurbær af dine strålende Sejre fra Pyramiderne til Moskva og af dine sunde og vise Love, der endnu til Dels lyser for Frankrig, midt mellem de smuldrende Faner, der har kostet de Tusinder og atter Tusinder af ukendte Soldaters dyrebare Blod, og midt mellem Lovord af det Folk, der ærer dig endnu, som hine elskede dig? Hvad flytter det, når Paris ligger herreløst hen, et Bytte for Svindlere og Bedragere og rådvilde Parlamentarikere, og de unge ukendte Soldater, der oprøres over denne Utingenes Tilstand, førerløse bruser gennem Avenuerne i Harme og skydes ned? Endnu minder Gadens Plakater om Kampen. En Mand ligger i sit Blod på Jorden, mens Kvinde og Børn skrigende styrter til, og under Billedet læses: Tyskernes Kugler i Krigen undslap han, men ikke Politikernes nu. Napoleon, Napoleon, kunde jeg kalde dig op fra Dødsriget, og det skønne levende strømmende Frankrig blive igen engang, hvad det var!

Og de gamle møre Faner bevæger sig, som steg der en Hvisken op til Svar fra Kejserens Kiste. Ingen hører den uden jeg, og jeg kan ikke tro, jeg hørte den ret. Men det lød i mine Øren som: Jeg er jo i Tyskland nu: Maintenant je suis en l'Allemagne. - Nå, jeg magter kun mådeligt Fransken, kan have hørt fejl.

Da jeg er nået ud på Gaden, bliver jeg angst for Efterklangen i Sindet af mit eget Ønske. Napoleon i Frankrig og Hitler i Tyskland samtidig! Tør vi tænke den Tanke til Bunds, alle vi, der dog er så meget Europæere, at vi ikke under Japan dets Chance endnu et Par År? Japan, der sidder flittig i sit Hjørne og spinder Dag og Nat på Nettet for Europas fortumlede Flue. Japan, der betaler sin Arbejderske i Ugeløn noget nær, hvad Europa giver Arbejderen i Timeløn, og så lægger hun naturligvis Penge op, nu da hun end ikke skal bruge Hårnåle mere efter Saksens Sejr over Kransekagen. Japan, der i Amsterdam kan sælge en Cykle formedelst 9 Mark. ”Til enig Kamp mod den gule Fare!” råbte Mussolini forleden ud over Europa; og den japanske Gesandt aflagde næste Dag Visit og spurgte høfligt, hvad Ministeren havde sigtet til, og Mussolini tænkte:

”Av for Pokker, ham havde jeg glemt!” og mumlede noget om Gulstot.

”Til enig Kamp –” – ja, jeg skal love for det. Jeg sad i Aftes i Lyon og ventede på Josephine Baker, der just var kommet fra Cairo, og det blev vel Rejsens Hovedoplevelse. Naturligvis ikke Negertøsen; hun interesserer jo blot som et Tidens Tegn; men Ventetiden forkortedes med en Filmens Ugerevy: Dollfuss overværer Bisættelsen af Wiener-Revolutionens Ofre, sidste Modeller af britiske Krigsflyvemaskiner, den franske Middelhavsflåde på Øvelsestogt i Middelhavet, Stalin taler ved en Tropperevy i Moskva, italienske Troppemanøvrer i Norditalien. Så kom der en lille Pølse, og nu lød en Metalstemme: Hensigten med Fox’s Ugerevy er sagligt at bringe Reportage, hvorfor alle Bifalds- og Mishagsytringer frabedes.

Og mens Salen fnøs af Foragt, sprang Hitler frem på Lærredet, pluskæbet og brutal at skue, og brølte som en Urokse ud over Titusinder Nazi-Uniformer, stramt marcherende, et to, et to, et to, standhaftig Tinsoldat, Mekanik, Nærbillede af Støvlerne, op ned, op ned, så det knalder mod Husmurene i Berlin. Var Gengivelsen forgrovet, forvrænget? Eller skyldtes det blot, at alle de omsiddendes Hjerteslag fik også mit Hjerte til at slå fransk?

Stakkels Europa med Hadets Kræft midt i dit Legeme! Hvem vandt Verdenskrigen? Fascismen jubilerer i Italien, Nazismen jubler i Tyskland, Og alle ruster, ruster, ruster. Hver tænker på sin Magt, sine Fordele, sin Sikkerhed. Men de to Folk i Europas Hjerte desuden på hver sit Had. Oh, det er slemt, når siamesiske Tvillinger pønser på hinandens Død.

På een Gang falder det over mig: Mon Danmark er til endnu?

Meget hører man jo ikke om det ude i den store Verden. Måske man skulde tage hjem og se ad. Det var dog en ganske hyggelig Afslutning på Rejsen at finde det stadig liggende og plaske i sine små Farvande med en enkelt Lanterne tændt.

Farvel da, Paris, Farvel til dine Boulevarders Menneskehave i Brænding, Farvel til dine festligtstrålende Butiksruder, til dine Teatre, hvor din gamle Kultur knirker, dine Glædestempler, hvor dit Livshumor champagneperler, din skumle, fantastiske Notre Dame, dine pragtfulde Slotte foran de åbne Pladser og brede Strøg, dine historiske Minders Glans og Brunst og Blod og Højhed, din Nutids Blanding af Selvopgivelse og dog Førerskab for Folkene i Vid og Ånd, i Letsind og Tapperhed, Farvel, du Republik, der kun mangler Kongen i at være et Kongerige.

Så inklinerer vi i Dunkerque for ”A. P. Bernstorff”, der valser os over Vesterhavet til den jydsk Kyst.

Europa, Asien, Afrika - tre Verdensdele har vi stukket Næsen inden for og snuset til. Hvad Duft sidder der nu tilbage i vore Næsebor? Åh, sære er de Sager, der hænger sig på Mindets Kroge: Bedst husker jeg måske et Kast af en Skygge over Pompeiis døde Gade

og et jublende Viv! Viv! (Hvilket betyder: Lev! Lev!). Og jeg kigger i Vejret og se, der slog Viben hjemme fra Vedersø Enge. Men heller aldrig glemmer jeg det yndige Farvespil over Galilæas Bjergskrænter, brune Farvetoner, violette, rødlig og morgengule, mellem blå og blå, Himlens oventil og Søens nedenunder.

Og andre Syner springer frem: Folk i frysende Armod, Stakler ned blinde Blikke, hægede af Østens Øjensyger, eller Synden, der bøjede sig frem imod mig på Cairos Hovedstrøg Senaftens og spurgte, om der ønskedes en Dreng for Natten. Så ringer det i mine Øren af alle Sorter af Kirkeklokker, eller gungrer af Soldatertakt mod Asfalt. Og frem for mit Øje stiger Europa som en Kvinde den såkaldt farlige Alder, med Nerverne oprevet af alle de Forretninger, hun står i, uden at kunne magte dem og uden at ville slippe nogen af dem, i Luners Vold gribende snart efter een Elsker, snart efter en anden, med mange bistre Mandfolk stående høfligt omkring sig, lurende på Chancen til at få hende erklæret umyndig og spærret inde på en Klinik. Vil det lykkes dem? Eller vil hun sidste Øjeblik tage sig sammen og afgæret og afklaret præsidere, med Alderens Respekt og Myndighed over sig, mellem Verdensdelene en Tidsalder endnu?

Og Kristendommen, hvad med den? Intet er at læse om dens Fremtid i de forvirrede Linier i Nutidens Hånd. Kun så meget ser vi, at de, der spår, at dens Saga er ude, tyder fejl. Endnu er den en hvas og vældig Realitet blandt os. I alle sine Kirker, men stillest og derfor stærkest i den protestantiske, træder den op mod Kejseren og siger: Det er ikke rådeligt for et Menneske at handle mod sin Samvittighed. Rig og sluttet er Pavens Menighed; men vor Rejse har bestyrket os i Troen på, at Fremtiden er Protestantismens.

Ondt er Livet og forvirrende; bitter og grå dets Kamp; skønt er Livet og rigt, lad os løfte vort Hoved til en Lovsang! En lille Pige, 2 År gammel, strækker sine Hænder ud imod dig, hendes Øjne stråler, hun klapper dine Kinder med små hårde lyksalige Slag: "Far, Far, Far!" Det er Danmark, dette. Det er hjemme.

21. Danmark.

Højsommer ved Sundet. Bøgen spejler sin Top i Bølgen blå.

Der er altså foreløbig ingen Udsigter til gamle Danmarks Undergang. Og Sommerens Vise synges af Bølger og Vinde og Fugle og Voksne, der er blevet Børn igen, så de uden at skænke det en Tanke kan løbe nøgne rundt imellem hinanden og gøre Himmel og Hav til en Svømmehal for deres glade Leg. Far og Mor og Børn, Mand og Kone, Kærest og Kærest, Venner, Veninder, Kammerater, i et leende og jublende og pjaskende Virvar må de alle ud og opleve, at man kan kaste sig i Døden og derved vinde forøget Liv.

Jeg sidder i Sandet med mine Rejsebrevne foran mig for at læse Korrektur og kigger på Paradistilstanden om mig. En Avismand går mig forbi. Der står omkring hans trinde gemytlige danske Skikkelse en Røg af europæisk Brand og Blod. Hvad er der ikke hændet, siden jeg strøede mine raske Bogstaver hen over disse hvide Blade? Hitler har skudt sin Hjertensven; den gode Bondestudent Dollfuss er myrdet fra sin lille Kone, sine Små og sit ufødte Barn, og Germaniens kødvordne Monument af Pflichtgefühl, Verdens grand old man i tysk Udgave, har for første Gang svigtet sin Pligt, der bød ham at blive ved med at være til, og adlydt den Majestæt, der er over Kejseres og Præsidenters og selv Moralbevidsthedens kategoriske Imperativs: Døden.

En ung Mor, dejlig og dristig og fnuglet, flyver hen over Sandet i Svaletagfat med sin lille Søn, en ældre Herre går over Stag og pruster som en Hvalros, et Kærestepar leger Regnvejr og stænker hinanden til og ender i et Slagsmål, hvor de ikke længer kan hitte ud af hinandens Lemmer, hvis der er hvis. Hyggeligt, yndigt. Og mit Hjerte klemmer sig sammen i Brystet af Angst. Er hele Landet ikke hyggeligt, yndigt? En andersensk Idyl. Så sorgløst og farvespættet går Legen langs alle danske Strande; Vildænderne lægger sig midt på Hovedstadens Gader for at sove til Middag, og Færdselen må dirigere sig uden om dem; de vilde Måger følger Færgerne og slår ned og tager Brødet af din Hånd; knækker en Svale en Bagtå, rykker Ambulancen ud; skal et Revyteater åbnes, må selve Ministerchefen signe det; Sproget laves om for at imødekomme de Skolebørnehoveder, der har mindst Omløb, og Tinsoldater er et forbudstruet Legetøj.

Hvad siger De? Krise? ja, vistså! det er råbt højt og tit nok; men hvem af os er ophørt med hver Dag at spise sig mæt? Arbejdsløshed! ja vist, det er umoralsk, det er ondt. Men Landbruget står i Øjeblikket og mangler Arbejdskraft, både mandlig og kvindelig. Nøden har øjensynlig endnu ikke lært alle nøgne Kvinder at spinde. Sikke Broer vi slynger over

de skillende Farvande i disse År, sikken Leben der er på Udflugtsstederne om Søndagene, hvilke Tog af Biler - og hvilket Byggeri! Øernes Landeveje er snart kun Gader, og Bønderne rejser Mejeri efter Mejeri, alt imens Smørret falder til Priser under Margarinens? Vi har det immer godt i gamle Danmark. Der er stadig et yndigt Land.

Men over mig kommer denne Beklemmelse, dette Sug af Angst over, at Danmark ligger uden for Verden. Krigen gik os forbi hvad ved vi andet om den, end at den skovlede os alle Skuffer fulde af Penge? Gud holdt sin Hånd over det lille Danmark, siger Præsterne; vi blev holdt udenfor. Ja, vi er holdt udenfor – og Følgen er, at vi herhjemme næppe ved, hvad Livet er.

Der lever en Forestilling i Folk af i Dag om, at Tiden før 1914 var de gode gamle Dage. Da var Verden en dejlig Skov, dér var kun ganske få Røvere. Den Fantasi er ikke rigtig. Satan har altid været til. Men så meget rigtigt er der måske i den, at han bliver ikke blidere med Årene. Selv om han ganske vist har Ord for i sin høje Alderdom at tænke på Klosterliv. Men så gammel er han langt fra blevet endnu.

Der var Kriser og Uro og Arbejdskampe og Selvsplittelse og Trusler og Farer også før 1914. Men Europa havde gasset sig i en længere Fredsperiode, og Bjørnson så bedre og dybere, når han lod Tro og Håb erstattes af Opfindelserne, end mangan dunhaget Fritænkeræder nu vil indrømme ham. De store tekniske Fremskridt havde givet Menneskene et Herredømme over Naturen som aldrig før. Og Parlamentarismen sikrede jo Folkene Ret til selv at bestemme deres Skæbne, som det så vidunderligt hedder. Der begyndte virkelig at lejre sig en Fedtlagsfølelse om Menneskehedens Hjerter: "Nu går det fremad med Babelstårnet! lad os bare klø på, denne Gang vil det lykkes." Og om Aftenen nikkede man til Solnedgangen, tændte det elektriske Lys, blandede Kortene og meldte Hjerter i Trumf.

De Nationer, der fik Lov til at nøjes med Tilskuerrøllerne og ikke personlig fik Tagsten i Hovedet, da Babelstårnet faldt, har ikke rigtig begrebet, hvad det var, der foregik. De er blevet ved at klynge sig til Håbet om, at når Krudtrøgen drev til Side, sås Tårnet der nok endnu, om end med enkelte Revner, som man så kunde smøre Kit i. Selv gamle Statsmænd i de deltagende Lande begreb ikke synderligt mere af Tilfældet Krigen. Se, hvor Briand og Stresemann og Macdonald har slidt i det med Kitglatteren. Ikke mindst Macdonald. I Årevis var det ham en Sport at gøre Europa som Agent i Verdensfred; fra Hovedstad til Hovedstad drog han med sin Koffert, man beså med Interesse hans Vareprøver og forbeholdt sig Ret til store Bestillinger en anden Gang. Jeppe Åkjær blev så henrykt, at han opfandt et Rim på Locarno, og Statsminister Stauning tog Valg på Afrustningsprogram. Så havde Krigen da bare været en uigenkaldelig sidste Opblussen af Blåskæginstinkterne, Folkeslagenes afsluttende Kapitaldumhed. Og også den havde dog bragt eet Gode: Demokratiets endelige Sejr i alle Lande, den næsten ufejlbare Garanti for Freden. Hvert Land begravede sin ukendte Soldat på sit Capitol - et Sonoffer for

Fortidens Barbari og Vildfarelser, et Vartegn for Fremtidens lykkelige Frihed og varende Fred. Ganske vist, der var Mussolini, men han var jo en ren Forbryder, der med det første vilde blive slået ned. Da ingen af Delene i Længden kunde fastholdes, blev han gjort til Undtagelsen, der bekræfter Reglen. Desværre var der også Rusland; men ligger Rusland ikke i Asien? det kan vi altså ikke regne med.

Jo, det var fine År for Mænd fra før 14, for Kulturoptimister og Diplomater og de demokratiske Herskaber? Mindre betagelige for selve Folkene, der blev mareredet af åndelig Nød og tarmelig Sult og bedske Skatter til Diæter og uigennemtænkte Understøttelser og Oprustninger, der voksede med samme Styrke som Talestrømmen om den evige Fred.

For Hitler var dette en Væmmelse. Han så, hvor de løj, disse Folkeforsnakkere, løj for sig selv og løj for andre. Var der nogen, der tænkte på at give Afkald på Erstatningerne? at lave Versailles om? at bortskænke en Pfennig af deres Rettigheder eller af, hvad de havde gennemtvunget eller gennemlistet anerkendt som deres Rettigheder? De sagde: "Brug Voldgift!" men mente vist, når det kom til Stykket: "Brug Vold og Gift!" Levede disse Herrer Demokrater i folkelig Fattigdom? gjorde ikke selve det, at de blev valgt, dem prompte til en Overklasse? Og hvilke Midler brugte de for at skaffe sig Stemmeflertallets Pladser i Solen? Valgflæsk i Tons, Tilsvining af hinanden - en Mødding af Løfter og Løgne. Men hvordan uddrive Belzebub? Ved Hjælp af Belzebub. Så blev han, da Marchen imod Berlin, som egentlig havde været det korrekteste, slog fejl allerede ved Starten i München, en svedende, farende, fnysende Folketaler, der uddrev Parlamentarismen ved Hjælp af Parlamentarisme - og hvad gør de Vrøvl over, disse protesterende, vildt forargede Demokrater? har det tyske Folk ikke selv ved sin seneste Afstemning med uhyre Flertal givet sig Hitler i Vold?

Men just som det hele tegnede allerbedst, måtte Føreren en Nat sætte sig i en Flyvemaskine og skynde sig hen at skyde sin bedste Ven og stærkeste Støtte, den brune Hærs Organisator, Homosexualisten RÖhm. Al den Sympati, den djærve østrigske Malersvend efterhånden havde aftvunget Staterne for sig og det nazistiske Tyskland, satte han den Nat overstyr. Men Historiens ophøjede Muse bøjede sig ned over ham og kastede Storhedens og Ensomhedens Kongekåbe om de Skuldre, det hidtil så alt for meget havde skortet på Værdighed. De Fortvivlelsens og Handlingens sorte Timer i det kridhvide Ansigts Nat gjorde ham - ganske uafhængig af, om hans Skæbne bliver Sejrens eller Fiaskoens eller Mordets - til en Stormand, en Herodes, der ofrer sin Hustru, en Christiern den Anden, der ikke viger tilbage for Tyranøgenavnet på Stockholms blodige Torv, en af de få, der i alle Tidsaldre af Jordens Løb omkring den fjerne Klode, vi kalder Solen, vover at leve hin Hjertets Renhed, som er at ville eet.

Men alle de små, formatløse Politikere i Europa hvinede af Forfærdelse og Forargelse. Hvad begreb de af, at der i Verden skete noget stort? Var de ikke vant til, at man

forhandlede sig til Rette om alle Ting? Står En op og kalder mig et Grydelåg, svarer jeg blot med at kalde ham for en Natpotte; så er det i Orden. De engelske Bladsmørere og Politikere svælgede i Skældsord, disse Riddere af den gyldne Ordstrøm, som er blevet Verdensherskere ved, at deres Riges Soldater har forstået på alle Valpladser i Urskove, Sletter og Have at tie og handle med samme Dygtighed, hvormed hine sad hjemme på Øen og brugte Mund. Og i vort lille Land, hvor P. Munch stadig er Minister, før, under og efter Krigen og vel et Par Hundrede År endnu, her noterede man lykkeligt, hvilket Svin RÖhm var, og hvilket Svineri det var at rydde ham af Vejen.

Ja, RÖhm var pervers; han havde den Sygdom, at han brød sig om Mænd som vi andre om Kvinder. Endvidere var han den eneste, der kunde skabe den brune Hær, dermed Hitlers Sejr og dermed nazistisk set Tysklands Frelse. Hvad så? Kommer der en Dag en Videnskabsmand af RÖhms unormale Indstilling med et Middel mod Kræften, skal Menneskeheden så sige til ham: ”Du er homoseksuel, min Ven; af dig vil vi ikke hjælpes,” og spærre Manden inde i en Gummiencelle? - Mohren havde gjort sin Pligt. Nu vilde han øjensynlig til at gøre det modsatte, forråde den Herre, han selv havde gjort det til Dødsynd at forråde. Hvad var der så andet end at lade Mohren gå? Koncentrationslejr? Mange Tak. Og Tyskland i Oprør for at befri ham. Hvad har det ikke kostet Hitler at overvinde sig selv og bringe det blodige Offer. Han gjorde det for Tysklands Skyld. Han handlede stærkt og klogt, han handlede kristeligt og stort. Sammenbidt, rede gik han ind under det frygtelige Ord Ansvar, der er en ukendt Glose i parlamentariske Lande.

Så kom Mordet på Dollfuss. En Rædselsdåd. Hvem har set Billeder af den gamle Bondemor med det sorte Tørklæde bundet med Snipper under Hagen eller af hans sortformummede, frugtsommelige lille Kone - uden at føle en Sorg, som skulde man kvæles? Men huskes må det, at den bitte, altid elskeligt smilende Østriger selv havde vovet sig med ind i Diktatorlegen, og som det var Ministerens Lod altid at kunne fældes af Mistillidsvotum, må Diktatoren bestandig være parat til sin Kugle - billigere bliver det aldrig her i Livet at overtage alt Ansvar for et Folk. Hvad så vi så? Hundre tusinder Italienerne i Våben i et Nu ved Østrigs Grænse, og Tyskland ene af sin Afmagt hindret i at møde dem. Ydmygt måtte Hitler sætte sig med korslagte Arme og korslagte Ben og daglig lade sig overspytte af fascistiske Aviser. Degnen i Rom var i de Dage ikke blot Italiens, men også Tysklands og Østrigs Diktator. Hvor er så Freden henne? hvem kan tvivle om, at den Dag vil komme, da Germanien er stærkt nok til at tænke på at vaske de Spytklatter af?

Langsomt rejser jeg mig og søger ud på Badebroen. Se, der ligger København inde, Absalons og Staunings friske, smukke, sorgløse By, glimtende af Sol fra muntre Tårne, trilrende af Cykleklokkelatter, omdanset af svingende Måger – om 10 År en Grushob, en Kompostdyngge, en Brændenældekultur måske.

Forfærdeligt? Ja, men en Mulighed. Ingen hyggelig Humbug skal få Lov til at blive ved med at fjase og lulle os ind i Drømmebilleder. Prisen for at leve er nu engang den at

skulle dø. Vist var det rart, om livssky Idealister og Kræmmersjæle og Forsigtigpetere og de, der er svage af Kærlighed, kunde slå sig sammen og skabe en betrygget Dagligdag for Menneskeheden. Men det sker ikke. Fornuftens fladbundede Pram klarer ikke Farten over Tilværelsens dybe Sø. Vi har Pligt til at tømre vore Både så stærke og dygtige, som vi til enhver Tid formår det, men samtidig til at huske, at de gynger ikke på et Element, vi selv har skabt. Nej, for de vugges og tumles på det uudgrundelige og forfærdelige og altovermægtige, som vi Kristne kalder Gud og Satan.

Derfor angribes vi af Sorger og af Sygdomme, såres vi af Skuffelser, forbitres vi af Døden, derfor overhænges Menneskeheden midt i sine Solskinsdage og sine stolteste Sejre af Jordskælv og Kriser og Krige - for vi skal lære, at vi ikke selv slår til. Er Gud da ond? Gud er højt i Himlen, han gør alt, hvad ham behager. Et af to må du, fornægte ham eller bøje dig for hans Majestæt i Ærbødighed og Ærefrygt uden at formaste dig til at forlange, at han værsgod skal opføre sig i dit Billede.

Ond og ussel er Tiden, siger du. Nej, den er ikke. Den er stor i sin overvældende Rigdom på ondt og godt. Den omslynger os med Mørke; men det stråler også af Lys inde i det Mørke. For mange retsindige Mennesker er Diktaturets Sejrsang over Jorden i de sidste År en Opfyldelse af umulige Håb. Parlamentarismens Frihed med dens Ret til offentligt at overtisse hinanden slipper vi gerne. Politisk Kandestøberi gjorde den til Pligt for jævne uskyldige Hædersfolk. For alle billige Instinkter leflede den. Den førte Staterne ud i en Økonomi, der År for År har nærmet sig Katastrofens Rand.

Den måtte købe sig Magten ved Uærlighed og for Penge, den røvede. Ansvarsfølelsen, Menneskets Adelsmærke, fortonede den. Alle Værdier gjorde den flydende. I Begyndelsen var Ordet, men så kom Parlamentarismen med Vrøvlet som bærende Princip. Nye Mænd gør nu atter Ordet til Dåd. Leve Eneren, der ofrer sig helt for de mange, han, der ved, hvad han vil, og tør, hvad han ved, leve Manden i Huset!

Stor er Tiden, vi lever i. Som sjældent før tror den på immaterielle Værdier. Hvad har Frihedskampen ikke kostet Irland af Penge, og Irland fortsætter dog ufortrødent, til alle Ofre beredt.

Bruset hen over Tyskland er et Brus af Ånd, lad Verden le ad dets Ariervrøvl, det er Vrøvl og sommetider syndigt, selvdyrkende Vrøvl; men det er også noget andet, et fremfarende vældigt Vejr, lungefyldende, livsbekræftende, tifold attråværdigere end den dybsindigste og korrekteste Selvmordslogik. - Og Hindenburg - Alverden ærer ham, i hans Liv og hans Grav! levende er stadig Sansen for de gamle høje Moralidealer - Offervilje, Pligttro, Ro. Selv Morderdåden i Østrig - de to små luvslidte Mænd, der øvede en Forbrydelse og hængtes i Galgen for den mægtige Ides Skyld, der hedder Altyskland, åndede deres Sjæle ud i et Hyldestråb til Mesteren – sandelig, Tiden er stor.

Danmark, mit Fædreland, forstår du det ikke? ikke endnu? Men også til dig skal Manden komme, han, der skal løfte dig op af materialistisk Stræb og Understøttelsesjagt og gemytligt Jegersguligeglad og Kritikhepperiet og Fornøjelsespjat og sure Bekymringer for ikke at kunne bevare den Luksus, du lever i, løfte dig op og samle dig om en Idé, en Tro på Ånd, en Forståelse af, at så dyrebart er Livet - for den enkelte som for et Folk -, at ingen Rædsel er for dyb at vade igennem for at have fået det som Gave til at sætte det ind i et Kald.

Udover den badende glade Stimmel sender en Kirkeklokke med et sine Toner. Ja, Kirke, hvad har du at sige den Tid, der fødes?

Hvor mange af dine Dogmer, hvor meget af din Etik har Gud ikke længere Brug for over for Slægten? En ny Moral mellem Mand og Kvinde synes at være ved at vikle sig ud af Svøbet. Hvad vil Gud sige til Mennesker i 1950 om Ægteskab, om Fosterfjernelse, om Samliv uden Børn? Jeg ved det ikke; også her må kæmpes under Pine, indtil Klarhed nås; men det tror jeg: så længe Synden og Døden er til her på Jorden, er Jesus den, der træder frem og siger: Jeg giver jer ikke, som Verden giver: min Fred giver jeg jer, den Fred, der overgår al Forstand. Den Fred er ikke en Tryghedsfølelse, en Indretten sig med Tilværelsen, en Pagt på hjemmelavede Garantier, snarere er den en evig Uro, en Oplagthed til Kamp for det, der i ethvert givet Øjeblik skænkes En at tro på, et Instinkt for, at kun under Korsets Tegn kan der sejres.